

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Quæstio III. In Titulum III. de Rescriptis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

maciter residentiam recuset; tunc enim privatio est absolute pœna, & perpetua, ut colligitur ex c. *ex parte*, de Cleric. non resident. Not. 11. si pœna alicui absolute statuatur, non ob contumaciam, sed aliud delictum, non adjecto tempore durationis, cenferi perpetuam, dum restituatur, ut notat glossa in cit. c. *Ex literis*, 11. V. *in perpetuum*; Abbas ibid. n. 10. & alij, nisi solum interlocutoriè, extra iudicium, & causæ cognitionem à Magistratu imposita sit (v. g. *pœna privationis administrationis, exercendi munus Advocati, opificis, &c.*) Nam tali casu non extenditur ultra tempus, quo Magistratus jurisdictionem retinet, per L. *ult. ff. de pœnis*, junctâ gloss. V. *administrationis*. Not. 12. cum in L. 21. *ff. de legibus*, dicitur: *cum lex in præteritum aliquid indulget, in futurum vetat*, accipiendum esse de indulgentia, seu venia delicti, quæ à Principe fit criminosis; quin eadem extendatur ad illos, qui futuro tempore delinquent; ne scilicet præbeat ansam, & incitamentum impune delinquendi.

1349. Not. 13. si Princeps legi generaliter adjiciat clausulam (*non obstante quocunque statuto, aut consuetudine in contrarium*) cenferi debere, omnia esse sublata perinde, ac si in specie forent expressa. Quia cum Princeps in specie particularia statuta, & consuetudines scire non debeat, & communiter non possit, ea sublata volens per clausulam illam generalem perinde se

habere quoad illa cenferetur, si quæ sint contraria, ac si ea exprimeret; sic cum communi Gail l. 2. *observ. 18. n. 2.* Si autem ea damnet etiam *ut irrationabilia*, vel *tanquam bono communi noxia*, non tantum tollit præsentia, sed etiam impedit futura, ne legitime constitui possint, ut constat ex Authent. *Navigia*, C. de furtis, ubi prohibetur, ne bona naufragantium eripiantur, *sublata penitus omnium locorum consuetudine*.

Denique not. 14. casum *politicum* jure civili non decisum, debere judicari juxta legem Ecclesiasticam, si per eam decisus est, & e contra. Nam *sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum Canonum instituta Principum constitutionibus adjuvantur* c. 1. *de novi oper. nuntiat.* quæ doctrina maxime locum habet in pertinentibus *ad ordinationem judicij*, ut dicitur c. 2. *de Arbitris*, in 6. Si autem in materia politica sibi contrarientur, quælibet servanda est in suo foro, nisi lex civilis foveret peccatum, aut ejus periculum. Et quamvis Judices Laici plerumque in rebus *temporalibus*, quantumvis *Ecclesiasticis*, & solum *spiritualibus annexivè* velint sibi competere judicium, & similes functiones, se fundantes, *quia sic jam habet praxis, & consuetudo*; revera tamen talis praxis (absque consensu Ecclesiæ) potius corruptela est, & consuetudo perversa, ut constabit ex tit. 4.

QUÆSTIO III.

In Titulum III. de Rescriptis.

1351. CUM non omnes casus, qui evenire possunt (hi enim innumeri sunt propter tot rerum circumstantias, quæ casum variant) constitutis legibus comprehendendi possint, ac per frequenter novi semper, & novi emergant, propter quod in dubijs, aut ambiguis per literas ab his, qui coram ejus voluntatem intelligere non valent, consulendus sit Princeps, ut quid in data quæstione agendum, vel omittendum sit; & is ad datam quæstionem rescribere soleat; ea responsio, in scriptis reddita, generatim *rescriptum* dicitur. Quia verò circa ejusmodi rescripta plurimæ frequenter dubitationes suboriri aut

Tom. I.

solent, aut possunt; ideo titulo de Constitutionibus, subjungitur iste, *de Rescriptis*, quæ aliquam constitutionum, seu legis speciem constituunt.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Rescriptum?

EX præmissis colligitur, *Rescriptum* in genere nihil aliud esse, quam responsum, literis mandatum, ad aliquam petitionem verbo vel scripto factam; ita Tolosan *de Rescript. n. 4. l. 1.* sed absolute, & strictè est *responsum Principis, Superiorem*

Pp

rem

rem non habentis, in scripto datum, ad alterius suggestionem, aut petitionem. Horum tria sunt genera. 1. quæ dantur præter, vel contra jus commune, & vocantur propriè *privilegia* (de quibus *lib. 5. tit. 33.*) aut *dispensationes*. 2. quæ dantur ad lites, & vocantur *rescripta justitiæ*. 3. quædam continent merum beneficium, ut si idoneæ personæ præbenda assignetur, & vocantur *rescripta gratiæ*. V. Coninch, *de Sacr. D. 33. d. 6.* Postremum autem fit per literas, quibus vel illi jus tribuitur ad beneficium vacaturum, & dicitur concessio *gratiæ expectativa*; vel mandatur Ordinario, aut alicui executori, ut Clerico, pro quo scribitur, de beneficio provideatur, & hæc dicuntur *mandata*; de horum formis vid. Azor *p. 1. l. 5. c. 24.*

1353. *Rescriptum* differt ab *Oraculo*, quòd hoc sit responsum Principis viva voce datum, esto postea sit redactum in scripturam; ab *epistola decretali*, quòd hæc non detur semper ad alicujus consultationem, seu petitionem; quamvis rescripto non obstat addi clausulam *motu proprio*, si antecesserit petitio; Layman *de rescript. n. 4.*

1354. Præter hæc not. 1. *Rescriptum* aliud esse *generale*, quod obligat omnes Principi rescribenti subjectos; aliud *speciale*, quod datur ad certas solum personas, causas, negotia, locum, vel tempus, nec postea ulterius extensum est. Si tamen insertum sit juri communi, fortitur vim legis quoad talia; Layman *in c. 1. de Constitut. n. 6.* Secundò aliud esse *perpetuum*, quod nullum, vel indefinitum, vel indeterminatum tempus habet; aliud *temporale*, quod habet certum tempus præsitum. Not. autem, quòd ad *rescripta* perpetua revocentur *personalia*, quæ ad vitam hominis conceduntur.

1355. Not. 2. *rescriptum justitiæ*, quod datur ad lites, esse ad jus explicandum, vel dicendum inter partes; *rescriptum* autem *gratiæ*, ad obtinendum aliquod beneficium, vel gratiam; & vocari solet *rescriptum beneficiale*, si detur ad faciendas collationes, resignationes, aut alias dispositiones de beneficijs Ecclesiasticis; & in civilibus ad dignitates, administrationes civiles &c. Si verò detur in ordine ad aliam gratiam v. g. quæ propriè non est privilegium (uti est dispensatio ad matrimoni-

um, vel suscipiendos ordines) dicitur *simpliciter rescriptum gratiæ*.

Si autem dubitetur, an *rescriptum* sit gratiæ, vel justitiæ, præsumitur justitiæ. Nam, allegans gratiam, probare debet; Pirhing, *de rescriptis, n. 4.* Si verò continet justitiam, & gratiam simul, dicitur *rescriptum mixtum*. Advertendum autem quædam *rescripta Pontificia* vocari *Brevia*, quo notantur *rescripta* paucis verbis conclusa, & sigillata sub annulo piscatoris in cera rubra. Nam *Bulle* sunt literæ Apostolicæ plumbeo signo munitæ, in quibus Romanorum Pontificum decreta continentur; quamvis alij per *Bullas* etiam intelligant diplomata, seu literas Magistratum patentes, sigillo publico, vel Principis authenticas.

ARTICULUS II.

Quis possit impetrare *rescripta*?

Communis regula tenet, quòd possit *Comnis non prohibitus*. Quia verò potest aliquis quoad hoc esse prohibitus, ad impetrandum *pro se*, vel ad impetrandum *pro alio*; de utroque in præsentia casu dicendum erit. Inter prohibitos autem numeratur. 1. *hereticus*, L. 2. C. de *Summa Trinit.* ac ibid. Barbofa *n. 5.* deinde etiam *excommunicatus*, de quo §. seq.

§. I.

An, & qualiter *excommunicatus* impetrare possit *rescriptum Pontificium*?

Communis tenet, inter prohibitos impetrare *rescriptum* Apostolicum, seu Pontificium, numerari *excommunicatum* excommunicatione majori; c. *dilectus* 26. de *rescriptis*, ubi de *rescripto* ab *excommunicatis* impetrato à Papa, Innocentius III. rescribit Episcopo Imoleni: *mandamus*, inquit, *quatenus, si ita est, literas ipsas, per veri suppressionem* (nimirum omissionem mentionis de dicta censura) *obtentas, viribus carere decernas*; imò tale *rescriptum* est nullum ipso jure, sicut & processus vitalis *rescripti* institutus, esto nihil ei fuerit oppositum; Zoësius *de rescript. n. 10.* & habetur

habetur in c. 1. eod. in 6. ibi: *ipso jure rescriptum, vel processus per ipsum habitus non valeat: si ab excommunicato* (super alio, quam excommunicationis, vel appellationis articulo *fuert impetratum*; intellige, si agat coram Judice delegato, qui per tale rescriptum deberet accipere novum jus; & si fuit excommunicatus tempore impetrati rescripti; Pirhing, *de rescript. n. 7.* quod verum est, licet excommunicatio sit occulta; quia canon indefinitè loquitur, adeoque indefinitè intelligendus est, de quolibet etiam rescripto, non excepto. Nam exceptio firmat regulam in omnibus alijs casibus non exceptis; Gloss. in cit. c. V. *alio*.

1359. Hæc tamen communis regula suas patitur exceptiones. Hinc excipe. 1. nisi excommunicatus *occultus*, vi talis rescripti quædam ageret ratione officij publici v. g. Judicis delegati; quia tali casu jus supplet defectum arg. L. *Barbarius, ff. de offic. Prætor*. Excipe 2. nisi impetret rescriptum *super causa sue excommunicationis*; ut, si dicat eam invalidam, injustam, &c. aliàs careret mediò necessariò ad suam defensionem, c. 1. *h. t. in 6.* ubi etiam dicitur, quòd possit impetrare rescriptum *super articulo appellationis*, si à sententia Judicis appellavit, intellige *in causa propria*, etiam pendente causa appellationis; Barbosa *in cit. c. 1. n. 25.* & patet ex dictis ante: Excipe 3. nisi sit excommunicatus sub conditione, & impetret rescriptum pendente conditione; ita Barbosa *cit. n. 26.* & 27. quia sic non est simpliciter excommunicatus.

1360. Excipe 4. nisi excommunicatus impetret rescriptum *non Apostolicum*, sed solum ab Episcopo, vel Prælati Papæ inferioribus. Nam in odiosis *rescriptum*, simpliciter prolatum, supponit pro rescripto Papæ; Layman *in c. 1. h. t. in 6. n. 4.* Excipe 5. ut *rescriptum* solum *Pontificium*, non autem *seculare* (si ab excommunicato sit impetratum) ipso jure sit irritum; Layman *in c. 1. de rescript. in 6. n. 4.* nam constitutio irritans rescripta, ab excommunicato impetrata, est odiosa; & Principalibus laicis afferret incommodum.

1361. Not autem 1. quòd *rescriptum non juvet impetrantem, si contra rescriptum faciat*; quia non intelligitur pro eo rescriptum, qui contrarium facit ejus, quod est

Tom. I.

scriptum; sic Innocentius c. *mandatum*, 38. *de rescript.* ibi: *mandatum Apostolicum ad te directum, ut magistrum S. faceres in Canonicum recipi, & in fratrem Novienfis Ecclesiæ, si pro alio ibidem non scripsimus, qui hujusmodi gratiam prosequatur, alio jam beneficium per nostras literas obtinente, prosequi non teneris.* Cùm super receptione duorum gravandi Ecclesiam antedictam non fuit intentio mandatoris. Hinc abutentes rescripto, privantur commodò rescripti; & damnantur ad expensas parti, c. *quia nonnulli* 43. *de rescript.* Est autem abusus 1. literas impetratas sub suo nomine, dare alteri ejusdem nominis. 2. trahere illas ad controversias futuras, quæ nondum exortæ fuerant tempore impetrationis. 3. reum trahere sine necessitate ad plures Judices, vel loca æquivoci nominis, &c. ibid. & c. *dissendia*, eod. in 6. *Innocent.* 4.

Not. 2. hanc regulam, quòd *excommunicatus non possit impetrare rescriptum*, extendi etiam ad omne rescriptum justitiæ, & gratiæ; Pirhing *de rescript. n. 8.* Nam textus indefinitè loquitur, ut constat *ex n. 1358.* Et quamvis aliqui velint, hanc regulam extendi ad excommunicatum etiam *non vitandum*; contrarium tamen probabilius est, *ex lib. 5. tit. 39.* Secundò ad rescriptum ab excommunicato impetrato non modò *per se*, sed etiam *per Procuratorem*, c. *fin. de Procurat.* esto rescriptum sit pro alio, etiam non excommunicato; sic Barbosa *in cit. c. 1. n. 10.* Sed hoc non videtur sic indefinitè dicendum; nam Honorius III. ut habetur cit. c. *fin.* consulti sumus, inquit, an constitutus ad impetrandum à communitate aliqua procurator, ab impetrando deberet excludi pro eo, quòd majores & jurati, per quos eadem communitas regeretur, tempore, quo injunctum fuit procuratoris officium, erant excommunicationis sententiâ innodati, & subjungens responsum, ait: taliter respondemus, quòd nisi essent in literis procuratoris expressi, vel aliàs eorum autoritate procuratoris institutio facta fuisset, aut sciens eos esse tales, ipsa communitas unà cum eis constituisset eundem, non est procurator hujusmodi repellendus. Ex quo textu sequitur, dictum Barbosa non procedere sic indefinitè; sed tantum, cùm in mandato

Pp 2

dato

dato procuratorio excommunicati sunt expressi, vel scienter admissi, quando Procurator constitutus est Universitatis.

1363. Not. 3. eandem regulam extendi, ut rescriptum ab excommunicato impetratum *in causa individua, cum non excommunicato*, respectu utriusque sit irritum; secus est *in causa dividua, sed non excommunicato*, ignorante impetrantis excommunicationem: nam quoad causam illius tunc valet; quia *utile per inutile non debet vitari*, si ab invicem separari possint, *reg. 38. de reg. jur. in 6.* non autem, si scivit, esse excommunicatum; Barbosa *in cit. c. 1. n. 4.*

1364. Not. 4. quòd Pontifex scienter rescribens excommunicato, censeatur cum eo dispensare; Zoësius, *de rescript. n. 11. ex L. quoniam 57. ff. de re judic.* quia non videtur Superior, qui tollere potest impedimentum, ludere, conferendò ei munus aliquod, quem scit ad hoc inhabilem. Nam licet Princeps nunquam censeatur remittere vitium ignoratum, *c. si eo temere, de rescript. in 6.* secus tamen de sibi noto. Episcopus tamen, esto sciat defectum, & nulla facta mentione de illo, conferens, vel promovens habentem talem defectum, non eo ipso dispensat tacite. Nam Episcopus, *promovens indignum*, punitur, per gloss. *c. unic. V. dispensaret, de atat. & qualit.* Et ubicunque canon imponit pœnam Ordinario, illi prohibere censeatur dispensationem; Abbas *in c. ad abolendum, de fil. presbyt. n. 3. V. Corradum l. 1. c. 3. à n. 4. in Praxi dispens. Apostolic.* intellige, si casus sit extra jurisdictionem ejus.

§. II.

An, & qualiter quis valeat impetrare rescripta pro alio?

1365. Quæstio est, an quis, *pro alio saltem*, impetrare possit rescripta? R. negative de rescriptis *justitiæ, sine speciali ejus mandato impetratis*; secus enim non valet, *c. nonnulli, 28. §. sunt & alij, de rescript.* ibi: *hac generali constitutione sancimus*, ut si aliquis super aliqua quæstione de cætero *sine speciali mandato domini* literas Apostolicas impetrare præsumpserit, & *literæ ille non valeant, & ipse tanquam falsarius puniatur. Nisi for-*

tè de illis personis extiterit, à quibus non debet exigì de jure mandatum. & c. Ex parte, 33. eod. ubi apertè dicitur, non valere rescriptum, quod Procurator revocatus, & de hoc certificatus, extra judicium impetravit: secus tamen si in judicio: dummodo revocatio ad notitiam adversarij vel Judicis non pervenit; quod verum est, licet is, pro quo impetrata sunt, contra illa nihil excipiat; Immola *in cit. c. nonnulli, n. 4. ex L. licet, ff. de Judic. & L. licet, C. de Procurat.* nec ea rata habere potest; sic glossa *in c. Nonnulli, V. Sine speciali mandato.* Hinc, qui sine speciali mandato domini, à quo de jure exigì debet, impetrat rescriptum ad lites, falsarius est, & rescriptum non valet, *c. Nonnulli, cit. §. Sunt & alij.* Et extra judicium impetratum à Procuratore revocato, vel revocationis conscio; secus, si in judicio, modò revocatio non pervenerit ad notitiam adversarij, vel partis, *c. Ex parte, 33. de rescriptis.*

Dices: quisque potest ratum habere, quod suo nomine gestum est, *L. licet, ff. de Judic. & c. 2. de pactis.* imò talis ratihabitio, fictione juris, retrahitur, & mandato æquiparatur, *reg. 10 de reg. jur. in 6.* Et ideo etiam gesta per falsum Procuratorem, possunt in judicio postea à Domino ratificari, *L. cum minor, §. falsus, ff. rem ratam haberi*; ergo similiter in casu nostro, is, pro quo sine suo speciali mandato, impetratum est rescriptum, potest illud ratum habere. R. antecedens verum esse solùm in casu, quo actus nullus ac irritus est ob defectum consensus illius, cujus nomine gestus est, secus si irritus sit propter bonum publicum, & ob defectum jurisdictionis publicæ; sed sic est in casu nostro; ergo.

Cæterùm prædicta regula *in n. 1365. limitatur. 1. ut non procedat, quando impetrans est ex illis personis, à quibus non debet de jure civili exigì mandatum, c. Nonnulli, cit.* cujusmodi sunt personæ conjunctæ, ut liberi, parentes, fratres, affines, liberti, *L. Sed & ha, ff. de Procurat.* quod etiam extenditur ad alias personas a deo affectas impetranti, ut pro alijs, sine suspitione fraudis, in judicio admitti possint; Abbas *c. Nonnulli, §. sunt & alij, n. 10.* Limitatur. 2. ut non procedat in Procuratore generali, si nomine proprio impe-

tret rescriptum ad lites sibi generaliter commissas, c. qui generaliter, de Procurator. in 6. Sed not. nunc ex stylo Romanæ Curix regulam illam, ex c. Nonnulli, traditam, non usurpari, posséque ab extraneo, sine mandato speciali, pro alio rescripta justitiæ impetrari, Tholof. l. 2. de rescript. n. 7.

1368. Limitatur .3. ut non procedat in rescriptis gratiæ; ita Suarez de legib. c. 13. n. 6. & 7. ex L. Universis 6. C. de precibus Imperat. offerend. Nam beneficium fieri potest etiam ignorantibus, & absenti, c. addens, de præbend. c. si tibi absenti, eod. in 6. sed acceptatio est actus personalis ejus, cui beneficium fit, c. si tibi absenti; sufficit tamen rati-habitio postea facta, gloss. ibid. V. Habueris.

ARTICULUS III.

De quibus rebus, & contra quos impetrari possint rescripta?

1369. **R**esp. ad. 1. materiam rescriptorum Resse res omnes, quæ concedi possunt, & quatenus ad jus pertinent, vel gratiam continent, L. 1. & 3. C. de rescriptis. Hinc super quibusvis rebus, quæ ad jus pertinent, vel gratiam continent (si aliunde concedi possint) impetrari rescripta possunt. Ad. 2. autem Res. rescripta Pontificia impetrari posse tam contra Laicos, quàm Clericos, sive unum, sive plures; etiam cum clausula: & quidam alij, & res alie. Sed nota 1. per hanc non dari facultatem conveniendi personas majores, & digniores expressis; nec agendi super negotiis gravioribus, quàm sint expressa, c. Sedes, 15. h. t. ubi, decernimus, inquit Innocentius III. ut, cum in commissionibus nostris minores, & viliores persone solummodo designentur, majores, & digniores sub generali clausula non intelligantur includi. Sed nec liceat occasione generalitatis hujusmodi multitudinem effrænata in judicium evocare. Nec super majoribus, & gravioribus negotiis audiantur, qui de minoribus levioribus tantum faciunt mentionem. Si quis vero aliquas personas expresserit, non ut velit cum eis in judicio experiri, sed ut ad pares transire valeat, vel minores (quia fraus & dolus ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator careat penitus impetratis.

Not. 2. nec ultra tres, vel quatuor vi illius particulæ (quidam alij) trahendos in judicium, c. 2. eod. in 6. ubi Innocentius IV. cum in multis, inquit, juris articulis infinitas reprobetur, providè duximus statuendum, ut per illam generalem clausulam quidam alij, quæ frequenter in literis nostris inseritur, ultra tres, vel quatuor in judicium non trahantur. Quorum nomina in primo citatorio exprimat Imperator: ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit liberè variare. Deinde, ut fraudes evitentur, ad plures personales actiones contra eundem etiam ad diversos Judices non posse rescripta impetrari, c. 3. eod. in 6. cujus summa sic habet: si actor contra Reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diversos, non valent literæ, nec processus earum: & Reus condemnabitur in expensis. Et idem in Reo conveniente vel reconveniente actorem, eodem durante judicio.

Not. 3. Cistercienses non posse conveniri per rescriptum Papæ, nisi in illo eorū ordo exprimatur, c. cum ordinem, 6. de rescript. item, cum Papa in rescripto mandat de duobus inquiri alternativè, ad certum effectum consequendum, sufficere, alterum probari, c. inter ceteras, 4. eod.

Not. 4. cum per judicium injurijs aditus patere non debeat, c. nonnulli, 28. de rescript. relato supr. in n. 1365. per rescripta justitiæ non posse quem trahi extra suam diocesim ultra duas dietas, nisi ea vel hujus constitutionis faciant mentionem, vel impetrata sint de consensu partium; Innocent. III. in cit. c. eod. Not. 5. si conveniendus per clausulam (quidam alij) moriatur re integra, successorem conveniri non posse, c. Significavit, 36. de rescript.

Not. 6. eum, ad quem dirigitur rescriptum, parere debere, vel justam causam afferre rescribenti, c. Si quando, 5. de rescript. ibi: si quando aliqua tuæ fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exasperare videntur, turbari non debes. Qualitatem negotij, pro quo tibi scribitur, diligenter considerans, aut mandatum nostrum reverenter adimpleas, aut per literas tuas, quare adimplere non possis, rationabilem causam prætendas: quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum. Ex quo

PP 3 textu

1370.

1371.

1372.

1373.

textu colliges, in quaestione facti, per falsam suggestionem, seu narrationem, vitiari rescripta Pontificia posse.

1374. Not. 7. rescriptum datum Capitulo (sede vacante) ut vices gerenti Episcopi, & non impletum ante creationem Episcopi, ab eo impleri debere, c. *Eam te*, 7. de *rescript.* Unde cum is, qui, antequam rescriptum à Capitulo impletum sit, in Episcopum electus, infecto negotio eum, pro quo rescriptum datum fuerat, remiserit, rescripsit ei Alexander III. *quod nullatenus facere debuisset*, si datam literarum diligentius attendisset; cum tempore, quo literæ ipsæ datæ fuerunt, de Capitulo ipso esset, sicut qui erat Archidiaconus, & Canonicus ejusdem Ecclesiæ, nec esset adhuc in Episcopum consecratus.

1375. Not. 8. quando monasterij, & Abbatis negotia sunt eadem, & indistincta, rescriptum ad Abbatem valere, *etiam non expresso conventu*, nec ob id appellare licere; secus si sint omninò discreta, c. *Edoceri*, 21. de *rescript.* ibi: *nisi alia causa rationabilis suffragetur, per appellationem se tueri non possunt, quo minus debeant auctoritate literarum hujusmodi legitime respondere*: Cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia procurare: *Nisi forte Abbatis, & Conventus negotia essent omninò discreta.*

ARTICULUS IV.

Quæ sit vis Rescriptorum?

1376. **R**esp. vim rescriptorum esse hanc præter ea, quæ subjungam, quòd is, ad quem diriguntur, vel parère debeat, vel justam excusationis causam asserre Rescribenti, ut dicitur c. *Si quando*, 5. de *rescript.* & L. *Eleganter*, §. *si post rem*, ff. de *condict. indebiti*, ubi dicitur, *rescripto, Principis esse obtemperandum; nec ab ejus forma recedendum*, L. *quid tamen*, 21. ff. de *arbitr.* & c. *Cum venissent*, de eo, qui mitt. in possess. Habetur enim pro lege, L. 2. C. de *legib.* & pro sententia definitiva; Barbosa in *jurisprud.* Brocardica, l. 16. V. *rescriptum, axiom.* 2.

1377. Not. autem. 1. rescriptum facere jus inter omnes, si non sit restrictum ad personam, vel causam; tunc enim inter eos tantum valet, & jus ponit, quos concernit, L. 2.

C. de *legibus*; & tunc vocantur *personalia*; excipe nisi rescribens voluerit generaliter ea obtinere, licet eorum occasio data sit ex certa solùm causa, L. 3. C. *eod.* Ex quo vides, quòd rescriptum in materia particulari inter personas, quarum interest, faciat jus speciale; in alijs constituat legem generalem, c. 1. *dist.* 19. & glossa in c. *extua*, V. *consultationi, de fil. presbyt.* Sanchez de *matrim.* l. 2. D. 31. Layman, l. 1. tr. 4. c. 6. §. 3. n. 13. Armilla V. *Rescriptum*. Not. 2. rescriptum ad unius personam directum non ita strictè accipiendum esse, ut socio non faciat prodesse communionem causæ, L. 1. C. de *divers. rescript.* & Navarr. *consil.* 44. de *sent. excom.* n. 7. & colligitur ex dictis supra.

Not. 3. ex Zoëtio *cit. de rescript.* n. 26. ne contingat lædi jus privati, rescripto per importunitatem, vel pravam insinuationem extorto, antequam executioni mandetur, eum, cujus posset interesse, audiendum esse, si fortè justam executioni causam opponere possit. Hinc Judicis, ad quem rescripta diriguntur, est, imprimis advertere, *num preces veritate nitantur?* quæ clausula, ut rescriptum valeat, *jure civili* exprimenda est; L. *fin.* C. de *divers. rescript.* quamvis *de jure Canonico* non necessariò exprimenda sit, sed jure isto semper subintelligatur, c. 2. de *rescript.* ibi: *quoniam non credimus ita præcisè scripsisse; & in hujusmodi literis (nimirum Apostolicis, ut habetur in rubrica) intelligenda est hæc conditio, etiamsi non apponatur: si preces veritate nitantur.* id quod etiam dicitur in c. *ex parte*, c. *olim de rescriptis*; & omiſsa in rescriptis sæcularibus, irrita ea facit rescripta L. *fin.* C. de *divers. rescript.*

Not. 4. omnia rescripta Apostolica continere suas clausulas restrictivas, & limitativas, quæ eliciuntur ex visceribus utriusque juris; & ideo rescripta etiam gratiosa, reducuntur semper ad dispositionem juris cõmunis, in quantum fieri potest juxta L. *Si quando*, C. de *inoffic. testam.* sic Corradus in *Praxi dispens. Apost.* l. 2. c. 3. à n. 14. Not. 5. rescripta *delegatoria* nō extendi ad personam non expressam: ut dicitur c. *Significanti, de rescript.* intellige, quando is, ad quem fit delegatio, determinatè *sub suo nomine, vel officio* exprimitur. Hinc delegationem expressè factam *Vicario* seu, *Officiali*, non potest

potest exequi *Episcopus*. Nam inter hunc, & illum, est magna differentia, ut habetur *c. Venerabilibus, de sent. excom. in 6.*

1380. Dices: *Episcopus*, & ejus *Vicarius* constituunt unum, & idē tribunal; ergo quod potest *Vicarius*, poterit etiam *Episcopus*. *Re. antecedens* verum esse in causis, quæ *jure ordinario* competunt *Vicario*, ut recte notat Sanchez *l. 8. matrim. D. 27. n. 30.* non autem, quæ *jure extraordinario*, seu *speciali delegatione*. Unde sub data distinctione C. & N. conseq.

1381. Not. 6. communiter dici *rescripta esse stricti juris*; ita Corradus *cit. l. 7. c. 5. n. 57. ex c. fin. de rescript.* hoc tamen intelligendum, sic, ut non extendantur ad non expressa. Nam *rescriptum*, per quod alicui conceditur *facultas ad dispensandū*, quoad potestatem in eo expressam, favorable est, & latam habet interpretationem, ut fatetur ipse Corradus *l. 1. c. 6. n. 27.* Procedit ergo solum, quando *rescriptum* continet *materiam odiosam*. Ceterum in casu, quo fieret extensio, quā inutile fieret *rescriptum*, & nullum, ad hujusmodi nullitatis validitatem nihil faceret bona fides, aut simplicitas oratorum. Hæc enim solum excusant à culpa, quin efficere possint, ut sanetur defectus aliàs insanabilis; ita Vincentius *de Just. in Praxi dispens. matrim. l. 1. c. 4. n. 63.*

1382. Hinc quando dicitur, quod *rescriptum* continens dispositionem, quæ ad unam causam limitata est, non extendatur ad aliam; & per tale *rescriptum* delegatus non possit cognoscere aliam causam non expressam, licet vera sit, & si expressa, sufficiens foret, admittere, cogaturque, si oratores juvare velit, per preces porrectas, novas literas impetrare; quia *rescriptum tantum valet, quantum sonat*; intelligendum est, si causa finalis, & motiva, quæ ab oratoribus allata, & *Papæ* proposita, deficiat à vero, ut pluribus constabit *ex dicendis in seqq.*

1383. Primò enim, si causa expressa, & non expressa sunt ejusdem rationis specificæ, & expressa contineat sub se non expressam (puta, si expressisti te alteri in secundo, cum in re sis tantum in tertio gradu consanguineus) *rescriptum*, concedens delegato facultatem dispensandi in gradu expresso, non impeditur, esto delegatus deprehendat, non subesse gradum secundū,

ut expressum erat; sed tertium; de quo *lib. 4. quest. ult.*

Secundò, si delegato constet, omnia, prout oportebat, ab Oratoribus, ritè expressa esse in supplicatione; hanc etiam secundum omnia contenta summo Pontifici exhibitam, & hunc in gratiam petitam, ob causas in supplicatione expressas, concessisse, poterit *rescriptum* exequi, etiam si per Curiam in literis, seu *rescripto* error commissus sit. Nam concessio gratiæ pendet à voluntate concedentis, non inducta per errorem ex allegatione falsi, vel reticentia veri, de necessitate exprimendi. Et ideo tenor literarum, ex tenore supplicationis est verificandus; omnis enim concessio Principis regulatur à petitione, & *rescriptum* *Papæ* refertur ad supplicata; & ab illis interpretationem admittit; sic Farinacius *l. 1. consil. crimin. consil. 57. n. 18.* Parisius *de Resignat. l. 8. q. 7. n. 86. & 106.* aliique.

Unde, si Oratores petière dispensationem v. g. propter dotis incompetentiam, quæ laborat sponsa; & supplicationi sic formatæ Pontifex annuat, ac per *rescriptum* alicui facultatem dispensandi committat, etiam si per errorem Curia in literis dicatur, quod eâ dotis incompetentiâ laboree sponsus, delegatus deprehendens, non sponsum, sed sponsam, eâ dotis incompetentiâ laborare, procedere (quantum est ex hoc capite) poterit ad executionem *rescripti*, si ei constet, in supplicatione rem, prout erat, ritè expressam; cum prudenter præsumat, Curiam sincerè Pontifici supplicationem retulisse, & Pontificem non errori Curialium, sed supplicationi, suam intentionem conformasse. V. dicta *l. 4. loc. cit.*

Not. 7. *rescriptum* Apostolicum non extendi ad casus postea exortos. Et ideo vi *rescripti* *Papalis*, dispensatus in impedimento affinitatis, contractæ cum Berta propter copulam cum ejus sorore, ad matrimonium cum Berta ineundum, non censetur dispensatus ad hoc, supposito sequenti casu, si scilicet post *rescriptum* dispensationis, executioni datum super priori copula, dispensandus iteravit copulam cum sorore Bertæ, ante contractum matrimonium cum Berta; ita Sanchez, *l. 8. matr. D. 24. n. 8.* Basilius Ponc. & alij. Nam ablato priori impedimento, subsequens

quens copula perinde facit novum impedimentum; ac si prius nunquam extitisset.

1387. Not. 8. cum dicitur, quod rescripta Papæ recipiant interpretationem à stylo Curie, ut docet Vivianus de Jure patronat. l. 13. c. 8. n. 28. eò quòd jus faciat, sitque pro lege servandus, ut vult Garcia p. 1. c. 5. n. 23. & alij; debere intelligi de stylo constanti, firmo, probato, & à summo Pontifice specialiter confirmato; ratio sumitur ex dictis, & dicendis à n. 1467.

1388. Not. 9. illud Curialium pronuntiatum: omnia rescripta Papæ sunt de forma (consequenter in eis contenta esse ad unguem servanda; & secus (cum tota jurisdictio delegati fundetur in eis) quidquid præter illa delegatus decernit, ac exequitur, nullum esse, ut allatis multis Authoribus probat de Justis cit. l. 1. c. 6. à n. 24.) nec posse, nec debere intelligi de omnibus in rescripto contentis, prout pluribus dicemus l. 4. q. ult. Multa enim in ijs quandoque continentur, quæ licet omittantur, non invalidant executionem rescripti; cum non pertineant ad substantiam actus.

1389. Not. 10. per rescriptum, antequam præsentetur Judici, nec auferri, nec tribui jurisdictionem, ut notat Bartolus in L. 1. C. ut lite pendente. Et ideo Sanchez l. 8. matrim. D. 28. à n. 19. & cum eo Castropalaus P. 1. tr. 3. de Privileg. D. 4. p. 16. §. 1. n. 7. ubi docet, per solam præsentationem nullo modo firmari jurisdictionem. Ex eo enim, quòd quis acceptet rescriptum, eo non utitur, sed ad utendum se disponit; rescriptum autem non firmatur, nisi acceptans aliquem ejus usum habeat, per c. Is, qui, de Procurat. in 6. ibi: post mandatum susceptum, etiamsi eo usus non fuerit; Felinus c. Pastoralis, §. quoniam, de rescript. n. 3.

1390. Not. 11. rescripta justitiæ, de jure Canonico, esse annalia; hoc est, dari ad annum, & expirare illius lapsu, ex c. Plerumque, 23. de rescript. Secus tamen esse in rescriptis gratiæ; hæc enim sunt perpetua; sic Barbosa in cit. c. Plerumque, n. 3. & c. querenti, 26. de offic. delegat. n. 4.

1391. Not. 12. de jure antiquo nulli licuisse impetrare rescriptum, quo aliquem ultra duas diætas trahat ad judicium, c. Nonnulli, 28. & c. dilectus, 29. de rescript. de jure autem novo, non ultra unam diætam

in fine dicecesis, c. statutum, 11. eod. in 6. §. cum verò; & §. cum autem. Una autem diæta continet septem leucas; & computari debet à fine dicecesis, in qua Reus habitat, licet res alibi existat; sic Barbosa ibid. Ex quo colliges, in actionibus realibus diætam computari ab ultimis finibus dicecesis, ubi res sita est, ut notat gloss. in cit. §. cum autem, V. ultra unam diætam.

Not. 13. in rescriptis attendendum esse tempus data; & ad illud retrotrahi gratiam, c. Si eo tempore; c. Tibi, qui, de rescript. in 6. Et ad concessionem rescripti in illis, quæ pertinent veluti ad substantiam, validitatem, & intentionem concedentis, attendi tempus datae ipsius concedentis, non verò præsentationis literarum, c. Eam te, de rescript. Secus est in his, quæ spectant ad executionem, puta circa exercitium jurisdictionis, & similia. Nam in his attenditur tempus præsentationis, seu receptionis literarum, juxta c. Super eo, 14. c. Ut debitus honor, 59. de appellat. c. auditam, 4. de restitut. c. dilecti, 2. de Præbend.

Dices: c. duobus, 14. §. Si verò, de rescript. in 6. dicitur: qui primò præsentaverit, erit potior in præbenda. Bx. textum procedere, quando non apparet de prioritate temporis datae, ut liquet ex ejus principio, ibi: si non apparet; ergo ubi constat de prioritate datae, nihil operatur prior præsentatio literarum; & quoniam dicta decretalis in cit. c. 14. solemniter est, ejus tenorem apponimus: duobus, inquit Bonifacius VIII. super provisione civili sibi facienda in eadem Ecclesia, literas à nobis obtinentibus unà die, certis eis executoribus deputatis: si non appareat, quis primò impetraverit ex eisdem: is eorum, cui Canoniatum contulimus, est in præbenda præferendus alteri, qui à nobis Canoniatum non extitit affecutus: licet priusquam aliis eis (ad quos spectat Canoniarum receptio, & collatio præbendarum) suas præsentaverit literas, & ab eis in Canoniatum sit receptus; Si verò neutri eorum, vel utrique Canoniatum contulimus: tunc ex quo in gratia sunt æquales, is, qui primò præsentaverit, erit potior in præbenda. Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant: ij ad quos (ut præmittitur) spectat Canoniarum receptio, & collatio præbendarum: vel eorum major pars: ex eis

eis alterum, quem volverint, eligere te-
neantur: quo electo alius omnino careat,
impetratis: nisi ex tenore literarum ipsius
expressè appareat, quòd utrique ipsorum
voluerimus providere; his præmissis:

§. UNICUS.

Quid, & quotuplex sit data?

1394. Cùm in priori numero facta sit men-
tio *data*, notand. 1. ex Pereyra in *E-*
lucidar. n. 493. per *datam*, vel *datum*, in-
telligi characterizationem, seu subscripti-
onem, in fine constitutionum, vel litera-
rum, seu rescriptori, ex qua cognosci po-
test, quo anno, mense, vel die, instru-
mentum, vel quælibet litera emanavit, &
à quo tempore obliget constitutio, vel gra-
tia in scriptis facta.

1395. Not. 2. literas Apostolicas dividi. 1. in
Bullam, Breve, & signaturam, quæ alio
nomine supplicatio vocatur. *Bulla* est scri-
ptura in membrana, plumbo funibus pen-
dente jure munita, salutationem cum nar-
ratione, ac Papæ concessionem, aliaque
necessaria continens. *Breve* Apostolicum
est scriptura modica, in parvis negotijs
concessa, in papyro frequenter scribi soli-
ta, cerâ rubrâ, annuloque Piscatoris figil-
lata, ac signo Secretarij subscripta. *Signa-*
tura demum est scriptura in papyro, à Pa-
pa, vel ejus delegato, absque sigillo in me-
dio scripta, partis supplicationem breviter
continens.

1396. Hæc omnia tria dicuntur *scriptura*;
quia non fiunt, nisi in scriptis, quo distin-
guuntur à vivæ vocis oraculis; *bulla* verò
fit in membrana, seu pergameno ad diffe-
rentiam *Brevis*, & *signatura*, quæ in pa-
pyro scribuntur. Dicitur etiam *plumbo*
pendente munita. Nam prius, quàm pen-
deat plumbum, quo decoratur, *Bulla* dici
non potest juxta gloss. in *Clem. unic.* in
fin. de jurejurand. & c. *Licet*, de crimine
falsi. Dicitur: *funibus pendente*, quia si
bulla sit gratiæ, plumbum est appensum
ehordis sericeis: si verò sit *bulla* justitiæ, si-
ve executoria, erit *filum cannabis*, in quo
erit appensum sigillum, seu plumbum, c.
licet, & c. *quàm gravi*, de crim. fals. Re-
liqua patent, & videri possunt apud Re-
buff. in *praxi benef.* quid sit *bulla aurea*,
& quomodo differat *bulla aurea* imperia-

Tom. I.

lis à sigillo magno regio, habetur in *Clem.*
de jur. c. unico, in fine, ubi per Joannem
Andr. & Archidi. in *proem. lib. 6.* Ex
hoc vides, literas Pontificias, ante *plum-*
bum appensum, non esse authenticas, nec
probare, c. *Licet*, 5. de crim. falsi; & per
appensionē plumbi, censi *expeditas*. Nam
sigillū authenticat scripturā per c. *Scripta*,
2. & c. *Inter dilectos*, 6. de Fide instrument.
sic Garcia de Benefic. p. 4. c. 2. n. 56. & alij.

Breve dicitur Apostolicum, licet ali-
quando à Cancellaria, vel summo Pœ-
nitentiario concedatur. Dicitur *scri-*
ptura modica, tum quia concedi solet bre-
vibus materijs, tum quia summatim ne-
gotia continet sine præfationibus. Addi-
tur: *in papyro frequenter scribi solita*, ad
discrimen *Bullæ*, & confessionalis, quæ
semper in membrana scribuntur. Particu-
la, *cera rubea*, est ad differentiam alterius
gratiæ, quæ cerâ *viridi* sigillatur. Denique
annulo piscatoris ponitur ad differentiam
aliorum sigillorum. Vocatur hoc sigillum
annulus piscatoris: quia verisimile est, pi-
scatorem D. Petrum eo primum usum
fuisse, & quia præfationibus non uteba-
tur, hunc morem in brevi servant Ponti-
fices.

Signatura, quæ alio nomine *supplicatio* 1398.
vocatur, in hunc modum describi potest:
est scriptura in papyro subscripta à Papa,
vel ejus delegato, absque sigillo, in medio
scripta, partis supplicationem, Papæque
concessionem breviter continens. Dicitur
scriptura, quia aliter nec probari, nec si-
gnari posset. Dicitur *subscripta*, nam ex
eo signatura appellatur, quòd *signetur*, id
est *subscribatur*. *Absque sigillo*, ad disci-
men *Bullæ*, & *Brevis* quæ semper sigil-
lantur. *In medio scripta*, id est, *subscripta*:
quia post petitionem partis, ponitur con-
cessio, & subscriptio Papæ, & deinde ex-
ponit Papa, quid concedere intendat. For-
ma, seu paradigma signaturæ exhibetur à
Rebuff pag. 132. sic Pereyra cit.

Not. 3. in literis Apostolicis triplicem 1399.
datam describi, quæ tamen omnes tres,
idem tempus demonstrant, ut notat Vin-
centius de Just. in *praxi dispens. matrim.*
l. 1. c. 6. n. 565. ubi docet, *datam* in om-
nibus scripturis necessariò apponendam
(aliàs carere fide, & probatione) gratiam-
que à tempore datæ initium sumere; ac e-
jus tempus circa validitatem, vel invalidi-
tatem

Q 9

tatem

tatem gratiæ, semper attendi; sic ille à n. 563. cum alijs.

1400. Not. 4. supplicationem signatam, cui Pontifex annuit concedendo gratiam petitam, statim deferri ad officialem *prima data* nuncupatum, cuius munus est, illam in fine characterizare, hoc est, in fine illi apponere, seu adscribere tempus concessionis Papalis, secundum dicta, paucis, seu parvis duntaxat verbis v. g. *quarto Calend. Jun. apud S. Petrum, anno sec.* propter quod vocatur *parva data*. Et hæc est *prima data*; nec servit ad alium effectum, nisi ut faciat fidem apud D. Datarium, & memoriam gratiæ concessæ, vel concedendæ, ut ad datam illius temporis retrotrahatur; quin per hanc datam actus fiat perfectus.

1401. Sub hoc supplicatio sic characterizata per primam datam, revidetur à DD. Revisoribus, & finita revisione, à Domino Datario (cujus est *datare* omnes supplicationes tam gratiæ, quam justitiæ) rursus characterizatur, seu *datum* subscribitur, brevibus quidem, sed tamen pluribus, ac in prima verbis v. g. *datum Romæ apud S. Petrum, quarto Calend. Jun. anno secundo*; & hæc Datarij subscriptio temporis concessæ gratiæ, est *secunda data*; cui demum accedit *tertia*, differens à prioribus, quod plenius, ac latius extendatur in literis super supplicatione expeditis sic v. g. *datum Romæ, apud S. Petrum, anno Domini millesimo, sexcentesimo, quinquagesimo sexto, Pontificatus nostri anno secundo*.

1402. Not. 5. si Pontifex resideat in palatio Vaticano, *datam* literarum inscribi *apud S. Petrum*; si in monte Quirinali, *apud S. Mariam majorem*; si in Villa Tusculana, *Tusculi*; si in arce Gandulphi, *in arce Gandulphi, Albanens. diæces.* & advertendum *annum Ecclesiasticum*, de stylo Curie Romanæ, incipere currere *ab octavo Calendis Aprilis*, qui est dies 25. *Martij*. Et ideo, quidquid in anno 1700. antecedit 25. Martij, juxta hunc stylum adhuc pertinet ad annum superiorem, nempe 1699. Hinc, si quis in Julio v. g. anni 1699. supplicavit pro aliqua gratia; si Pontifex illi annuat Calendis Martij, 1700. juxta annum solarem; *data juxta stylum Curie* erit: *Calendis Martij 1699.*

1403. Not. 6. per regulas Cancellariæ, hujus

officialibus præcipi, ut *distiones numerales* in literis Apostolicis, quæ *sub plumbo* expediuntur, ante *Calendas, Nonas, & Idus*, per literas & syllabas extensè scribantur, non per ipsas cifras numerales v. g. *.VI. Calendas*; quia facile posset fraus fieri apponendo *I.* ut fieret *.VII. Calend.* ut diceretur *septimo Calend.* quamvis ipsæ *Calendæ, Nonæ, & Idus* possint abbreviate scribi v. g. *Calend Non. &c.* Dixi: *quæ sub plumbo expediuntur*. Nam in literis, quæ expediuntur *in forma Brevis*, aliter se habet stylus, & solum succinctè dicitur: *datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die 25. Januar. 1656. Pontificatus nostri anno secundo*. Hinc not. literas, aliter expeditas, esse de falso suspectas, tanquam contra stylum Romanæ Curie per text. c. *quàm gravi* 16. de crimine falsi.

Not. 7. *nomen Pontificis, & annum Pontificis, & annum Pontificatus*, esse de essentia *data*, ut probat Paulus Leo *in Praxi Sacr. Pœnitent. p. 2.* incipit autem à die Coronationis, & consecrationis; prius autem solum dicit: *suscepti à nobis Apostolatus officij, anno primo*; sic Zerola *in Praxi Episcop. p. 1. V. Papa*. Hæc pro aliqua rescriptorum notitia, potissimum ex Vincentio de Justis, *loc cit.*

Not. tamen. 8. has dispositiones, & observationes styli quoad annum, nomen Papæ, & similes sollennitates extrinsecas rescriptorum, requiri, *ut fidem faciant, ac probent in judicio*; idque ad cavendas plurimas cateroquin fraudes, ac falsitates, quæ frequenter in rescriptis verè suppositis, & falsatis intervenire solent. Hæc de vi rescriptorum, qua plura *in seqq.*

ARTICULUS V.

De obreptione, & Subreptione rescriptorum.

Subreptio contingit, tacendo verum necessarium exprimendum in petitione; & obreptio, allegando falsum. Hinc rescriptum dicitur malè impetratum, quoties tacetur veritas necessario exprimenda, vel narratur falsum, quod ad rem confert. Not. autem ex Innocentio c. 20. *de rescriptis*, fieri posse, quod rescriptum impetrans falsum expresserit, aut verum suppressit.

prefferit, dupliciter. 1. per malitiam, & fraudem. 2. per simplicitatem, & ignorantiam.

§. I.

An, & qualiter rescripta vitientur per obreptionem, vel subreptionem?

1407. **C**ommunis doctrina est, quòd rescripta obreptitia, vel subreptitia (nimirum obtentata vel taciturnitate veri, vel allegatione falsi) irrita sint ipso jure, & impetranti, vel pro eo nullam tribuant jurisdictionem, c. Super literis, 20. de rescript. hoc c. in rubrica dicitur difficile, famosum, & clavis totius tituli; ejus Author est Innocentius III. & sic habet: Super literis, quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur à nobis, diversos intelleximus diversa sentire; alijs afferentibus, eos debere prorsus carere omni commodò literarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis: alijs verò dicentibus, quòd, etsi formam carere debeant in literis nostris expressam, nihilominus juxta vigorem juris sit à delegato iudicis in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel malitiam, & illos, qui per simplicitatem vel ignorantiam literas à nobis impetrant, hujusmodi credimus discretionem adhibendam, ut hi, qui priori modo falsitatem exprimunt, vel suppressunt: in suæ perversitatis peccatam, nullum ex illis literis commodum consequantur, ita videlicet, quòd delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo literas impetrant, duximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa? nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ, quamvis fuisset tacita, vel expressa, nos nihilominus, saltem in forma communi, literas dedissemus, delegatus non sequens formam in literis ipsis appositam, secundum ordinem juris in causa procedat. Si verò per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis, literæ fuerint impetratæ, quæ tacita vel expressa nos nullas prorsus literas dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendum: nisi forsitan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam convoca-

Tom. I.

tis, de precum qualitate cognoscat, ut sic in utroque casu eadem ratio, quæ delegantem moveret, moveat etiam delegatum, & ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus interponat. Idem dicitur in L. Prescriptio, C. Si contra jus, vel utilit. public. Pro cuius doctrinæ intelligentia not. 1. quando dispensatio, vel concessio, per rescriptum expressa, procedit ex ignorantia, vel errore, qui tollat voluntarium simpliciter in concedente, rescriptum, & concessionem in eo contentam, esse ipso jure nullam, ac irritam; talis quippe concessio, sine voluntate concedentis, nullum effectum producere potest. Not. 2. hanc ignorantiam, vel errorem in concedente, nasci posse ex duplici capite. 1. per obreptionem, si nimirum impetrans taceat causam, quæ Pontifici manifestata, impedivisset ejus consensum in petitionem. 2. si falsò exprimat causam, ex qua induci solet Princeps, vel is, à quo pendet obtinere, quod petitur, ad concedendum.

Not. 3. quoties rescriptum impetratur à Principe, ad concessionem in eo contentam inducto per ejusmodi ignorantiam, vel errorem, ex obreptione, vel subreptione prædicta, rescriptum ipso jure nullum esse; quia tunc deficit in concedente voluntarium, seu voluntas, & intentio, sive consensus in postulatum. Concedens enim non consentit in petito, nisi ut subest causa, propter quam concedit, vel nisi absit obex, quo stante non concedit. Hec expressè resolutum est in pluribus capitulis, c. Ex parte, c. Sedes, c. Si proponente, c. Constitutus, c. postulasti, de rescript. c. quia circa, de Consanguin. c. Inter dilectos, de fide instrum. c. ult. de filiis presbyt. in 6.

Et ideo in quolibet rescripto Pontificio, vel expressè ponitur clausula: si preces veritate nitantur, quæ necessariò inest ex juris dispositione in c. Ex parte, 2. de rescript. ibi: in hujusmodi literis intelligenda est hæc conditio, etiamsi non apponatur: si preces veritate nitantur; ubi vides concessionem pendere à veritate precum; contingit autem eas non niti veritate, sed ab ea alienas esse per suppressionem veri, vel expressionem falsi; ergo per suppressionem veri, vel expressionem falsi, contingit concessionem deficere, deficiente, nimirum

Qq 2

nimirum conditione, à qua dependet ; quibus positis :

1410. Not. 4. rescriptum *gratia* reddi nullum, etiam si obreptio, vel subreptio contingat *bonâ fide*, seu sine culpa supplicantis. Quia ubi tale vitium intercedit, in concedente deficit consensus in rem postulatam, etiam si absit culpa supplicantis, ut diximus n. 1408. sed rescriptum continens concessionem, ubi deficit consensus in rem postulatâ, est nullum ; ergo. Constat etiam ex c. *Super literis*, 20. §. *Si verò, de rescript.* Verùm hoc intellige juxta limitationes in sequentibus.

1411. Dices: in c. jam cit. expressè dicitur: quando literæ impetratæ sunt per taciturnitatem veri, aut allegationem falsi, *non dolò, sed solum ex ignorantia, vel simplicitate supplicantium*, delegatum nihilominus, *servato juris ordine* (non autem speciali ipsius rescripti) procedere posse ; ergo ubi bonâ fide contingit obreptio, vel subreptio, rescriptum non vitiat. R. ibi sermonem esse de rescripto impetrato *in forma communi*, interveniente obreptione, vel subreptione circa verum, *cujus manifestatione* ; vel falsum, *cujus veritate cognitâ* Princeps nihilominus *consensisset in id, quod petitur* ; non autem, *quando non consensisset veritate cognitâ, vel eo, quod tacetur, expresso*. Et de hoc, non de illo casu, procedit dictum nostrum in n. 1408.

1412. Ex hoc collig. 1. rescripta obreptitia, vel subreptitia, quæ continent *gratiam*, esse ipso jure nulla, quando tacetur verum, *cujus expressio* ; vel narratur falsum, *cujus veritas cognita* impedivisset Principis consensum in rem postulatam, etiam si ea taciturnitas veri, vel allegatio falsi, bona fide, vel ignorantia, aut simplicitate supplicantium intervenerit. Colligitur per sensum contrarium ex cit. c. *Super literis* ; de quo n. 1407. Collig. 2. ea rescripta *gratia* non esse irrita ipso jure, licet ob simplicitatem supplicantium intervenerit reticentia veri, vel expressio falsi, quando id tale est, ut concedentem *non avertisset à consensu in rem postulatam, etiam si verum*, manifestatum ; & *falsum* allegatum, omissum fuisset ; constat ex n. jam citato.

1413. Dixi: *si intervenit ob simplicitatem supplicantium*. Nam si intervenisset *dolus, & malitia*, censent aliqui rescriptum vitia-

ri in pœnam dolosæ impetrationis: sed contrarium est probabilius ; unde cum indefinite dicitur: *rescriptum dolo impetratum, esse ipso jure nullum, & irritum*, hoc intelligi debet *de rescriptis gratia* per expressum textum c. *fin. de filiis presbyt. in 6.* ubi Pontifex, loquens *de rescripto gratia* super pluralitate beneficiorum, *tacito defectu natalium*, ait: talis dispensatio (cum non sit verisimile Sedē ipsam, cum illo, prædictum patiente defectum, voluisse, *si hoc fuisset expressum*, eidem in pluralitate beneficiorum hujusmodi dispensare) velut per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti. intellige, ut dicemus, saltem quoad eam partem, quam subreptio afficit. Nam rescriptum gratiæ comparatur contractibus bonæ fidei, quibus nocet *dolus* ; ita Zoësius *de rescript. n. 35.* & quidem eo solum casu, quo subreptio, vel obreptio *dolosa* versatur circa verum suppressum, vel expressum falsum, *cujus oppositum à consensu impedivisset concedentem*.

Dices: verum esse, quòd pluribus locis dicatur, *rescripta gratia vitari* per suppressionem veri, *cujus manifestatio* ; vel expressionem falsi, *cujus oppositum*, concedenti cognitum, avertisset consensum in gratiam, sive bona fide, sive dolò impetrata sint, ut dicitur c. *fin. de filiis presbyt. in 6.* ibi: *veluti per subreptionem obrentum, nullius penitus est momenti, c. Postulasti, de rescript.* ibi: *commodum reportare non debet de hujusmodi literis, utpote, veritate tacitâ, impetratis* : omnes tamen hi textus loquuntur solum *de rescriptis gratia in materia beneficiâ* ; ergo extendi non debent ad rescripta gratiæ *in alia materia*, v. g. dispensationum ; patet conseq. Nam in materia beneficiâ, propter ambitionem, jus procedit gravius, & rigorosius prohibet ejusmodi vitium, ut ambitioni via præcludatur, juxta c. *quamvis, de præbend. in 6.* R. C. ant. N. conseq. ad probat. concedo, non debere fieri extensionem, *nisi ratio*, in qua fundatur dispositio juris pro illo casu, *necessaria sit* ; at sic est in præsententi. Nam ratio, in qua fundatur dispositio juris de nullitate rescriptorum gratiæ, quando tacetur verum, vel allegatur falsum, est, *quia sic tollitur consensus in gratiam petitam*, cum ponatur in concedente nasci ex igno-

ignorantia, vel errore circa substantiam; hæc autem ratio concludit necessariò concessione cuiuslibet gratiæ, nata in concedente ex tali vitio; ergo.

1415. Collig. 3. rescriptum justitiæ dolò impetratum, non esse ipso jure nullum, sed solum irritandum exceptione doli opposita, & probanda; Zoësius n. 34 Quia licet c. Sedes h. t. dicatur: *tanquam mendax preceptor penitus careat impetratis, & c. Super*, eod. *nullum ex literis illis commodum consequatur impetrans*: in his tamen terminis: *penitus, nullum* (esto aliàs importent nullitatem ipso jure, si textus nihil aliud habeat adjunctum) secus est, si aliud adjunctum sit, ut in c. *Super*, eod. ubi expressè dicitur: *nullum commodum consequatur, ita videlicet, quòd delegatus (postquam sibi, super hoc, facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat*; ergo ante hoc non est irrita jurisdictio per rescriptum justitiæ concessã.

1416. Dices: rescripta gratiæ, dolò impetrata, sunt ipso jure nulla juxta n. 1413, ergo ex eadem causa etiam rescripta justitiæ. Prob. conseq. nam non minùs in hoc, quàm in illo casu, per ejusmodi obreptionem, vel subreptionem inducitur in concedente ignorantia, vel error, qui tollit consensum in rem à supplicantiibus postulatam. R. C. ant. juxta limitationes in præcedentibus datas; N. conseq. Ad hujus prob. N. assertum. Ratio est, quia, cum impetranti gratiam, rescriptum tribuat jus; non autem impetranti Judicem; atque adeo rescriptum justitiæ sit minùs præjudiciosum, quàm rescriptum gratiæ, non æquè in utroque casu consensus concedentis alligatur vero, in impetratione gratiæ exprimendo; ergo non æquè intercedit error, qui tollit consensum in utroque, *pari modo*. Ratio est, quia si quis ad eandem causam impetravit Judicem, seu rescriptum justitiæ; & deinde impetrat secundum, omiffa expressione, *rescripti priùs impetrati*, secundum hoc rescriptum non vitiatur, ut sit ipso jure nullum, si primus impetrans dolò, vel negligentia, non fuit usus illo; sed solum venit cassandum exceptione, quòd subreptitiè sit impetratum, ut dicitur in c. *Si autem 9. & c. Plerumque 23. de rescriptis*. aliàs enim non convalesceret datã negligentia primi impetratoris, ut bene observat Felinus, c. *Ad audientiam, 2. de rescriptis, n. 17.*

Præterea not. 1. rescripta justitiæ quandoque dari *in forma communi*, nimirum ut Judex datus procedat *servato juris ordine*; quandoque *in forma speciali*, cum certis clausulis v. g. *appellatione remotã*, & similibus. Unde ubi obreptio, vel subreptio, in rescriptis, contingit ex simplicitate, vel ignorantia Oratorum, quin propterea vitietur rescriptum, ut dictum est n. 1412. delegatus procedere poterit etiam cognitò vitio, *sed in forma communi*, nimirum juxta jus commune; non autem juxta speciale contentum in tali rescripto.

Not. 2. quòd objicienti subreptionem incumbat probatio; ei verò, qui falsum narravit, probatio ejus, quòd tanquam verum obtrusit; sumitur ex L. 2. ff. *de probat.* ibi: *ei incumbit probatio, qui dicit, seu affirmat aliquid actum; non qui negat*; excipe tamen, nisi impetrans, cui objicitur taciturnitas veri, fundatam habeat intentionem suam super narratis. Tum enim non ipse eam probare; sed adversarius contrarium ostendere tenetur; sic Pirhing *de rescriptis, n. 75. in fine.*

Not. 3. quando *in c. 20. h. t.* dicitur, rescriptum *dolosa subreptione extortum*, nihil prodesse impetrantibus, censerique irritum quoad omnia in literis contenta, ut vult Abbas *in cit. c. 20. n. 2.* verum esse, quando vitium versatur vel *circa totum rescriptum*, vel *principalem partem*; non autem, si vitium versetur solum circa aliquas partes, quin tingat alias, *ab illis separabiles*. Nam quoad istas valebit; quia tota ratio nullitatis *in c. 20.* decise est in pænam doli, & malitiæ, in quibus fundatur, non extendendò ultra casum in textu contentum, qui agit solum *de connexis*; ita Zoësius *de rescriptis, n. 30. ex c. Si eo tempore, de rescriptis, in 6.* ubi dicitur: *Si eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine cura mandavimus provideri: ad obtinendum curatum beneficium, idoneam non habebas ætatem: tibi, licet nunc legitime effectus sis ætatis, auctoritate literarum hujusmodi (cum tempore datæ ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habente nequaquam poterit provideri, Beneficium autem, sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc ætatem haberes) per eas licite poteris obtinere.*

Not. 4. probabilius videri, quòd solum ea re-

ea reticentia veri, vel allegatio falsi dolosa, quæ suppressit verum, vel exprimit falsum circa causam finalem, vel aliam, rescriptum vitiet, quâ stante, vel sublata Pontifex illud daturus non erat; ita Zoësius *cit. n. 31*. quia ubi hoc non contingit, rescribens non potest dici *invitus*, aut *nolens*; adeoque, ubi tacetur verum, necessarium exprimendum; vel allegatur falsum, cuius oppositum avertisset concedentis animum à concessione; de quo multa *l. 4. decretal. à n. 3162. & seqq.*

1421. Ex hoc collig. 1. rescriptum non censeri subreptitium, si subrepto versetur solum circa causam *impulsivam*, non finalem. Nam gratia non dicitur inutilis propter omissum id, quod expositum non avertisset mentem rescribentis, c. *dudum*, 14. *vers. considerantes*, de *præbend. in 6.* ibi: *considerantes quoque, quod nos exposito nobis de potestate prædicta nihilominus literas gratiosas daremus in partibus illis*: allegatio autem falsi, vel reticentia rei, quæ ommissa esse poterat, & explicare non tenebatur orator, est aliquid tale; ergo. Nā principale, utile, non vitiat per minus principale, inutile, ac separabile.

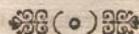
1422. Collig. 2. idem dicendum esse, quando contingit obreptio adjecta per errorem qualitate per modum demonstrationis, si de corpore, seu substantia rei constat, & etiam sine tali errore concessio, vel dispositio eodem modo facta fuisset. Aliud est, si error qualitatis redundet in substantiam; prout exponimus *l. 4. de impedimento ex errore*. In casu autem, quo Procurator, seu sollicitator subreptionem causavit, sine ulla culpa supplicantis, huic non obest dolus alterius; consequenter de simili rescripto idem dicendum erit, quod de impetrato per ignorantiam.

1423. Not. 5. quando dicimus, rescriptum non vitari per subreptionem, vel obreptionem factam ex oratoris simplicitate, si Pontifex æquè concessurus erat, quod petebatur; cognita veritate, debere limitari, ut non procedat, si talis veritatis expressio requiratur tanquam *forma*. Hæc enim etiam in minimis observanda est. Et ideo gratia concessa ad petitionem (non autē motu proprio) non facta mentione beneficij quantumcunque modici, quod obtinebat impetrans, censetur subreptitia, licet hoc expressum non

impedivisset gratiam, c. *Si motu, de præbend. in 6.* ibi: *si motu proprio alicui aliud quod beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo non habita mentione: non ob hoc gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, invalidam volumus reputari. Secus, si ad petitionem illius, vel alterius pro eodem oblatam gratiam huiusmodi facimus, tunc enim (quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea) ipsam, veluti surreptitiam, vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censetur, cum hoc expressè cautum fuerit in eadem.*

Not. 6. quando allegatis pluribus causis aliquæ sunt veræ, aliquæ falsæ, *citra dolum*, non vitari rescriptum, si allegatæ sint *alternativè*; cum sufficiat ex taliter conjunctis causis unam esse veram, c. *in alternativis*, 70. de *reg. jur. in 6.* ibi: *in alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Si autem allegatæ sint *copulativè*? *scilicet* si causæ, sic allegatæ, tales sint, ut neutra *per se* sufficiat, non valere rescriptum, c. *olim*, 25. *b. t.* sic enim utriusque veritas pertinet ad formam rescripti; secus, si quælibet earum sufficiens sit, ad movendum Pontificem, ut annuat petitis; quia sic causa, qua nititur rescriptum, vera est, quod etiam procedit in rescriptis gratiæ. Nec obstat clausula: *si preces veritate nitantur*; quia respicit causas, quæ concurrunt ad impetrandum rescriptum; non autem etiam eas, sine quibus nihilominus Pontifex rescripsisset; ita Zoësius *de rescriptis n. 37.*

Not. 7. quod Judex per rescriptum delegatus, si semel judicavit in causa sibi delegata (v. g. pronuntiavit literas esse subreptitias) licet nulliter, & invalidè, jam functus sit suo officio, nec ipsi conveniat suam sententiam revocare (L. *Paulus*, 1. *ff. de re judic. l. Duo fratres, ff. de penit.*) aut causam reassumere: Secus tamen dicendum est, ubi dispensatio, vel aliud quodvis rescriptum emanavit à sacra Pœnitentiaria pro foro tantum conscientia; ita Pyrrhus Corradus *in praxi dispens. Apostol. l. 7. c. 4. à n. 55.* Sed hoc non ita indefinitè procedit, ut exponimus *lib. 4. à n. 2423.*

§. II.

An qualibet obreptio, vel Subreptio vitiet rescriptum?

1426. **Q**uestio est, an ex cuiuscunque veriteticentia, vel falsi allegatione per oratores commissâ, rescriptum ad supplicationem datum, vitietur, seu reddatur nullum, ac irritum? Ad hoc jam responsum est negativè, & dictum, rescripta gratiæ vitari solum, quando verum suppressum, & falsum tale est, ut, veritate cognita, rescribens non concessisset, seu non consensisset in gratiam ab oratoribus postulatam; difficultas tamen est, quæ sint illa, quorum suppressa veritas, vel falsâ allegatio sic avertisset animum concedentis?

1427. **R.** in hac materia *lib. 4. à n. 1162.* me fecutum, tanquam probabiliorem eorum sententiam, qui docent, illud verum esse de necessitate exprimendū, cuius expressio, *dispositione juris*, vel *receptâ consuetudine*, aut *stylo Romanæ Curie* id exigente, fieri debet; pro cuius intelligentia not. 1. illud *ex dispositione juris* exprimendum esse, de quo est in iure cautum, quòd, illo non expresso, Papa postulatū non concederet; ut ibidem dictum est *à n. 1168.* Huius ratio est, quia voluntas Principis, nisi aliud exprimat, præsumitur talis, qualis est intentio juris, ut notat gloss. in *c. Paratus*, 23. q. 1. Sanchez *l. 8. matrim. D. 21. n. 12.* Barbosa *l. 1. de iure Ecclesiast. c. 3. n. 107.* & alij. Hinc si aliqua qualitas taceretur, quæ ex dispositione juris exprimenda esset, quamvis etiam ignoranter, & absque dolo fieret, gratia vitaretur, & nulla foret; quia jura talis qualitatis expressionem *pro forma*, hoc est, *requisito substantiali* exigunt, ut colligitur ex *c. penult. de rescript.* ibi: Si proponente aliquo, *nondum se beneficium Ecclesiasticum affectum*, super provisione ipsius (*licet minus competens obtinens*) rescriptum Apostolicum *de hoc mentionem non faciens*, impetretur: illud *veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.* & *c. Si motu proprio*, *cod. in 6. relato hie n. 1423.* ita Sanchez *cit. n. 14.* Layman *Theol. moral. l. 1. tr. 4. c. 22. n. 18.* & alij.

1428. Hinc fit, quòd rescriptum Papæ datum supplicanti *pro beneficio* impetrando, sit ipso jure irritum, ac nullum, si suppli-

cans expressit falsum, quòd non habeat aliquod beneficium, ut expressè definitum est in *c. Si proponente*, relato. ubi vides, quòd juris dispositione cautum sit, ne in supplicatione beneficii falsum exprimat, nimirum, quòd supplicans beneficio careat: cum tamen habeat, licet exiguum. Similiter non valet rescriptum beneficiale ad beneficium impetratum, *de beneficio impetrantis*, quod prius obtinuit, *non faciens mentionem*, ut dicitur *c. Cum adeo*, 17. *h. t.* Ex quo vides per reticentiam veri (*quòd quis jam antè habeat beneficium*) vitari rescriptum gratiæ de supplicanti providendo, adeoque *qualitatè beneficii prius obtenti*, juris dispositione, omnino esse exprimendum; secus rescriptum irritum esset.

1429. Advertendum autem inter rescripta beneficialia, quibus mandatur, ut alicui beneficium conferatur, alia esse *in forma pauperum*, seu *communi*, quibus præcipitur, ut Clericis, sine sufficienti patrimonio, vel beneficio contra canones ordinatis, ab Episcopo provideatur de beneficio, ne cogantur mendicare: alia verò gratiæ, quæ dantur pro alijs non indigentibus; Azor *p. 2. l. 6c. 32. q. 5.* illa etiam vocantur *rescripta iustitiæ*, cum æquum sit pauperibus Clericis provideri; quibus positis:

1430. In hac materia not. 1. rescriptum beneficiale *in forma communi*, obreptitium, & invalidum esse, si non fiat in eo mentio *de proprio patrimonio*; ad quod impetrans ordinatus est; secus tamen esse de rescripto gratiæ, *c. Postulasti*, 27. *de rescript.* & Rebuffus *in praxi benefic. tit. de differentiis inter rescripta gratiæ, & iustitiæ à n. 31.* quod verum est, sive ille sit, vel non sit ordinatus ad titulum sui patrimonij; quin hoc necessarium sit in impetrante rescriptum gratiæ, licet ad titulum sui patrimonij ordinatus sit; Pirhing, *de rescriptis n. 60.* ex praxi Romanæ Curie.

1431. Not. 2. tam rescripta beneficialia *iustitiæ*, quam *gratiæ* irrita esse; *omissâ mentione Vicariæ perpetuæ, vel alterius beneficii, quod impetrans obtinet*, *c. Postulasti*; 27. *h. t.* & notatum est supra, *esse sit modicum*, *c. proponente*, *eod.* & sive impetratum sit taciturnitate veri, sive expressione falsi, ut colligitur ex *c. Si motu*, 23. *de præbend. in 6.* & sive sit perpetuum, sive temporale; Felinus *c. in nostra*, 32. *h. t. n. 18.* idque

que ex perpetuo stylo Curie requiri ut formam, docet communis cum Pirhing *cit. n. 63. in fin.* Hinc ejus ignorantia non relevat.

1432. Nec sufficit ad cavendam ob- vel subreptionem expressio beneficii, prius obtenti, *utcumque*; sed exprimi etiam debet, *an sit dignitas, an personatus?* &c. nam aliàs irritum est, c. *Ad aures, h. t.* Similiter exprimi debet, *an beneficium*, quod quis habet, sit curatum? c. *Cum in illis, 16. de præbend. in 6.* & Abbas in c. *Ad aures, de rescript. n. 3.* item, *an requirat residentiam perpetuam?* arg. c. *fin. de Cleric. non resident.* item, *an sit juris patronatus?* *Memoch. de arbitrar. Judic. casu 201. n. 71. an electivum?* idem n. 84. *vel unitum alteri beneficio?* idem n. 91. vel si beneficium sit *Ecclesie Cathedralis*, quod non venit nomine beneficii in rescriptis ambitionis, c. *quamvis, de præbend. in 6.* Addunt quidam requiri etiam, ut exprimat *quantitas reddituum annorum* beneficii, pro quo supplicatur; Pirhing *cit. n. 65.*

1433. Not. 3. in impetratione *rescripti gratie* non requiri *mentionem obtenta pensionis Clericalis*, si alicui data sit non in titulum beneficii, sed stipendij, sicut laico; secus tamen est *in rescriptis justitie*. Nam sic tollitur in hoc casu causa concessionis, nempe egestas impetrantis. Not. 4. quando dicimus, in supplicatione pro beneficio, juris dispositione fieri debere mentionem beneficii, si quod orator prius habet, intelligi debere de beneficio *impetrato à Papa*; secus, si ab inferiore; huic enim censentur magis notæ qualitates beneficii, pro quo supplicatur; Felinus c. *in nostra, cit. n. 25. corollar. 29.*

1434. Not. 5. si prius impetratum est rescriptum à Sede Apostolica ad beneficium: in nova supplicatione ejus mentionem fieri debere, licet eidem renuntiaverit, c. *ad audientiam, 31. de rescript.* aliàs irritum decerni debet. Ex quo colliges, esto quis beneficio *obtentio* renuntiare non possit sine licentia Superioris, c. *admonet, 14. de renuntiat.* posse tamen, *litteris obtentis* super beneficio vacaturo; Abbas *in cit. c. ad audientiam, n. 3.*

1435. Not. 6. si quis, vi rescripti Papalis, receptus est in Canonicum alicujus Ecclesie, quin præbendam adhuc in illa consecutus sit, debere hujus mentionem facere in

supplicatione pro beneficio alterius Ecclesie, c. *in nostra, 32. h. t.* Ex quo sequitur fieri debere mentionem beneficii, quod quis prius habet, *aut in re, aut jure ad rem*; Abbas c. *in nostra cit. n. 2.* quod verum est, licet injustè illo spoliatus esset, cum habeat actionem illud repetendi; Abbas *cit. n. 10.* Nam qui actionem habet, five jus ad rem petendam, vel recuperandam, ipsam rem habere videtur, *reg. 15. ff. de reg. jur. junctâ glosâ.*

Not. 7. eum, qui beneficium sibi prius ab Episcopo collatum nondum acceptavit, ante acceptationem ejusdem posse aliud impetrare à Papa non factâ mentione prioris, esto sciat collationem prioris; quia sic illius *nec in re, nec ad rem* habet jus absolute; ita Sanchez l. 8. *matrim. D. 2. n. 60.*

Not. 8. rescriptum gratiæ à Papa impetratum contra alicujus Ecclesie consuetudinem, vel statutum, non valere, nisi ejus mentio fiat saltem sub clausula derogatoria: *non obstantibus statutis, vel consuetudinibus contrariis, c. Constitutus, de rescript. & c. Cum aliquibus, eod. in 6.* Et ratio est *ex c. 1. de constitut. in 6.* quia Papa rescribens non censetur velle derogare statuto, aut consuetudini locorum, nisi exprimat; & si statutum juratum sit, clausula esse debet: *non obstante statuto, etiam juramento confirmato.*

Not. 9. in supplicatione pro rescripto beneficii exprimendum esse, quod impetras *sit clericus*. Nam laicus beneficii non est capax, c. *Cum adeo 17. h. t.* quæ mentio jure communi non requiritur, sed semper subintelligitur; requiritur autem ex stylo Curie Romanæ; sic Pirhing, *de rescript. n. 79.*

Not. 10. in supplicatione pro beneficio, debere etiam exprimi *præbendam, & Canonicatum*; cum possit quis habere Canonicatum sine præbenda; vel hanc sine illo. Si tamen Papa mandet alicui conferri Canonicatum in Ecclesia aliqua, non requiritur mentio de præbenda, cum hæc sit consequens Canonicatum; Pirhing *cit. n. 79.*

Not. 11. rescriptum contra privilegium ordini Religioso concessum à Papa, nisi fiat ejus ordinis mentio in illo, irritum esse, c. *Cum ordinem 6. h. t.* Sed not. textum loqui expressè de ordine Cisterciensium;

sum; quamvis idem dici possit de alijs, qui eodem privilegio gaudent. Ex hoc autem habetur, quod Principis privilegium possit præscribere formam futuris rescriptis sic, ut eâ formâ non servatâ rescriptum sit irritum. Si quæras, an etiam fieri debeat mentio privilegij? R. debere fieri in rescripto gratiæ, præjudicante privilegio, non in rescripto justitiæ; hoc enim in judicio elidi potest exceptione, apponendô illi privilegium, c. *Inter, de sent. & re judicat.* Quid autem dicendum in casu mandati contra Regulares cum clausula: *non obstantibus privilegijs quibuscunque, & sub quacunque forma concessis*, constat ex dictis *supr. V. Layman in c. 6. h. t. n. 4. & seqq.*

1441. Not. 12. in impetratione novi beneficij, postquam aliquis se in aliud *intrusit*, vel id *non canonicè obtinuit*, non vitari rescriptum tacita intrusione, vel illicita assecutione, modò faciat mentionem beneficij primi; secus est de rescripto *ad idem beneficium*, ad quod vel per intrusionem, vel non canonicè pervenit; Pirhing *cit. n. 84.* Hæc allata sunt in exemplum rescripti vitiosi ex reticentia veri, seu qualitatis juris præscripto, ac dispositione exprimendæ. Ex quo sequitur, si taceatur aliqua qualitas, quam jura non jubent exprimi, quamvis, si expressa fuisset, Papa difficiliùs concessisset, non vitari rescriptum; ita Sanchez *l. 8. matr. D. 21. n. 11.* Layman *cit. c. 22. n. 18.* Parisius *de confident. q. 46. n. 54.* & alij, quos citat, & sequitur Vicentius de Justis *de dispensat. matrim. l. 1. c. 4. n. 10.*

1442. Hujus ratio est ex *n. 1427.* Et ideo meritò dicit Garcia *de re benefic. p. 8. c. 3. n. 25.* & alij, quòd, si exprimenda essent omnia, quæ retraherent, vel retardarent Pontificem à concessione (licet jure, vel stylò non caveatur, esse exprimenda, nec de jure præstent impedimentum) nulla ferè gratia, seu concessio esset tuta, & certa; & esset valdè durum, & grave, subjacere hujusmodi nullitatibus ipso jure. Unde non immeritò Rodriguez *in Summa, tom. 1. cap. 237. n. 1. conclus. 1.* docet, valere dispensationem, tacitâ veritate, propter quam Papa majori cum difficultate concessisset, nisi jus exprimat, ut dicta qualitas exprimat.

1443. Dixi *n. 1427.* rescriptum vitari ex reticentia.

centia veri, vel qualitatis, quâ exprimi jubent *jura*, vel *stylus Curie*, aut *consuetudo*, id, quod procedit, etiam si Pontifex eo etiam expresso nihilominus consensisset in gratiam, ut docet de Justis *cit. n. 14.* quia præsumitur scientia, & dolus; cum jus commune omnibus pateat, consequenter ignorantia ejus non præsumatur; quod verum est, ubi jus clarum est. Quod autem dicitur *de stylo*, intelligi debet *de stylo Curie inconcusso, firmo, & stabili, & per ipsum Papam specialiter probato, & confirmato*, ut exponemus *n. 1467.* Idem dicendum venit, quando aliqua qualitas de consuetudine Principis exprimi deberet; quod intellige, si legitima sit; tunc enim habet vim legis, *L. Minime. ff. de legibus*; sic Layman *Theol. moral. l. 1. tr. 4. c. 24.* & alij.

Quæstio est, an etiam obreptione, seu falsi expressione vitentur rescripta? affirmativam sequuntur complures apud Sanchez *cit. D. 21. n. 10.* etiam si falsitas versetur *circa causam solum impulsivam*. Nam gratia Principis habet tacitam conditionem: *si preces veritate nitantur*; ergo si à veritate alienæ sunt, gratia redditur nulla. Sed probabilius est, non vitari, nisi per falsitatem expressam excludatur verum de necessitate exprimendum, ut diximus in *n. 1427.* ubi rescriptum ostendimus vitiosum ex eo, quòd supplicans falsò dixerit, *se carere beneficio*; cum exprimere debuisset verum, *se jam aliquod habere*: vel falsò allegatur gradus remotior locò propinquioris; aut pro ratione, impetrandi gratiam, falsò allegatur causa, quæ, si extaret, omnino sufficiens esset ad impetrandâ gratiam, qualis communiter dicitur causa finalis.

Circa hoc not. duplicem esse causam, præsertim dispensationis, quæ per rescripta fit, nempe *finalem & impulsivam*. Finalem vocat Lotharius *de benefic. l. 2. q. 36. n. 28.* quæ funditus, & ex toto movet animum disponentis, aliter verosimiliter non concessuri; vel, ut notat Mantica *de Conjectur. l. 6. tit. 14. n. 7.* propter quam Princeps concedere vult; & ea non existente concedere non vult; quæ proinde resolvitur in conditionem, *sine qua non*; sic Layman, *Theol. moral. l. 1. tr. 4. c. 22. n. 22.* Ex hoc sequitur, quòd falsitas circa causam finalem semper vitiet rescriptum; cum enim per eam ponatur defectus conditionis, *sine qua non*, seu, qua non existente Prin-

ceps concedere non vult, quod petitur, ut dictum est; hoc ipso, quod intercurrat talis falsitas, necesse est corrumpi Principis consensum, sine quo non stat vis, & validitas rescripti; & colligitur ex c. *Si pauper* 3. de *præbend.* in 6. quod verum est, licet absit dolus, & malitia; nam *bona fides*, si intercessit, excusat quidem actum à culpa, sed non à nullitate; quia per bonam fidem non ponitur causa, sine qua non stat in Principe consensus, qui tali casu attenditur, ut rectè notat Sanchez *cit. l. 8. D. 21.* prælettim n. 56.

1446. Causam impulsivam dicunt, ob quam rescribens petita concedit non simpliciter, sed *facilius*; quia nimirum talis est, ut eâ etiam non allegatâ, & absente, spectato merito causæ, Princeps rationabiliter concederet; ita Sanchez *cit. n. 8.* Coninck de *Sacram. D. 33. n. 58.* Lotherius de *re beneficiar. l. 1. q. 45. n. 46.* Ad rationem contrariam in n. 1444. & dictâ clausulam (*si preces veritate nitantur*) non intelligi de causâ impulsivâ; cum ab ea consensus non dependeat, quoad esse simpliciter, ut dictum est; consequenter non transeat in conditionem, sine qua non.

1447. Quæstio altera est, quæ causæ in particulari censeantur *finales*? respondet Sanchez *cit. D. 21. n. 41.* Layman *cit. n. 23.* Bonacina de *legibus D. 1. q. 2. p. 4. n. 8.* Pontius l. 8. c. 17. §. ult. n. 41. & alij, si in supplicatione Pontifici porrecta (pro gratia dispensationis v. g.) allegetur una tantum causa, hanc cenferi finalem; ratio est, quia, cum præsumi non possit, Pontificem sine causa dispensare, eo ipso, ubi una tantum causa ponitur, præsumendus est ex illa finaliter procedere. Quid verò dicendum, si plures causæ allegentur *alternativè*, vel *copulativè*, quarum quælibet, aut nulla seorsim ab alijs sufficiens sit? constat ex dict.

1448. Not. autem ulterius. 1. si causæ allegatæ, quamvis sufficientes sint ad concedendum, sic expositæ sint, ut dignosci nequeat, ex qua finaliter processerit concedens, non esse attendendam *intentionem postulantis*, sed *concedentis*; & ubi hæc prudenter colligi potest, secundum eam iudicandum; in pari autem dubio præsumendum pro ea, quæ vera & sufficiens est; cum in tali casu interpretatio fieri debeat, ut potius valeat, quam, ut non va-

leat actus; ita Sanchez *cit. n. 5.* Layman, & alij.

Not. 2. in dubio, an allegata causa censetur finalis, vel impulsiva? censendam esse impulsivam, nisi sola & unica sit allegata propter n. 1447. Nam in dubio præsumendum est pro valore actûs, ut diximus *num. preced.* ita Sanchez *cit. D. 21. à n. 20.* Escobar *Theol. moral. tr. 1. examin. 16. c. 4. n. 124.* Pontius *cit. c. 17. n. 41.* & alij.

Not. 3. tunc causam allegatam censeri per se sufficientem, quando talis est, ut, si etiam sola allegaretur, secundum stylo, & consuetudinem Cancellariæ Apostolicæ, ex ea concedi soleat talis gratia, vel dispensatio in ejusmodi casu; si autem adducatur sola, & non admittatur de stylo, cenferi per se insufficiente; ita Pontius l. 8. de *matr. c. 17. §. ult. n. 41.* Et de his, quoad dispensationes matrimoniales, plura dicimus in l. 4. q. ult. p. 2. à n. 2010.

§. III.

An vitietur rescriptum, si culpâ sollicitatoris, vel Officialium Romana Curia, commissa est obreptio, vel Subreptio?

Loquimur de casu obreptionis, vel subreptionis circa causam finalem, de qua n. 1445. Ante resolut. uot. ex Pyrho Corrado in *praxi dispens.* *Apostol. l. 7. c. 4. n. 4.* Pium V. in sua constitutione, & motu proprio, incip: *Cum sicut accepimus, nonnulli sua conscientie prodigi*, &c. ut habetur apud eundem *loc. cit.* decrevisse, ut incurrant pœnas falsi, omnes, & singuli Procuratores, Officiales S. Pœnitentiariæ, & alij quicumque sollicitatores, & scriptores, qui in matrimonialibus dispensationibus impetrandis veritatem facti à narratione, quam ab ipsis partibus acceperunt quoad substantialia, & qualitates necessario exprimendas, diversam faciunt, seu quoquo modo invertunt, immutant, vel depravant, quibus positis:

Quæstio est, an delegatus, cui committitur dispensatio cû oratoribus, procedere possit ad executionem in casu, quo illi sincerè exposuerunt impedimentum inter se existens (v. g. *consanguinitatis*) & super eo dispensari petierunt, si per incuriam scriptoris in rescripto exprimeretur impe-

impedimentum *affinitatis*? Hæc quæstio dupliciter intelligi potest. 1. licet in eo casu impedimentum *consanguinitatis*, ut expressum fuit ab oratoribus, Papæ propositum fuerit. 2. si non *consanguinitas*, sed *affinitas* etiam Pontifici falso proposita est?

1453. Ad. 1. negativè respondet de Justis l. 1. *dispens. matrim. c. 4. n. 44.* Sed contrarium tanquam probabilius amplexi fumus n. l. 4. id, quod etiam tenet Layman l. 1. tr. 4. c. 22. à. n. 26. Diana p. 8. tr. 3. *resol. 63.* Farinacius *consil. crim. l. 1. consil. 92. n. 8.* ac apud eum in *Volum. 2. decision: Rotæ, decis. 270. n. 4.* Ratio est; quia in dato casu *voluntas concedentis*, non procedit ex errore; cum casus ponat, veritatem concedenti sincerè, prout est, expositam esse; secus autem est in secundo casu. Nam in hoc consensus Principis ferebatur in *affinitatis vinculum* dissolvendū, quod non existit inter oratores, nec etiam sub se continet, tanquam aliquid inferius in eadem linea, seu specie, consanguinitatem. Ut autem in primo casu, pro quo judicavimus affirmativè, intelligamur, nos sententiam nostram procedere, quòd eo casu delegatus procederet *validè*, esto nesciret, solius scriptoris vitio exprimi *affinitatem*, loco *consanguinitatis*. Nam *error scribentis* (ex quo non procedit *voluntas concedentis*) non facit, quòd concedens non verè commiserit facultatem in eo casu dispensandi; si autem sciret, impedimento verè proposito Papæ dedisse assensum, & in rescripto *affinitatem exprimi errore solius calami, aut alio vitio scriptoris*, procederet etiam *licitè*; ratio est eadem.

1454. Dices: certum est, ac indubitatum, quòd delegatus non possit egredi fines mandati, nec literas Apostolicas aliter interpretari, quam verba sonent, c. *Cum dilecta, 22. de rescript.* ergo, dum ei præsentatur rescriptum Apostolicum, quò committitur dispensatio super *affinitate*; & ipse ex informationibus habitis reperit, oratores indigere dispensatione super *consanguinitate*, non poterit (errore sic comperto) procedere ad executionem rescripti, quantumvis error non afficiat voluntatem concedentis; sed tantum verba rescripti, quo, loco *consanguinitatis*, *affinitas* scripta est. & antecedens verum esse, quòd non possit *validè*, & *licitè*, quando rescriptum continet errorem, qui vitiat voluntatem,

Tom. I.

seu consensum rescribentis; item, quòd non possit *licitè*, si error sit solum scribentis, nec prudenter præsumere potest, nihil deesse ex parte concedentis: secus, si error sit tantum scribentis; tunc enim *validè* illud exequitur; imò & *licitè*, si constet, vel prudenter præsumere possit, errorem in verbo non esse in consensu, sed tantum in calamo, ut dictum est n. *preced.*

Instabis: ad delegatū, & simplicè Mandatariū non spectat cognoscere de *validitate* vel *invaliditate* literarū Pontificis, & an error in illis irrepsit, aut verba rescripti distrahere ad casus similes, vel minores; sed debet præcisè id exequi, quòd sibi in mandato committitur; sic Corradus *cit. l. 7. c. 6. n. 30.* & alij; ergo, ut possit delegatus *licitè* ac *validè* in eo casu procedere, debet litteras dimittere corrigendas, & interim ab illarum executione abstinere; aliter faciendo, nulliter, & *invalidè* procedet, suam, & oratorum animas illaquoando. & cum dist: *si non constet, aut prudenter præsumat de mente rescribentis, pro concessione petita, & contrario in rescripto solummodo per errorem scribentis expresso*: *trans. ant. secus, N. ant. & consequ.* Nam etsi in legū interpretatione maximè attendenda sit verborum proprietates, seu legislatoris intentio talis præsumenda sit, qualem verba legis in proprio sensu significant, seu habent juxta communem sensum, ut rectè notat Haunoldus *tom. 1. de jure, & just. tr. 1. controvers. 2. c. 1. n. 278.* hoc tamen non procedit, cum aliunde constat de mente legislatoris; & errore, si quis occurrit, commissò solum vel incuriā, vel malitiā scribentis. Nam intentio non debet verbis deservire, sed verba intentioni, ut pluribus exposuimus à n. 940.

Quare negandum est, delegatum (etsi 1456. sciat casum ab oratoribus, ut oportebat, ritè expositum, ac ut talem legitimè propositum Papæ, at hunc in petitum, ut expositum est ab oratoribus, consensisse) si deprehendat errorem in verbis solo vitio scribentis commissum, unum pro alio exprimendo, teneri dimittere literas corrigendas prius; nam in quem finem foret ea correctio, si constet de vera mente concedentis? quam profectò vitium scriptoris invalidare non potest; præsertim, ubi mora, vel dilatio executionis, dum de novo scriba-

R r 2

scriba-

scribatur, & rescribatur oratoribus, multoties est damnosa, & periculosa. Hinc et si verum sit, quod delegatus non debeat rescriptum extendere ad casus non expressos; nec etiam aliter interpretari, quam verba sonent, ut dicitur in cit. c. *Cum dilecta*; id tamen intelligitur, ubi non constat, aliam esse intentionem concedentis, quam verba sonent; secus, ubi scitur, vel iuste præsumitur, vitium esse in verbis ex sola culpa, vel incuria, aut errore scribentis. Tametsi enim verum sit, & formam, & fines, mandati esse diligentissimè custodiendos; at *formam mandati constitui ex nudis verbis, contrarijs intentioni mandantis, & solum ex errore scribentium mutatis, aut falsatis*, omnino negatur.

1457. Unde, quando dicitur, quod delegatus, etsi certus sit de errore scriptoris, *id præcisè debeat exequi, quod sibi in mandato committitur*, ut vult de Justis cit. l. 1. c. 4. à n. 49. distinguendum est: id præcisè debet exequi, quod sibi *ex intentione mandantis verà, & cognitâ committitur*, C. *ex intentione mandantis, per scriptoris errorem falsò expresso*, N. nec enim verba curanda sunt, ubi constat de mente loquentis.

§. IV.

An, & quando error in termino demonstrante, vel taxante, vitiet rescriptum?

1458. Cùm quandoque in rescriptis ex errore apponantur quidam termini per modum demonstrationis, vel taxationis, quaestio est, an rescripta exinde vitientur, quòd ejusmodi terminus non verificetur, sed falsum contineat. Ut res intelligatur, not. verba, seu terminos appositos, censeri appositos *causâ taxationis*, quando sub una tantum conceptione verborum fit rei expressio, ut si dicatur: lego Titio *centum aureos, quos mihi debet Cajus*; si autem sub diversis verborum conceptionibus expressio fiat, censeri appositos *causâ demonstrationis*, ut si Pontifex alicui conferens beneficium dicat: confero Titio beneficium *S. Crucis, in Cathedrali Secoviensi, vacans per obitum Sempronij, quod est de jure patronatus Caj.*

1459. In his exemplis & quidem in primo,

ubi Testator Titio legat centum aureos, & apponit hæc sola verba, *quos mihi debet Cajus*, quin alijs etiam verbis idem exprimat, *legatum* exprimitur sub ea sola verborum conceptione; seu forma, nimirum illos centum, *quos debet Cajus*: & ideo censetur apponi causâ taxandi centenarium aureorum, ut non intelligatur *de quocunque* (cùm fortè habet plures centenos aureos) sed de illo, *quem ei debet Cajus*; unde si Cajus ei nihil horum debet, falsus evadit terminus taxans legatum; & hoc evadit nullum: e contra in secundo *beneficium* per plures verborum formas exprimitur: nempe. 1. per hanc, quòd dicatur *in tali Ecclesia sub tali titulo*; 2. quòd in Ecclesia *vacans per obitum Sempronij*; 3. quòd in tali Ecclesia *de jure patronatus Caj.*; si is in ea non sit Patronus plurium; quibus positus:

Ad quaestionem propositam respondet Sanchez l. 8. *matr. D. 21. n. 36.* quando erratur in qualitate per modum taxationis adjectâ, rescriptum per hujusmodi errorem vitari; non autem si contingat error in qualitate adjecta solum per modum demonstrationis. Idem teneri à Layman cit. c. 22. n. 26. refert de Justis cit. à n. 47. & seq. Verùm hæc ratio, & modus distinguendi taxationem non videtur posse admitti universaliter in rescriptis matrimonialibus. Nam rescriptum mandantis alicui, ut dispenset cum oratoribus v. g. *in secundo gradu* consanguinitatis, in quo se impeditos scripserunt oratores, validum est, licet in re sint tantum *in tertio*; & hoc, non obstante, quòd consanguinitas taxata, seu expressa sit, sub unica verborum conceptione, seu forma, nempe *in secundo gradu*; ac terminus taxans non verificetur.

Ex hoc sequitur 1. quòd error in nomine non vitiet rescriptum, quando constat de persona, cui Pontifex concedit gratiam, sive vocetur Titius, sive Cajus. Nam æquus dispensator respicit meritum causæ, propter quam confert gratiam, ut rectè observat Sanchez cit. D. 21. *num. 37.* idem dicendum vult de Justis n. 55. si error contingat in pronomine oratorum, nisi dispensatio sit in forma pauperum, de qua egimus l. 4. à n. 2280. ne locus sit per fraudem declinandam taxam, quæ veris pauperibus, non autem alijs remittitur. Sequitur

tur 2. quod error in expressione loci non vitiet rescriptum, nisi ubi certus locus est exprimendus *de necessitate*, ut, cum petitur dispensatio in aliquo impedimento matrimonij, *propter angustiam loci*. Tunc enim exprimi debet *locus originis*, cum habeat rationem causæ finalis; de quo expresso agimus l. 4. à n. 2071. In alijs autem solum requiritur expressio *diæcesis*, de quo pariter dictum est lib. 4. à n. jam cit.

1462. Circa hoc autem not. 1. à Vincentio de Justis l. 1. *in praxi dispensat. matrim. c. 4. n. 69.* tradi, quamvis Papa cum eadem facilitate dispensationem committeret *Ordinario domicilij Oratorum*, si hoc in supplicatione sibi porrecta expressè petum fuisset; nihilominus, quando id non fuit petum, Papam semper intendere dispensationem committere *Ordinario originis oratricis*, ut se conformet dispositioni Concilij Tridentini *sess. 22. de reform. c. 5.* ubi decernitur, hujusmodi dispensationes *Ordinario oratricis* esse committendas; qui tum ibi, tum paulò ante notaverat, per *Ordinarium oratricis*, hìc intelligi *Ordinarium originis*; non *domicilij*. At cit. loco Tridentini nihil aliud habetur, quàm *dispensationes, extra Romanam Curiam, committendas esse Ordinariis illorum, qui eas impetraverint*: sed, licet hìc Concilium non determinet, an hoc intelligat de *Ordinario originis*, vel *habitationis*, & sic videatur sufficere, quilibet ex illis Ordinarijs, prout tenere videtur Sanchez l. 8. d. 35. n. 5. apud Corradum mox citandum c. 5. n. 25. Sententiam tamen Vincentij, *independenter à Tridentino* apud eundem loco cit. tenent Parisius *de resignat. Benefic. l. 8. q. 7. n. 46.* Rebuffus, Merolla, & alij, id, quod etiam expressè tradit Pyrius Corradus *in praxi dispensat. Apost. l. 7. c. 5. causam reddens ibid. n. 26. quia mens ipsius Pape, ejusque Concellarie ex inconcusso stylo, usu & ordine committendi harum dispensationum literas, est semper earundem executionem committere Ordinario oratricis*; hoc autem intelligi de *Ordinario Originis* habetur *ex eod. dict. l. 7. c. 7. n. 8.* ibi: quod si contingat aliquando à sollicitatoribus in urbe, ignorari locum, unde Oratores orti sunt, ne propterea expeditio differatur, absque eo, quod apponatur locus, sufficit narrare, quod, cum dicta oratrix in locis, ex qui-

bus ipsa, & Orator predictus orti existunt, in dicta diæcesi existentibus, etiam de uno ad alium se transferendo, propter illorum angustiam, virum sibi non consanguineum &c. sicut etiam dicitur, quando narratur, oratricem domicilium contraxisse in alio loco, etiam alterius diæcesis, tunc enim petenda etiam est dispensatio ob angustiam utriusque loci, scilicet *originis, & domicilij*; sic Corradus cit. qui sub Paulo V. pluribus annis fuit de Collegio Dominorum Officialium, tam matrimonialium, quàm aliarum dispensationum in Cancellaria Apostolicæ, qui *ead. lib. 7. c. 5. à n. 30.* clarissimè tradit in casu à me posito, exigi mentionem de *Diæcesi originis, & huic originis Ordinario censerì dispensationem committi*, quando non petitur, ut fiat *Ordinario habitationis*.

Not. 2. expressionem *diæcesis oratorum* 1463. necessarium esse non solum in impetrationibus dispensationum matrimonialium, sed etiam aliarum gratiarum; sic de Justis cit. n. 67. cum Sanchez l. 8. matr. D. 21. n. 39. intellige autem *de diæcesi originis*, non *domicilij*, propter rationem *in num. preced.* sed cum apposita ibidem limitatione. Et omnino probabilius est, rescriptum vitari per errorem *in diæcesi*, si ex eo procedat voluntas concedentis; hæc enim fertur in diæcesanum, sibi expositum; ne mandatum Pontificis trahatur ultra intentionem mandantis, contra L. *Non omnis, ff. si certum petatur*; secus si error solum sit scribentis unam pro alia, si in verâ diæcesin consensit Papa, ex dictis n. cit.

Sequitur. 3. mentionem *de qualitate* 1464. oratorum (v. g. an sint nobiles, an de genere nobili procreati, an illustres, vel Principales, aut ex Principalioribus oppidi, an saltem ex honestis familijs?) duobus tantum casibus esse necessariam. 1. si talis qualitas allegetur, tanquam causa finalis, de qua n. 1445. Deinde, si supplet debet aliam, quæ aliàs apposita fuisset, & probanda corâ delegato, qualis est clausula: *ob angustiam loci*, cum altera: *& si extra* &c. de quibus V. lib. 4. à n. 2071. Sequitur 4. non vitari rescriptum, si laborans *pluribus impedimentis* v. g. voto, & affinitate, successivè, super singulis impetrat rescriptum; esto non proponat simul omnia *in una supplicatione*; ita Navarrus l. 4. *consil. tit. de Conf. consil. 1. Sd, V. Dispensa-*

spensatio, n. 16. Salas, de legibus D. 20. Sect. 5. & alij.

1465. Contrarium sentire videtur de Justis cit. l. 1. c. 4. à n. 87. quando tendunt ad unum finem v. g. obtinendam dispensationem matrimonialem, & sunt ejusdem rationis, & utrumque publicum est v. g. duplex consanguinitas, vel affinitas. Ratio ipsius est, quia plura impedimenta, ejusdem rationis, tendentia ad unum finem, uno alterum augente, fortius ligant, quàm unum; & Papa difficilius dispensat cum habente plura impedimenta, quàm unum. 2. quia plura impedimenta simul conficiunt quandam indecentiam, ac repugnantiam cum matrimonio contrahendo, majorem, quàm singula.

1466. Verùm R. ad 1. ex eo, quòd Pontifex in aliquo casu *difficilius*, seu non æquè facile dispensaret, si notitiam haberet alicujus circumstantiæ, quæ tacetur, non argui nullitatem rescripti, si nihil eorum omisum sit, quæ necessariò exponenda sunt, ut constat ex dictis; & expressè tenet ipse de Justis cit. n. 10. & seq. Deinde plura impedimenta *diversæ rationis* esto tendant ad eundem finem, possunt *successivè* exponi non obstante, quòd fortius ligent in multiplici specie vinculi, ut fatetur de Justis cit. n. 93. cur ergo, si sint *ejusdem rationis*, & constituunt unum duntaxat specie impedimentum, cum sola distinctione in numero. Ad alterum R. repugnantiam, quam relatè ad matrimonium, habent plura impedimenta ejusdem rationis, quæ sunt juris tantùm Ecclesiastici, non esse ex natura rei, seu naturalem; sed tantùm legalem, nimirum ex dispositione juris, hæc autem major est, ubi concurrunt plura diversæ rationis, ac distinctæ speciei, quàm distincta solo numero; & tamen illa possunt *successivè* proponi.

1467. Dices: sic exigi de stylo Curia, ut simul eadem supplicatione exponantur, esto sint ejusdem rationis, si tendant ad eundem finem ineundi matrimonij; sic de Justis cit. n. 89. in fin. R. *stylum Curia*, cum sit quid facti, egere probatione; & dato etiam, quòd probaretur, adhuc non inducere necessitatem alijs iudicijs, & Tribunalibus extra Curiam, illum servandi, aut sequendi, nisi hujusmodi stylus sit *scriptus, probatus, notorius, & speciali decisione, ac declaratione Pontificis confir-*

matus, prout in his ipsis terminis docet de Justis cit. l. 1. c. 4. à n. 344. & apud eum Cævallos *qq. comm. Contra. comm. q. 737. n. 2.* Ferretus, Gratianus, Boëtius, & alij, cum stylus maximè variabilis sit, ita ut ad mutationem Papæ, & Auditorum varietur; unde dictum stylum, modò *album*, modò *nigrum* appellant Parisius, Gomes, Cævallos, & alij ibidem citati; & ideo pro stylo accipi debere juris interpretationem docet Lother. *de re benef. in Apparatu n. 74.* at stylum, pro casu præsentis allegatum, nullatenus probat de Justis, prout illum esse debere exigit hic Author; ergo per illum nihil probat.

§. V.

An rescriptum vitietur, non factâ mentione impetrati prius rescripti super eadem re?

IN tribus tantùm casibus necessariam esse mentionem prioris dispensationis obtentæ, docet de Justis n. 105. 1. quando casus est à jure expressus. 2. quando ea mentio necessaria est, ut concedens non ignoret totum impedimentum, super quo dispensatio petitur. 3. quando in secunda dispensatione petitur major gratia super eo, in quo prius quis fuit dispensatus. *Exemplum primi est*, si Clericus dispensatus ab obligatione residendi quinquennium, cum jure interim percipiendi fructus, deinde super eadem re peteret novam gratiam. *Secundi*, quando dispensatus in voto, ut possit inire matrimoniũ, soluto matrimonio peteret dispensationem iterum ineundi matrimonium. *Tertij*, quando illegitimus dispensatus ad beneficium, peteret dispensari in pluralitate beneficiorũ; sic de Justis cit. n. 105.

Verùm hæc doctrina hujus Authoris ab alijs non admittitur sic *indefinitè*. Nam secunda dispensatio majoris gratiæ super eadem re, super qua quis ante dispensatus fuit, valida est, licet nulla mentio primæ facta sit, si allegata fuit nova, & sufficiens ad illam obtinendam causã, si Pontifici mentione prima dispensationis factã, ex illa motus nihilominus consensisset; ratio est ex n. 1466. ita Sanchez l. 8. *matr. D. 22. n. 12.* & complures alij. Secundò, qui impetravit dispensationem ineundi matrimonium

nium cum consanguinea, solutoque matrimonio petens dispensari ad eundem finem cum alia consanguinea, validè obtinet secundam dispensationem non facta mentione primæ, ut tenet ipse de Justis cit. n. 201. & apud eundem Sanchez l. 8. D. 22. n. 13. Bonacina de legibus D. 1. q. 2. p. 8. n. 6. Pontius, Layman, & alij, quorum ratio est, quia hæc dispensationes sunt super diversis matrimonijs.

1470. Tertio, dispensatus ad matrimonium cum consanguinea, si mutato consilio, & non contracto matrimonio cum illa, petit dispensari cum alia consanguinea, validè impetrat secundum rescriptum non facta mentione prioris gratiæ, ut docent prædicti Authores, ob eandem rationem, quia dictæ gratiæ forent super diversis matrimonijs; quod idem procedere vult Sanchez cit. D. 22. n. 5. Gratianus disceptat. forens. tom. 5. c. 827. n. 14. Fragosus p. 1. l. 3. D. 6. n. 79. & alij, in casu, si, constitutus in sacris, dispensatus ad matrimonium, post hoc peteret secundò dispensari ad ducendam consanguineam, vel affinem, facta mentione dispensationis primæ. Igitur in eo solùm casu reticentia dispensationis prius obtentæ super aliqua re, rescriptum secundæ dispensationis super eadem re, continentis majorem gratiam, quando id exigitur dispositione juris, vel stylo Curie, de quo num. 1443. aut legitima consuetudine, ut diximus n. jam cit. hinc, licet major gratia sit, ultra prius concessam in aliqua materia, rursus aliquid concedere super eadem, si & pro hoc causa per se sufficiens afferatur: ex hoc tamen non concluditur, reticentiã prioris gratiæ vitari secundum rescriptum ex defectu causæ finalis; sed solùm ex defectu non expressæ qualitatis, quæ juris dispositione fuisset exprimenda; at nullus extat juris textus indefinitè disponentis in illis tribus casibus (n. 1368. allegatis) exprimendam esse qualitatem obtenti prius rescripti; ergo.

1471. Inter alia porro signa colligendi, quòd aliqua qualitas de jure exprimenda sit in supplicatione, illud etiam ponitur, si jura specialiter prohibeant, ne tali casu, vel circumstantiã occurrente dispensatio concedatur. Nam ejusmodi casu, & tali circumstantiã concurrente, ubi dispensatio petenda est, ea circumstantia in supplicatio-

ne exprimenda erit de necessitate, seu jure sic exigente. Hinc, quoniam in Concilio Trid. sess. 24. c. 5. de reform. matrim. specialiter prohibetur, ne dispensetur cum illis, qui scienter, & clandestinè matrimonium contraxerunt intra gradum prohibitum, & consummare præsumserunt, volentes dispensari ad validandum tale matrimonium, de necessitate, seu jure sic exigente (Tridentinum enim facit jus commune, teste Sanchez l. 8. matr. D. 2. n. 12.) facere debent mentionè illius circumstantiæ matrimonij sic contracti, & consummati. Licet enim Pontifex non obstante tali prohibitione Concilij, posset absolutè dispensare (cùm sit supra Concilium) non tamen unquam vult, nisi exprimat, agere contra illam dispositionè Conciliarem, cui potius intendit se conformare, ut notavimus alibi. Idem dicendum est, si prædicti oratores contraxissent matrimonium factò, & consummassent eã intentione, ac sine, ut sic facilius obtineant dispensationis gratiam. Nam & hac circumstantia concurrente prohibetur cum illis dispensari, ut notavimus l. 4. decretal. quest. ult. ita Sanchez cit. l. 3. D. 45. n. 3. & l. 8. D. 21. n. 15. Salas de legibus D. 20. sect. 15. n. 116. & alij. Plura porro exempla eorum, quæ juris dispositione (consequenter de necessitate) exprimenda sunt, dedimus in præcedentibus.

1472. Cæterum plures sunt casus expressi in jure, ubi rescriptum secundum vitatur non facta mentione rescripti prius obtenti. Nã 1. si rescriptum justitiæ fuit impetratũ mutuo partium consensu, non valet secundum super eadem re impetratum per unũ ex illis, non facta mentione prioris, c. Cæterum 3. h. t. & quidem secundum omnes clausulas mutabiles in illo contentas; sic Menochius de arbitrar. casu 202. à n. 69. Secundò, si post rescriptum commissionis ad lites ab uno impetratum, alter litigantium impetret aliud super eadem causa, non facta mentione prioris, attenditur primum, non secundum, per c. Cæterum, 3. h. t. Unde in tali casu posterius non derogat priori; sic Menochius cit. à n. 64. quod verum est, re etiam adhuc integra, seu licet lis per primum rescriptum non sit inchoata; aliàs non diceretur attendendum præ secundo; & verius est, hic per primum intelligi, quod primum est impetratio-

zione, non præsentatione, ut pluribus ex ipso textu colligitur, de quo Barbofa *in cit. c. Cæterum*, n. 3.

1473. Not. tamen, si quis secundum rescriptum justitiæ contra se productum in judicio, elidere vellet, exceptione omiſſæ mentionis de rescripto prius impetrato à se super eadem causa, non admitti exceptionem, si is, contra quem excipitur, ostendat, impetratorem primi rescripti, dolò, vel negligentia illo prius usum non esse, per c. *Si autem*, 9. h. t. intellige *intra spatium unius anni*, ut habet rubrica c. *Plerumque*, 23. eod. licet hic terminus non exprimatur in nigro, seu in textu, ut ait Barbofa *in cit. c. 9. n. 2.* sed non bene, ut patet ex textu. Sed, esto non esset, ut putat; præsumitur tamen, quando intra hoc tempus uti potuit, & usus non est. Et hoc speciali dispositione juris; non autem ex eo, quòd secundum rescriptum convalescat tractu temporis. Plura super his videri possunt *lib. 4. decret. p. 2. quæstionis ultime.*

ARTICULUS VI.

De interpretatione rescripti.

1474. **C**ommunis tenet, omnia rescripta esse stricti juris, ut monumum superius n. 1381. quod accipe secundum ibidem dicta; consequenter sic interpretanda, ut jus commune quàm minimè lædatur, intellige de contrarijs juri communi. Hinc omnes rescriptorum clausulæ revocari solent ad terminos juris communis; Zypæus *l. 1. respons. 3. n. 8.* Princeps enim, nisi disertis verbis exprimat, nunquam censetur aliquid statuere contra jus commune, minùs derogare alterius juri quæsito. Cùm tamen in hoc inter rescripta *justitiæ*, & *gratiæ* non sit eadem interpretationis ratio per omnia tenenda (constant enim diversis etiam clausulis, & sine) de utroque breviter dicendum venit.

§. I.

De interpretatione rescripti justitiæ.

1475. **P**rima regula traditur, quòd rescripta justitiæ interpretanda sint secundum jus commune, ne illi derogent, etiam si

(ut hoc servetur) necessarium foret à verborum proprietate recedere, vel clausulam adjectam transponere, habetur in c. *Causam, de rescript.* Nam rescripta *justitiæ* emanare solent secundum jus commune; adeoque non debent aliquid continere contra ipsum (aliàs non differrent à privilegijs, vel dispensationibus) nisi id exprimat rescribens; sic glossa *in cit. c. in notandis.*

1476. Altera est, in his faciendam interpretationem strictam, cùm derogent jurisdictioni ordinariorum Judicum, & lites sint restringendæ. Not. tamen, quòd *personæ*, contra quas impetratum est rescriptum, uti & *res*, *solum generaliter expressæ*, à Judice delegato in citatione specificè exprimendæ sint; Pirhing, *de rescriptis*, n. 18. Nam expressum specialiter plus roboris habet, quàm quod generaliter; Barbofa in c. *Si adversus, de hæreticis*, n. 2.

1477. Ex quo sequitur, rescriptum justitiæ adversus certam personam, vel causam, cum generali clausula: *Super his, & quibusdam alijs*, non debere extendi ad majores, vel graviores, sed tantum *similes*, vel *minores*, nisi aliud colligatur ex intentione, & mente disponentis, ut notavimus de *interpret. leg. Supr.* Nam clausula generalis, seu indefinita subsequens ordinariè restringitur ad similia. Hinc dictio: *alius*, vel *alia*, est implicative *similium*; non autem *majorum*; ita Layman c. *Sedes, de rescript.* Sequitur. 2. Colonum, casibus fortuitis renuntiantem, quibusdam in specie expressis, cum adjecta clausula: *& cæteris casibus fortuitis*, non intelligi de *insolitis*, vel *majoribus his, qui expressi sunt*, arg. c. *Sedes, cit. & Clem. 2. de procurat.*

1478. Sequitur. 3. dispensationem cum Titio factam, ut *quæcunque beneficia simplicia*, quæ sunt intra utramque v. g. Styriam, Salisburgo subjectam, consequi possit; & postquam ad 25. annum pervenerit, etiam *duo curata*, vel aliàs *incompatibilia*, ubivis locorum existentia; quoad hanc generalem, restringendam esse ad *existentia intra utramq. Styriam Salisburgo subjectam*; sic Everard. *in locis argumentorum*, loc. 5. Sequitur 4. quòd Episcopus dicens: *donò tibi prædium, & omnia jura inibi, mihi competentia*, non intelligendus sit etiam sub ea generali clausula, donare, *nisi jura temporalia*; adeoque non jus

jus decimarum, aut *aliud spirituale*, nisi accessorie transeat cum temporali, ut jus Patronatus. Ratio est ex dictis; quia clausula generalis, ut indefinita, subsequens, ordinarie restringitur ad similia.

1479. Sequitur. 5. si mercator acceptis à nummulario rationibus dati, & accepti, cum ipso convenit, ut, si præterea aliquod instrumentum debiti reperitur, pro casso, & unitili haberetur, ejusmodi clausulam intelligi solum de debitis *in linea cambij*, de quo mentio præcesserat, L. *emptor*, 48. §. *Lucius*, ff. de pactis. Sequitur. 6. si Titius dicat: *lego tibi vinum Græcum, & omnia alia dulcia ly, omnia alia dulcia sumi restrictè solum ad vinum*, non alia, quæ non sunt potationis, aut potabilia, L. *fin.* §. *cui dubia*, ff. de tritico, vino, & oleo legato.

1480. Not. tamen, quod *signum universale*, adjectum termino *aliis*, ampliet dispositionem, & comprehendi faciat etiam *diversa, seu majora expressis*. Sic privilegium absolvendi certos casus cum clausula, & *alios qualitercung, enormes*, comprehendit etiam casus majores expressis, juxta Emmanuel, Rodriguez tom. 1. qq. *regular.* q. 20. nu. 4. at hoc non fit ex sola adjectione *termini generalis, qualitercung*, sed prout conjuncto verbo, *enormes*.

1481. Not. 2. per rescriptum justitiæ concessum contra homines *existentes in diocesi*, non posse conveniri homines *existentes in civitate Episcopi*, quæ est caput diocesis, c. *Rodolphus*, 35. de rescriptis; Pirhing cit. n. 22. Nam rescripta justitiæ sunt strictæ interpretationis; & *diocesis* in materia odiosa strictè supponit *pro territorio extra civitatem Episcopalem*; Felinus in c. *Rodolphus*, n. 18.

1482. Sed quid si homo existens *in civitate* Episcopali conventus à Judice delegato per rescriptum contra existentes *in diocesi*, non excipiat? R. processum fore nullum; quia jurisdictio delegati per defectum exceptionis in hoc casu non prorogatur, utpote non fundata *contra personam existentem in civitate Episcopali*. Secus est, si delegatus haberet jurisditionem fundatam contra personam in re certa: & *alijs quibusdam*, & procederet in causa majori, Reo non excipiente; Pirhing cit. n. 24.

1483. Not. 3. rescriptum justitiæ contra Ti-

rium, non extendi ad *ejus heredem*, si-
ve ipse Titius decedat re integrâ, seu moriatur ante litem contestationem, c. *Significavit*, 36. de rescriptis; intellige, si non sit conventus ratione obligationis realis.
2. si Titius non fuit specificè expressus in rescripto, sed tantum generaliter: & *quosdam alios*; nisi res non sit integra, lite scilicet jam cœpta per citationem testatoris ante mortem, vel ut notat Layman ibid. n. 1. ante litem contestatam. Aliud est, si rescriptum impetratum sit contra Prælatum; nam Prælatus non convenitur per se; sed ratione Ecclesiæ, vel dignitatis, quæ non extinguitur; sic Joan. Andr. hic n. 12.

Not. 4. rescriptum justitiæ simpliciter impetratum ad lites, vel etiam adjectâ clausulâ & *quibusdam alijs causis*, non debere extendi ad causas *exortas post impetrationem rescripti*, c. *fin. h. t.* hinc servari debet *tempus datae*. Ratio est, quia rescripta justitiæ sunt jura personalia, id est, eis tantum personis utilia, quibus concessa sunt; & ideo non possunt alteri cedi, nec transeunt ad successorem, aut heredem; nisi fuerint impetrata nomine dignitatis, aut beneficij, prout dicitur in c. *Significavit*, 36. h. t. & ita notavit hic Joau. Andreas n. 9. Abbas, not. 2. & n. 9. ubi bene admonet, irritum esse rescriptum, si tempore *datae* mortua sit persona, cui impetratum (idem est in privilegio, L. *Neratius*, 152. ff. de regulis juris) vel contra quam impetratum, L. 2. ff. de *sententiis, qua sine appel. rescinduntur*.

§. II.

De interpretatione rescripti gratiæ.

1484. **Q**UAMVIS aliàs in beneficijs Principum, quæ nemini præjudicant, plenissima, seu amplissima interpretatio contra concedentem facienda sit; rescriptum tamen ad conferendum beneficium, strictè interpretandum esse communiter volunt ex c. *quavis*, de præbend. in 6. & c. *Cum dilecti*, de donationibus; rationem dant; quia fines mandati sunt diligenter custodiendi, L. *diligenter*, 5. ff. *mandati*. Neque per epichiam, seu benignam interpretationem extendi possunt, c. *Superlitteris*, 20. h. t. Innocentius in idem,

Sf

num. 3.

n. 3. rescriptum autem ad beneficium conferendum, continet mandatum de provisione facienda; ergo. Et procedit etiam in alijs rescriptis gratiæ, ceteroquin habentibus amplam interpretationem; Pirhing *de rescriptis* n. 29. & etiam in rescriptis aliorum Papæ inferiorum; Layman *c. susceptum, cit. n. 2.*

1486. Nihilominus limitari debet ea regula generalis. 1. nisi rescriptum simpliciter favorem contineat, puta, si datum sit *motu proprio*; vel Episcopo detur facultas conferendi beneficium *sua diocesis*, ante reservatum; Felinus *c. causam*, 18. *h. t.* Nam *motus proprius* non minorem favorem, & latitudinem habet in interpretando, quam ultima voluntas; Tuschus *V. Rescriptum, conclus. 212. n. 16.* Limitari debet 2. nisi rescriptum beneficiale alicui concessum sit in compensationem damni, quod quid passus est occasione Ecclesiæ, cui pro ipso scribitur; Felinus *loc. cit.*

1487. Ex dictis inferes, rescriptum beneficiale, concessum à Papa, ut alicui conferatur beneficium vacans, vel vacaturum *cessione*, vel *renuntiatione*, non extendi ad vacans, vel vacaturum *per mortem*, *c. susceptum, h. t. in 6. junct. gloss. V. suspectum.* Nam istæ vacationes sunt diversi modi vacandi; à diversis autem non fit illatio, *L. sed si ante, ff. de except. l. si maritus, 10. C. de donat. inter Vir. & Uxor.* ratio sumitur ex *dictis.*

1488. Limitari debet. 3. nisi aliud constet de mente rescribentis, *c. susceptum, junct. Gloss. V. Expressè,* & ratio sumitur ex *dict. n. 939.* & quamvis mors civilis, aut renuntiatio beneficii in jure equiparentur morti naturali, intelligitur tamen solum pro casibus in jure expressis, non alijs. Nam si de mente scribentis constat, non est habenda ratio verborum, *L. non aliter, 69. ff. de legat. 3. Francus, c. susceptum, de rescriptis n. 4.* Limitari debet 4. nisi addatur clausula: *vacaturum renuntiatione, vel alio quovis modo*; Francus *cit. n. 9.* tum enim dicta *num. 1485.* non habent locum. Ceterum rescriptum de conferendo alicui beneficio vacaturo, non posse extendi ad beneficium primò creatum, seu erectum, post datam rescripti, dicitur *Clement. ult. de rescript.*

1488. Quoniam verò rescriptorum interpretatio maximè pendet à clausulis rescripto interpositis, ex harum recto usu, & sensu legitimo, rescripti expositio capienda est: Advertendum autem, quasdam esse clausulas rescriptorum, quæ licet non exprimentur, juris tamen dispositione semper insunt, & subintelliguntur, ut notavimus *lib. 4. tit. 5. de condition. appof.* Quare not. 1. clausulam ad determinationem actus in principio positam, porrigi etiam ad actus sequentes, *L. Si mihi, & tibi, §. fin. & l. talis scriptura, §. fin. cum lege seq. ff. de legat. 1.* Secundò, quamlibet clausulam secundum naturam, & mentem actus principalis intelligi, & restringi debere, *c. Accessorium, de reg. jur. in 6. l. Si stipulatus sis, ff. de usuris. l. fin. ff. de constit. pecun.* Tertio clausulam generalem in una, eademque dispositione additam, non referri ad specificata, & provisã in eadem dispositione, *L. Sanctio, ff. de pen. nec comprehendere majora non expressis.* Quarto clausulam universalem, tantum operari quoad omnia, quantum particularis quoad singula, *l. si duo plures, ff. de admin. Tut. l. actione, & renuntiare, ff. pro socio.* Quod tamen limita, ut renuntiatio universalis, & generalis non valeat tanquam specialis, nisi præcesserint quadam renuntiationes speciales, *l. 4. §. 4. si quis caut. Judic. sistat.*

1490. Not. 5. clausulam in fine positam referri ad omnia præcedentia, *l. 1. C. de liber. præter. l. 3. & Filius, ff. de liber. & posthum.* Sed posita in medio, ad præcedentia, non ad sequentia refertur, *c. Inquisitionis, de accusat.* Quod tamen sic accipe, ut non procedat, si præcedat clausula habens propriam, & specialem determinationem. Tunc enim clausula ultimò posita non refertur ad illa, quæ præcedens afficit; *l. stipulationes commo-dissimum, l. doli clausula, de Verb. oblig.* Secundò si præcedentia essent contraria finali clausulæ. Non enim refertur ad sibi contrarium, *l. Si idem cum eod. ff. de Jurisdic. l. quovis, C. famil. Heriscund.* Tertio, si ex relatione ad omnia præcedentia laderetur intentio partium; Barbosa *l. 3. Jurisprud. brocard. c. 33. V. clausula. axiom. 5.* Quarto si per relationem generalis clausulæ præcedens

dens dispositio redderetur inutilis, l. cum vulgari, 4. ff. de dot. preleg. Quinto, si per talem relationem sequeretur absurdum; Abbas in c. Ecclesia nostra, de elect. Sexto: quando potest diversa ratio assignari, ob quam non debeat fieri relatio ad omnia precedentia; Bartolus in l. 1. C. de liber. Nam novum non est, quod clausula, ultimo loco posita, non respiciat, quæ proximiori Sede constituta sunt, sed anteriora; Gibalinus de sacra Jurisdictione, disquisit. 2. d. 2. nu. 17. §. quod etiam, sic fit, cum in Tridentino Sess. 22. fit potestas Episcopis, subditos cogendi preceptis, ut adeant Parochiam ad audiendum verbum DEI. Post quod subditur: ut moneant etiam eos, ut eandem accedant saltem diebus Dominicis: & tunc subjungitur clausula dans prædictam potestatem Episcopis; & tamen hæc non afficit immediate prius dicta, de audienda Missa in Parochia, cum toto orbe fiat oppositum, his præmissis ex communi D. D. doctrina.

§. III.

De clausula: si preces veritate nitantur.

1491. DE hac clausula tracto l. 4. Decret. à n. 2258. ubi ago de rescriptis dispensationum matrimonialium. Pro ejus intelligentiâ not. 1. condiciones, & clausulas, quæ dispositioni vel naturâ, vel jure insunt, licet non exprimantur, non esse suspensivas; sed si veræ sunt, dispositionem statim valere; si falsæ, vitiari, nisi aliter exprimantur, quàm insunt. Hinc in rescripto, ubi ponitur clausula (si preces veritate nisi compereris) clausula suspensiva est; nec isti æquivalent: si preces veritate nitantur, ut pluribus constat ex lib. 4. à n. 2258. & seqq. hinc ad verificandam eam clausulam non sufficit, quod per informationem desuper capiendam, delegato constet, preces veritate nisi. Nam si à parte rei non est ita, rescriptum est subreptitium; Ledesma in summa, de matr. c. 17.

1492. Not. 2. quando Pyrrhus Corradus in Praxi dispens. Apostol. l. 7. c. 6. n. 28. dicit: per clausulam (si preces veritate nitantur) mandatam reddi conditionale, & ita esse

Tom. I.

decisum in quadam causa Oxomensis, 20. Junij 1552. debere intelligi, vel, si aliter exprimatur, quàm insit, ut diximus num. preced. vel conditionem sumendo latè, pro ea etiam, quæ est de præsentis, ut diximus l. 4. n. cit. in priori numero.

Not. 3. hanc clausulam in rescriptis provisionalibus communiter apponi solitam (si constiterit) facere commissionem conditionalem suspensivè, & importare necessariò causæ cognitionem. Prius enim fieri debet indagatio, & judicialis cognitio rei, ut notatur in Clement. 1. de concess. præbend. in 6. & Clement. Judex, de offic. delegat. Unde non æquipollet isti (si preces veritate nitantur) hæc enim non suspendit, juxta n. 1491. Et ideo etiam differt à clausula (si ita est) in hac enim sufficit in facto ita rem esse, quamvis non præcesserit cognitio, & pronuntiatio super eo; hoc tamen intellige sic, ut non suspendat jurisdictionem Commissarij, usque ad ejus verificationem coram ipso; sed solum ipsum commissionis usum.

Not. 4. hanc clausulam (si ita est) de jure cuilibet rescripto inesse, per c. 2. de rescript. & l. fin. c. de divers. rescri. præsertim, quado gratia est in forma commissaria; Barb. claus. 154. n. 2. tunc enim ostendit Papam de narratis notitiam non habuisse; sic Marta de clausul. 157. n. 1. probabilius est, quod requirat causæ cognitionem, & partis citationem, ut notat Felinus in c. fin. de præsumpt. nu. 32. Sanchez de matrim. l. 8. D. 34. n. 26. nisi apponatur in iis, quæ præsumuntur à jure, ut si mandetur, aliquem (tanquam virum probum) admitti, esto dicatur in rescripto, si ita est; tunc enim non requiritur, ut verificetur coram delegato; quia sufficit præsumptio juris; Cardin. Tuschus to. 1. pract. conclus. l. c. concl. 367. à n. 13. non suspendit jurisdictionem, sed tantum ejus usum, ut diximus num. preced. in fine, his præmissis:

Quæres. 1. quid intelligatur per preces, sub quarum veritate subsistente conceditur rescriptum? Resp. intelligi ea, quæ substantialia sunt, seu ex quibus voluntas rescribentis pendet, aliàs non consentientis in id, pro quo impetrando supplicatur; ita Zoësius de rescript. n. 31. Ex quo collig. 1. rescriptum vitiari, si preces non verificentur in causa finali, cujus ratio est ex n. 1445. secus, licet non verificetur cau-

§. 2.

sa

1493.

1494.

1495.

sa solum impulsiva, de qua n. 1446. Nam gratia non dicitur inutilis propter omissum id, quod expositum non avertisset mentem rescribentis, c. dudum, vers. considerantes, de prabend. in 6. allegatio autem vel reticentia rei, quæ ommissa esse poterat, & explicare non tenebatur orator, est aliquid tale; ergo. Nam principale utile non vitatur per minus principale inutile, si separari possint. Collig. 2. rescriptum gratiæ vitari non verificatis precibus quoad ea, quæ erant de necessitate exprimenda; nam ab illis pendet voluntas rescribentis, aliàs non concessuri gratiam, ut constat ex n. 1443. 1467. & 1471. Ea porro dicimus de necessitate exprimenda, consequenter substantialia rescripti, ut in illis verificentur, prout oportet, quæ jure, consuetudine, vel stylo Curia sic exigente exprimi debent, ut diximus n. loco cit. Loquor autem de stylo, exposito n. 1467.

1496. Quæres. 2. an huic clausulæ sit locus in rescriptis gratiæ motu proprio? affirmativam sequitur Barbosa cit. clausul. 166. n. 2. quod maximè procedere vult in beneficialibus, ne detur vitiosus ingressus, & quamvis non suspendat jurisdictionem, ut diximus n. 1493. suspendit tamen ejus exercitium, per Martam p. 2. clausul. 71. n. 4. id verò, quod ibid. addit ex Natta consil. 368. n. 4. & Menochio de arbitrar. casu 261. nu. 22. quod per hanc clausulam omnis subreptio vitiet gratiam etiam circa falsam causam impulsivam, ex n. 1446. negandum est; item illud, quod omnis subreptio quantumcunque modica, ex n. cit.

§. IV.

De clausula: motu proprio.

1497. **M**otu proprio concessum dicitur, quod Multroncè (nimirum quod ex mera conceditur liberalitate Principis) non ob instantiam, aut preces alterius; hinc non obstat gratiæ motu proprio concessæ, quod obtinens vel ipse, vel alius ejus loco pro dicta gratia supplicaverit, si Pontifex non ex hujus petitione, sed ex sua benignitate motus, eam concessit; id, quod semper intelligendum est, quando Pontifex expressit in literis, se motu proprio concedere; unde probare volens, gratiam motu proprio concessam, esse concessam ob instantiam, non admittitur;

quia esset rescribentem mendacij arguere, ut notat Rebuffus in clausul. mandator. n. 23. Not. autem gratiam, motu proprio concessam, si re adhuc integra moriatur Pontifex, exspirare, teste Seraphino, decis. 731. n. 1. quibus positus:

1498. Quæres, quos in rescriptis effectus habeat clausula motus proprii? plures recenset Barbosa clausul. 79. à n. 13. referendo potiùs aliorum doctrinam, quam probando. Primus est, quod juxta Baldum, L. Non omnes, C. de quadrienn. præscript. & alios: habeat vim clausulæ: non obstantibus, quæ tollit omnia, quæ dispositioni, cui apponitur, obstare possunt, ut notat Barbosa cit. clausul. 82. nu. 4. quod tamen in multis fallit; quia non tollit vitium personale; & plura alia, &c. de quibus ibid. & constabit ex dicendis à n. 1506.

1499. Secundus est, quod habeat vim clausulæ ex certa scientia, juxta Martam p. 1. clausul. 72. aliàs 73. num. 7. & ambæ simul expressæ sint efficaciores. Hæc porro clausula (ex certa scientia) denotat, concessionem gratiæ processisse à concedente habitâ plenâ notiâ tenoris, & omnium circumstantiarum ejus; consequenter omnium eorum, quæ ad effectum obtinendi necessaria sunt. Unde quando Pontifex in confirmatione privilegij, vel gratiæ concessæ apponit clausulam ex certa scientia, ea clausula habet vim novæ concessionis; adeoque, si contingat gratiam, vel privilegium concessum, esse invalidum, per illam redditur validum, licet concedens, vel confirmans gratiam, vel privilegium, illius defectû, vel nullitatem ignoraverit, dummodo potestatem habeat ad revalidandum, & nihil aliud addat, quod revalidationi repugnet; sic Benedictus Pereyra in Elucidario nu. 235. Suarez l. 8. de Legibus c. 18. Sed hoc accipiendum venit juxta dicenda à n. seq. In multis enim fallit.

1500. Hic effectus nimis indefinitè tribuitur huic clausulæ. Nam licet concedens gratiam, possit eam concedere etiam cum præjudicio tertij, si tamen id non exprimitur, hoc non operatur clausula motus proprii, maximè quando non præcessit causæ cognitio, ut fatetur ipse Barbosa ex Menochio, Aloyf. Riccio, Marta, & aliis. Similiter non tollit statuta civitatum,

tum, quia præsumitur ea ignorare Princeps, ut notat Menochius *de Præsumpt.* l. 5. *præsumpt.* 39. à n. 5. *ex. cap. 1. de Constit. in 6.* Nec tollit vitium personæ, gloss. *in cit. c. Si motu proprio*, Covarruvias in c. *Alma mater p. 1. §. 7. n. 7.* adeoque non supplet ejus defectus, v. g. legitimitatis, ætatis, habilitatis, &c. si expressa non sint.

1501. Quia tamen rescriptum *motus proprii* ex natura sua habet, quod non fiat ex causis per ipsos supplicantes, vel alios propositis, sed ultroneè, & ex mero beneficio Principis, videtur omnino concedendum, non requiri verificationem eorum, quæ narrantur de meritis, ac qualitatibus extrinsecis, ac iis, quæ habent rationem causæ impulsivæ, aut finalis; nam hæc in motu proprio, licet narrentur, non attenduntur. Et quoniam, si simul addatur clausula (*ex certa scientia*) denotatur, ea, super quibus rescribitur, esse probè nota rescribenti, solum quoad causas expressas operabitur, ut eæ verificandæ non sint, ut notat Castropalaus P. 1. Tr. 3. D. 6. p. 13. n. 9. ubi ex Sanchez l. 8. *matrim. D. 4. n. 6.* & Felino in c. *Cum inter, de except. num. 5.* ait, dictam clausulam *ex certa scientia*, non operari effectum gratiæ quoad extrinseca, *qua in rescripto expressa non sunt.* Ratio eorum est; quia, quæ ibi non exprimentur, non possunt Principi esse cognita. Nam ipse non potest omnia vitia, dispensandi per gratiam, nota habere; quia nec tenetur, nec potest facta subditorum nôsse, quæ possunt obstare subdito, ut gratiam impetret; ita etiam Suarez l. 6. *de legibus. c. 13. n. 24.* cum Abbate in c. *innotuit, de elect. n. 9.* ergo, cum dicit, se concedere *ex certa scientia*, ne falsum dicat, intelligendus est de his, quæ ibi expressa sunt.

1502. Ex hoc infertur. 1. quod Pontifex rescribens cum clausula *motus proprii*, & *ex certa scientia*, non intendat tollere impedimenta consequendæ gratiæ obstantia, quorum tollendorum potestatem non habet, ut per se patet, & constat ex n. 1499. Talia sunt impedimenta, quæ recipientem naturaliter inhabilitant. 2. etiam ea, quæ dispositione juris Ecclesiastici, si non sint expressa, extra casus, qui eodem jure disponente dicuntur non

obstare, ut est casus, si non fiat mentio beneficii prius obtenti, de quo n. 1497.

1503. Infertur 2. limitationem, quam assertit Barbosa *cit. clausul. 79. num. 54.* (*quod clausula motus proprii non operetur pluralitatem beneficiorum incompatibilium*) non debeat extendi ad pluralitatem *compatibilium* non admitti. Nam hic effectus illi clausulæ expressè tribuitur in *Clem. Si Romanus*, de qua n. 1506. ibi: *Et quotcumque; quod etiam probabiliter dicitur de incompatibilibus*, si expressa sint eum clausula *ex certa scientia*. Nam hæc porrigit se ad omnia expressa.

1504. Infertur 3. limitationem: quam assertit idem n. 44. (*quod clausula motus proprii non operetur in ijs, quæ non sunt juris, sed facti*) debere intelligi 1. de facto non supplebili per potestatem concedentis, ut est consensus personalis in matrimonijs. 2. etiam de facto, quod dispositione juris Ecclesiastici prærequiritur ad receptionem gratiæ, si defectus ejus non est expressus propter dicta n. 1501. 3. denique, ut per sensum contrarium (*ergo operatur in his, quæ sunt juris*) non accipiat universaliter, sed solum juxta n. 1500. *Et seqq.*

1505. Tertius effectus est, quod clausula *motus proprii* vim habeat specialis expressionis, hoc est, quod utentem gratiâ liberet ab onere probandi narrata in tali rescripto gratiæ; quia suam intentionem fundat in motu proprio, seu concessione ultronea, & beneficio, seu voluntate, & verbo concedentis; & ideo non indiget aliqua justificatione; ita Seraphinus *de c. 1484. n. 10.* Per hoc tamen non fit, impediri, quin ex adverso dari possit probatio de defectu intentionis Papæ, quo probato, motus proprius nihil operatur, ut constabit ex *seq.* Hic tamen effectus subit easdem propè limitationes, quas præcedens.

1506. Quartus effectus est, quod tollat vitium subreptionis; colligitur ex c. *Si motu proprio, 23. de prabend. in 6.* ibi: *Si motu proprio alicui aliquod beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo non habita mentione, non ob hoc gratiam hujusmodi, quæ de nostra liberalitate procedit, invalidam volumus reputari; quod etiam expressè habetur in *Clement. Si Romanus, eod.* ubi dicitur: *valere provisionem factam motu proprio Papa, tacen-**

tis beneficia provisi, quacunq; sint, & quotcunq;. Sed licet hoc verum sit, quod purget vitium subreptionis, seu faciat, quod non vitietur rescriptum ex taciturnitate veri, aliàs dispositione juris exprimendi, ut constat ex *cit. textibus*; non videtur tamen id verum *indefinitè*, ac *universaliter*. Nam fallit. 1. si taceatur *inhabilitas* personæ non expressa, ut dictum est *n. 1500.* & tenet Sanchez *cit. D. 21. n. 49.* Deinde, si cedat *in præjudicium juris tertij*, nisi exprimatur, ut dixi *n. cit. v. g.* si taceretur, quod beneficium fit de jure patronatus laici, &c. Fallit. 2. quando subreptio, seu taciturnitas veri facit, quod non appareat de concedentis voluntate, ut si fiat in casu, & circumstantijs, in quibus Pontifex talibus *non solet* annuere, aut ejusmodi gratias *motu proprio* concedere; maximè, si contineat obreptionem, seu expressionem falsi circa substantialia, de quibus *n. 1495.* sic Abbas in *c. Quia circa, de Consanguin. n. 7.* & constabit ex *seqq.*

1507. Dices: per *n. priorem, subreptio*, seu taciturnitas veri non vitiat rescriptum cum clausula *motus proprij*; ergo nec obreptio, seu expressio falsi. *re. transf. ant. N. conseq. discrimen est*; quia, quando tacetur verum, ignoratur, an Princeps bene, vel malè informatus gratiam concesserit *motu proprio*; & ideo non potest dici concessa *contra concedentis intentionem*; secus est, quando exprimitur falsum. Nam ubi exprimitur falsum, cognoscitur, quod Princeps malè informatus concesserit gratiam *motu proprio*, consequenter *contra suam intentionem* (non enim fertur in incognitum) *motus autem proprius non firmat gratiam contra concedentis intentionem*, ut tenet Menochius *de arbitrar. casu 201.* Mascard. *de probat. conclus. 887. nu. 93.* Nunquam enim præsumi potest; Principem consentire ex informatione per allegationem falsi circa substantialia gratiæ; foret enim assensus irrationabilis, & in ignoratum.

1508. Dixi *transf. ant.* Nam dictum illud, *indefinitè*, ac *universaliter* acceptum in multis fallit; & jura, quibus nititur, procedunt solùm *in beneficialibus circa peculiarem reticentiam veri de beneficio prius obtento; vel acquisitione novi, retento priori*; quæ, cum alijs juribus con-

traherentur, extendi non debent ultra expressa. Et ideo etiam gratia *motu proprio* concessa non procedit, si dispensatione indiget, de qua nihil expressum est, ut docet Sanchez *l. 8. matr. D. 22. n. 8.* Rebuffus *in forma mandat. Apostol. V. motu proprio, col. 8.*

Dices. 2. qui per rescriptum cum clausula *motus proprij* obtinet *secundum beneficium sine mentione primi*, validè obtinet, licet hæc gratia contineat dispensationem, de necessitate juris, petentis exprimi beneficium prius obtentum; ergo clausula *motus proprij* operatur, & inducit dispensationem etiam in jure communi. *re. 1.* cum dist. consequentis, & transmittit conseq. in casibus jure communi expressis, qualis est præsens, ut diximus *n. 1056.* nego eandem in casibus communi jure non expressis. *re. 2.* N. ant. nam jura, quæ sub invaliditate rescripti exigunt, in supplicatione pro beneficio, fieri mentionem beneficij prius obtenti, procedunt de rescriptis concessis *ad petitionem*; non autem *motu proprio*, ex *n. 1506. & num. hic* immediatè *sequenti.*

Quintus effectus est, quod concessio *motu proprio* facta, intelligenda sit, *pro ut jacet, & sonat*, consequenter restringenda non sit juxta concessam gratiam *ad petitionem partis*; Felinus in *c. causam, de rescript. nu. 14.* & ratio est, quia dispositionem reddit favorabilem per *c. si pluribus, de præbend. in 6.* ibi: *gratiam hujusmodi* (nempe collationem beneficij), esto aliàs sit stricti juris per *cit. c. si pluribus, & c. Non potest, eod. in 6.* *si motu proprio eam fecerimus, ut tunc fiat interpretatio plenissima in eadem, referri volumus ad dignitatem, vel præbendam, quæ inter illas esset majoris valoris.* Hinc licet aliàs dispensatio sit stricti juris, *c. 1. de filiis presb. in 6.* si tamè concessa est *motu proprio*, latam habet interpretationem; colligitur ex *cit. c. si pluribus*, & tenet Sanchez *l. 8. matr. D. 1. n. 5.* id, quod etiam de privilegio tenent Natta *conf. 340. n. 5.* Surdus, & alij, quod intellige de lata interpretatione *in præjudicium concedentis*, non tertij.

Sextus demum effectus est, quod impetranti rescriptum cum *motu proprio* in terminis *Clem. 1. de concess. præbend.* non currat tempus à die notæ vacationis in loco;

co; sed tantum, à die suæ scientiæ; cum alias sufficeret notitia vacationis in loco, ut ibidem dicitur; cui accedit alter effectus, quod si Pontifex *motu proprio* conferat, vel conferri mandet beneficium, *se vacat*, sufficiat; *vacare* tempore collationis, vel receptionis, licet non vacet tempore *data*; sic Barbosa *cit. n. 32.* ex Joanne Andrea, & alijs, sed hic videtur attendendum, quod dictum est *n. 1392.*

§. V.

De clausula: *ex certa scientia.*

1512. **C**omunis tenet, quod, quando Princeps concessionem, vel dispositionem à se factam apponit clausulam (*ex certa scientia*) hoc ipso significet, eam concessionem, vel dispositionem à se factam esse cum perfecta notitia totius negotij, & circumstantiarum ejus, de quo ea concessio, vel dispositio procedit. Varios effectus huic clausulæ tribuunt Authores; sed aliqui aded ambigunt, ut vix aliquid, quod firmitatem habeat, rectè colligatur; imò non raro apparentiam alicujus repugnantia inferre videatur; ut constabit *ex seqq.*

1513. Inter effectus, quos Authores tribuunt huic clausulæ, primus est, quod, ubi apponitur in rescripto confirmante, vel revalidante aliquem actum, vel gratiam (v. g. privilegium, dispensationem, vel alias gratias concessas) *ei valorem tribuat*, si antecedenter sit nullum ex aliquo defectu per Principem supplebili. Circa quem effectum rectè intelligendum

1514. Not. 1. hanc clausulã non habere locum, nisi in privilegij, vel gratia prius concessa confirmatione; hæc autè confirmatio fieri potest vel in forma comuni, nimirum, cum Pontifex procedit, nõ habita perfecta notitia talis negotij; vel in forma speciali, nimirum *ex certa scientia*, & perfecta notitia circumstantiarum, & qualitatum negotij, quod confirmat; sic Castropalaus *P. 1. tr. 3. D. 4. p. 2. §. 10. n. 2.* Not. 2. quando Princeps confirmat gratiam concessam, confirmatione speciali, nimirum *ex certa scientia*, talem confirmationem habere vim, & efficaciam renovandi, seu concedendi de novo tale privilegium, si fortè usu, vel aliã viã amissum esset; aut in priori con-

cessione defectus aliquis (nullitatem inducens) commissus fuisset; quod tamen accipere juxta dicenda à *n. 1516.* sic Cardinalis Tuschus V. *Confirmatio ex certa scientia*; Suarez *l. 8. de legibus c. 18. n. 12.* & plures alij *ibid.* relati.

Ratio est, nam, quando Princeps aliquid disponit, vel confirmat; vel cognoscit, vel non cognoscit defectum, aut nullitatem ejus, quod confirmat? Si cognoscit, & tamen confirmat, satis perspicuum est, quod non velit facere actum inutilem, & frustraneum, & vix decentem, præsertim in materia legum; ergo tunc confirmando intendit auferre defectum, ac nullitatem, eique tribuere vim, & efficaciam, seu valorem, in quantum potest, & à se pendet, ac necessarium est. Si autem non cognoscit nullitatem, & defectum, nulla nimirum informatione super hoc habita, sed solum ambigua (etsi hoc dici vix possit, ne dicamus, *Principem falso rescribere*, se totius negotij certam notitiam habere) adhuc tamen dicendum est, eam confirmationem specialem habere vim, & efficaciam tollendi omnem defectum, & priori concessionem dandi vigorem, seu valorem, quantum opus est, & ipse potest; ne dicamus verba confirmationis *ex certa scientia* in rescripto apposita esse contra mentem rescribentis; & carere omni effectu.

1515. Not. 3. huic ipsi effectui apponi plures limitationes ab Authoribus. Nam Castropalaus *cit. §. 10. n. 4.* dicit, privilegium *subreptione, falsã causã* impetratum non validari, esto confirmetur *ex certa scientia*. 1. quia defectus iste commissus est in ipsa impetratione, qui non præsumitur cognitus à Principe; 2. quia Pontifex non intendit confirmare privilegium, quod non fuit concessum; privilegium autem subreptione impetratum, nunquam fuit concessum. Contrarium tamen videtur deduci ex aliorum doctrina. Nam motus proprius purgat vitium subreptionis, seu suppressæ veritatis *ex n. 1506.* & tenet Barbosa *clausul. 79. §. quartus effectus*; at illi æquivaleret clausula *ex certa scientia*, ut cum pluribus tenet Barbosa in *c. Venerabilis 18. de confirm. n. 8.* licet hic statim infra *n. 20.* doceat, quod clausula *ex certa scientia*, non tollat vitium subreptionis. Deinde, clausula *ex certa scientia*, æquivaleret

valet clausula *de plenitudine potestatis*; at hæc, teste etiam ipso Castropalao, *num. 3.* significat, Principem velle confirmare, *in quantum potest, & necessarium est.* Cum ergo non obstante vitio subreptionis Pontifex possit valide primam impetrationem subreptione invalidam, ubi privilegium subreptione impetratum est nullum, revalidatur confirmatione speciali.

1517. Ad secundam rationem in *n. priori.* videtur rectè responderi cum *distinct. maj.* Pontifex etiam in confirmatione speciali non intendit confirmare privilegium, quod non fuit *concessum valide, vel invalide, C. solum valide, N. maj. dist. min.* privilegium autem subreptione impetratum, nunquam fuit concessum *valide, transf. valide, vel invalide, N. min. & conseq. dixi transeat.* Nam non omnis subreptio invalidum reddit rescriptum, ut diximus à *n. 1420.*

1518. Quòd autem non requiratur, gratiam, vel privilegium esse prius concessum *valide,* sed, ut effectum confirmationis specialis obtineat, atque adeo revalidetur, seu potius, ut ea nullitas, & defectus tollatur, sufficiat, *concessum esse facto,* licet ob defectum aliquem latentem, nulliter, & invalide, docere videtur Abbas in *c. 1. de transact. n. 5.* Imola ibidem *num. ult.* & Beroius in *c. 1. de confirm. n. 27.* quos citat, & sequitur Pirhing *eod. n. 9.* Nam Principi affirmanti se sufficientem rei cognitionem habuisse, adeoque non ignorasse defectum, qui per ejus potestatem supplendus est, credere oportet, juxta *Clem. unic. de Probat. Abbatem, in cap. Examinata, de confirm. n. 6.* Suarez *l. 8. de Legibus, c. 18. n. 6.* sed, quando rescribit super certo negotio cum clausula *ex certa scientia,* hoc affirmat; ergo ei credendum est, quòd habuerit sufficientem rei cognitionem, adeoque non ignoraverit defectum, qui per ejus potestatem supplendus est. Cum ergo per ejusmodi rescriptum voluntatem suam declaret, eo ipso per rescriptum *ex certa scientia* tollitur nullitas, seu defectus, si subsit potestati rescribentis: at defectus subreptionis, seu reticentiæ veri, cujus expressio *jure solum positivo* requiritur, in ejus potestate est; ergo.

1519. In hac, & similibus controversiis quæ-

stionibus super clausula *ex certa scientia,* not. 1. quòd hæc clausula nunquam significet voluntatem Principis, actui invalido, super quo rescribit, eum confirmando *ex certa scientia* dandi valorem, si nullitas, vel defectus provenit ex jure naturali, vel divino; nam hic defectus non subest potestati humanæ; quia Princeps non potest prudenter præsumi, velle sanare, quod sanare non potest.

Ex hoc sequitur, quòd, ubi valor actus deficit jure naturali, quia scilicet deficit aliquid jure naturali requisitum ad valorem actus (in matrimonio v. g. vel professione consensus contrahentis, vel profitentis) non possit validari talis actus, etiam si Pontifex eum confirmet etiam *ex certa scientia,* vel ex plenitudine potestatis. Princeps enim non potest alienam voluntatem supplere, nec tollere inhabilitates naturales, & impedimenta. Sequitur 2. producentem rescriptum *ex certa scientia,* super actu validando, qui laborat ejusmodi impedimento, *in literis expresso,* puniendum tanquam falsitatis auctorem, *arg. c. Ad nostram 15. & c. Porrecta, 6. de confirm. utili,* ubi expressè dicitur, quòd, *ubi Sedes Apostolica non consuevit aliqua confirmare* (v. g. ut Regularis, *expressa sua religionis conditione,* habeat temporalem administrationem, seu Prioratum) *rescriptum habendum sit falsum, etiamsi habeat clausulam ex certa scientia.*

Sequitur. 3. quòd clausula (*ex certa scientia*) non tollat defectum, quem Princeps rescribens non solet tollere, licet absolute possit, sive exprimatur, sive taceatur. Nam, *si taceatur,* rescriptum est irritum, & inane per expressum textum *in cit. c. Ad nostram;* si autem exprimitur, rescriptum præsumitur falsum *in cit. c. Porrecta;* talis est conditio *status Regularis.* Unde si Regularis impetret rescriptum confirmatorium super administratione temporali, eo ipso rescriptum inane est; nam vel expressit conditionem status sui regularis, vel tacuit: *si tacuit,* est irritum; si expressit, *est de falso suspectum;* ut expressè dicitur *in cit. juribus;* cujus ratio ibidem datur tam in rubro, quam in nigro, hoc est, tam in rubrica, quam in textu: *quia Papa non consuevit concedere.* Sequitur 4. ut per confirmationem (*ex certa scien-*

scientia) actus irritus fiat validus, requiri, ut hoc possit sola voluntate, & potestate confirmantis fieri. Nam velle, quod non potes; aut posse, quod non vis, nullum parit effectum. Requiritur ergo utrumque, ut possit, & velit. Cùm ergo jure constet, Principem non velle tollere defectum, quem non solet, ut præmissum est, nisi hoc specialiter exprimat, quòd velit etiam in tali casu, rescriptum, etiam ex certa scientia confirmans actum, laborantem tali defectu, eo ipso erit vel irritum, vel falsum, ut dictum est.

1522. Sequitur 5. si rescribens ex certa scientia, defectum quo laborat actus confirmandus, vel validandus, supplere non possit sine præjudicio alterius, per dictam clausulam non confirmari, vel validari actum in alterius præjudicium, nulla facta mentione de jure alteri quaesito vel in re, vel ad rem, tollendo, per n. 1437. Nam Pontifex non solet indulgere gratiam cum præjudicio tertii, nisi exprimat, se concedere non obstante jure alterius, ex n. citato, & seqq.

1523. Dices, quòd hoc sufficienter exprimat per clausulam ex certa scientia; cùm hæc significet, Principem procedere ex perfecta noticia rei, seu negotij confirmandi, vel validandi. Resp. quòd ea clausula non denotet Principem procedere ex perfecta informatione, & noticia omnium omnino circumstantiarum, quæ gratiæ obesse possunt, quales sunt, quæ oriuntur ex facto alterius, & jure municipali, vel statutis &c. sed eorum tantum, quæ sunt juris à se, vel sui similibus conditi; hinc omnino negandum est, quòd in objectione dicitur.

1524. Ex hoc sequitur. 6. quòd, nisi supplicans exprimat, vel aliunde constet, Pontifici notas esse etiam eas circumstantias facti, vel statuti, aut consuetudinis, aut alterius similis impedimenti, ex quo actus confirmandus, vel validandus nullitatem contraxit; & quòd non obstante tali circumstantia Pontifex ejusmodi nullitatem tollere soleat, non validabitur actus ante nullus, esto cum confirmet etiam specialiter, seu cum clausula ex certa scientia: secus in opposito. Ratio primi est; quia vel ea circumstantia, qua stante gratiam concedere non solet, ponitur nota rescribenti, vel ignota? si primum? rescriptum erit falsum; si secundum? erit nullum, de-

Tom. I.

fectu consensûs in gratiam sub dicta circumstantia, ut dictum est superius; ratio secundi est, quia ubi ea circumstantia ponitur nota, & talis, qua stante potest, & solet nihilominus concedere gratiam, nihil deficit, ut actus, ante irritus, evadat validus; cùm adsit voluntas, & potestas validandi talem actum.

Sequitur. 7. quòd clausula (ex certa scientia) apposita rescriptis reflexivis, seu concessis super aliquo actu validando, non significet voluntatem Principis, tollendi nullitatem, vel defectum, quo laborat prior actus, nisi sit sub ejus potestate, illum tollere; soleat eum tollere, & sit ei notus vel per ejus mentionem, vel aliam informationem, de qua constet, aut merito præsumatur; si actus confirmandus, nunquam valuit, etiam in impetratione, ex defectu vitiantem etiam primam impetrationem; secus enim impetrans esset falsitatis auctor; & rescriptum haberetur falsum, ut constat ex cit. c. Ad nostram, & c. Porrecta in n. 1520. Sequitur 8. actum, prius nulliter concessum, revalidari per rescriptum cum clausula ex certa scientia, si rescribens sit informatus de nullitate, ac defectu à se supplebili, & suppleri solito; sic enim habet omnia requisita; ut efficaciter inducat effectum confirmationis specialis, ex priori num. Et in hoc recedimus à limitatione, quam ponit Castropalaus, de qua supr. num. 1516.

Dices: ergo privilegium, semel verè concessum, sed amissum vel revocatione concedentis, vel non usu, aut renuntiatione privilegiati, non revalidabitur, si non exprimat ea circumstantia revocationis, renuntiationis, &c. etiam si confirmetur inserto tenore privilegij confirmandi; probatur illatum, quia secundum dicta, ut tollatur nullitas, confirmanti nota esse debet circumstantia, ex qua inducta est nullitas in actum confirmandum, vel validandum; at sic non est nota; nam ea revocatio, vel renuntiatione est facti particularis, quòd Princeps præsumitur ignorare juxta c. 1. de constitut. in 6. ibi: quia tamen locorum specialium, & personarum singularium consuetudines, & statuta (cùm sint facti, & in facto consistant) potest probabiliter ignorare. Suarez l. 8. de legibus, c. 19. n. 4.

Ti

con-

concedit illatum, etiam si privilegium confirmatum insertum sit rescripto confirmationis, nisi mentio fiat illius facti particularis, vel addatur clausula generalis (*non obstantibus*) negat verò, si Princeps apponeret clausulam, *ex certa scientia*, vel, *ex plenitudine potestatis*. Sed, quoniam privilegium insertum rescripto ejus confirmatorio ex comuni sensu æquivaleret rescripto cum clausula *ex certa scientia*, vel *ex plenitudine potestatis*, si in dato casu privilegij, rescripto inserti, non fiat revalidatio, nec fiet etiam appositis dictis clausulis, adeoque in nullo casu, quod est contra communem sensum, teste Castropalao *tit. P. 1. Tr. 3. D. 4. p. 2. §. 9. n. 5.* quia semper obstat ignorantia facti particularis. Igitur:

1527. Resp. ad object. neg. illatum; ad ejus probat. dist. ma. secundum dicta, ut tollatur nullitas, confirmanti nota esse debet circumstantia, ex qua inducta est nullitas in actum confirmandum, vel validandum *nova concessione valoris antè nunquam habiti C. prius legitime habiti*, N. maj. hinc data mi. N. conseq. Unde, ut privilegium semel valide obtentum, sed factò particulari, v. g. *revocatione, renuntiatione, vel non usu amissum*, denuo concedatur, ad vim confirmationis specialis non requiritur notitia nullitatis ortæ ex factò particulari. Hujus ratio est; quia in dato casu *nullum tollendum est vitium*, ex quo prima impetratio irrita, & inanis fuit (cùm, ut ponit casus, impetratio privilegij nunc confirmandi, seu reducendi, valida fuerit) ergo non est eadem ratio pro exprimenda causa nullitatis in hoc casu, quæ est, *cùm primà impetratio vitiosa fuit vitio reddente illam statim in principio nullã*; sic enim confirmatio in hoc casu præter concessionem primò faciendam nunc debet etiam tollere vitium, quo prior concessio nulla fuit, id, quod non contingit in casu nostro.

1528. Quibusdam videtur tamen meritò limitanda hæc doctrina (quæ dicit: *privilegium (vel gratiam) semel valide impetratum, sed revocatione, renuntiatione, vel non usu amissum, valide confirmari per clausulam (ex certa scientia, vel, ex plenitudine potestatis, aut rescripto confirmationis inserto tenore privilegij, denuo concedendi, licet nulla fiat mentio, quod re-*

vocatum, renuntiatum, vel non usu amissum sit) ut non procedat, si revocata est per *generale Concilium*; vel per ipsum Pontificem *ex gravi causa*, propter quam *in pœnam* sublatum foret; intellige, si non exprimat in rescripto confirmationis nõ obstante *decreto Conciliari*, vel *excessu priori*. Rationem primi dant; quia Pontifex non præsumitur velle legi, à Concilio stabilitæ, derogare per concessionem ita generaliter factam. Nam, quod consensu tam multorum, & gravissimorum Virorum stabilitum est, firmatum quoque est majori autoritate; consequenter etiam majori, ac speciali derogatione indiget, ut docet Suarez *l. 8. de legibus, c. 19. n. 5.* Eman. Rodriquez *Tom. 1. qq. regular. q. 8. art. 10.* Vincentius de Justis *in Praxi dispens. matrim. l. 1. c. 4. à num. 232.* & alii; secundi verò istam: quia tali casu is, qui per ejusmodi revocationem amisit gratiam antè legitime concessam, per talem excessum se fecit indignum eâ gratiâ; ergo, nisi de indignitate illa constet ei, à quo gratia sic amissa denuo suscitanda est, non potest præsumi consensus in ejus innovationem, ne dicas, quòd concedat gratiam indigno, nisi constet de indignitate sublata.

§. VI.

De nonnullis aliis clausulis rescriptorum.

1529. Non agimus hic de clausulis rescriptorum, in ordine ad causas matrimoniales; nam de his copiosè tractamus *l. 4. quæst. ult. à n. 2010.* sed solum de his, quæ in aliis materiis frequentius occurrunt. Hinc quæres. 1. quam vim habeat clausula: *supplentes omnes juris, & facti defectus, si qui intervenerint in gratia*, quæ conceditur, vel confirmatur; hæc enim in confirmationibus privilegiorum apponi solet; & habetur etiam in confirmatione privilegiorum pro Societate nostra, edita à Gregor. XIV. & Paulo V. Respondet Castropalaus *P. 1. Tra. 3. D. 4. p. 2. §. 10. n. 6.* quòd ea clausula nihil speciale addat concessioni, vel confirmationi *ex certa scientia*; & apponi solum ad majorem claritatem, ac evidentiam. Unde nec supplet vitium subreptionis, nec vitia, & inhabi-

inhabilitates personæ privilegiatæ, nec defectus naturales &c. intellige, secundum limitationes in superioribus factas.

1530. Quæres. 2. quam vim habeat clausula: *non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis?* communis tenet, quod, licet magnum operetur effectum, juxta c. *cum aliquibus*, 4. de rescript. in 6. Tum quia reddit valida, & confirmat expressa, ut docet Sanchez l. 8. D. 24. n. 6. & illis decretis Concilii derogat, pro quibus expressa derogatio non requiritur, ut notat Barbosa in *Collectan. ad Trid. Sess. 1. n. 2.* tollitq; omnia, quæ gratiæ possunt obstare, teste Viviano de jure Patronat. p. 1. l. 13. c. 8. n. 155: hæc tamen omnia intelligenda sunt juxta mentem, ac intentionem apponentis eam clausulam. Unde ad illa tantum porrigitur; in quæ mens illius dirigitur.

1531. Et quoniam ejusmodi rescripta, & clausula, suam interpretationem recipiunt à jure communi; & stylo in Romanâ Curia inconcusso (de quo egimus à nu. 1655.) ex jure communi etiam, & stylo jam citato, mens rescribentis, & clausulas ejusmodi apponentis, colligenda est, sive agatur de rescripto concessivo, sive derogante, sive annullante, &c. nisi expressè dicatur, *velle contrarium, non obstante hoc, vel illo in particulari* v. g. decreto Concilii, præjudicio tertii, &c. Et ideo ea clausula non derogat regulis Cancellariæ, nisi id expressè dicatur, teste Gomez ad 8. regul. Cancell. in proæm. q. 5. lit. F. & q. ult. nec tollit constitutionem Conciliarem, juxta Parisium de resignat. l. 6. q. 2. n. 38. nec impedimenta personalia, juxta Vivianum cit. p. 2. de jure Patronat. l. 13. cap. 8. num. 160. &c.

1532. Hinc ulterius not. quod dicta clausula (*non obstantibus*) non tollat; sed solùm ad effectum gratiæ suspendat constitutiones, quæ requirunt specialem mentionem ad sui derogationem, quales sunt illæ, quæ continent clausulas derogatoriarum derogatorias; vel in quibus specialiter dicitur, quod illis nunquam derogatum intelligatur, nisi specialis de illis mentio fiat, earumque series in derogatione de verbo ad verbum inseratur; cujus ratio est, quia verba generalia, clausulas derogatorias non tollunt, nisi exprimat contrarium; sic Decius; Leo; & alii, quos citat, & Tom. I.

sequitur de Justis citat. l. 1. cap. 4. num. 355.

Not. 2. quod ea clausula nec gratiam adgeat; nec suppleat qualitatum necessario exprimentarum reticentiam; sed tantum declaret concedentis intentionem; quatenus dubia est contra concessa; ita Sanchez l. 8. de matr. D. 24. n. 9. & conseq. ultra narrata non operetur, per Rebuffum in *praxi benefic. p. 3. n. 6.* Felinum in c. *Nonnulli, de rescript. in 6.* & solùm ad expressa restringatur juxta L. *si de certa, de transact.* Parisius, de resignat. l. 11. q. 11. n. 43. quin, si non exprimat, deroget privilegio non clauso in corpore juris; sic Vivianus p. 2. de Patronat. l. 13. c. 8. v. 157.

1533. Quæres 3. quid operetur hæc clausula: *ad instar alterius*, quæ frequenter apponitur in privilegijs Apostolicis, vel aliorum etiam Principum? Resp. quod participatio privilegij alieni, vel exemptionis; concessæ *ad instar*, importet, ut sortiantur eundem, & parem effectum cum alijs; sic Felinus cit. n. 7. Abbas de fide instrument. c. *inter dilectos*, n. 9. quia per hanc relationem *omnia, quæ in prioris dispositione continentur, censentur repetita*, per l. *omnia* C. de Episcop. ita Suarez de legib. l. 8. c. 13. n. 2. Relationis enim hujus effectus est; *ut tantum sit in referente, quantum in relato*, per L. *Asseroto*, ff. de hered. insti-tuend.

1534. Dubitatio est; an privilegium concessum *ad instar alterius*, quod postea auctum; diminutum; vel revocatum fuit; censeri quoque debeat auctum; diminutum; vel revocatum in persona illius, cui communicatur? Hanc dubitationem proponit Suarez de legib. l. 8. c. 15. à n. 6. & distinctione opus est. Nam dupliciter fieri potest communicatio privilegij, vel gratiæ alteri concessæ, ac *ad instar illius*. 1. directè, *per se, & equaliter*; illi *æquè, ac isti*; qui modus communis est communicationi privilegiorum, qua gaudent Regulares. 2. ut huic non communicetur *per se, & principaliter*, sed *quasi dependenter ab altero*, quo posito: si gratia communicetur alicui *ad instar alterius*; hoc secundo modo, in dato dubio respondendum affirmativè; juxta regulam, seu c. *Accessorium, de reg. jur. in 6.* & c. *Translatio, de Constit.* Si autem primò modo,

modò, respondendam negativè. Nam in hoc casu, ubi uni æqualiter, ac alteri gratia concessa est, ille concessione uti potest perinde, ac ipsi directè concessa foret cū omni independentia ab altero; & relatio ad alterum habet se solūm, ut ab ejus exemplari intelligatur qualitas concessæ gratiæ. An autem primò, vel secundò modò concessio ad instar facta sit? extenore literarum intelligendum venit.

1536.

Quæres. 4. quid importet clausula, *authoritate*, seu *vice nostra*? quòd importet *jurisdictionem* non ordinariam, sed *delegatam*, resolvit Menochius *de præsumpt. l. 2. præsumpt. 16. n. 28.* & alij, quòd verum est, ubi Commissarius aliunde non habet potestatem ordinariam ad exercendum talem actum; in casu autem, quo quis in ea, quæ committuntur, etiam semota comissione, habet jurisdictionem ordinariam (qualis habetur in c. licet, *de offic. ordin.* ibi: *sua jurisdictioni subiectos*) censent aliqui, non tribui jurisdictionem *delegatam*, sed solūm *excitari ordinariam*, ut eā pollens procedat ad ejus usum; sic Menochius cit. *nu. 14.* Alii tamen valdè probabiliter docent, si eo casu Ordinario (jure suo valenti facere aliquem actum) committatur à Papa, ut eam faciat, adjectâ clausulâ *authoritate nostra*, vel *tanquam delegatus Sedis Apostolicæ*, juxta l. 1. §. *si quis simpliciter*, ff. *de verb. oblig.* ordinariam inferioris potestatem mutari in delegatam, hoc est, Papam tunc velle, ut Commissarius jam non suo inferioris, sed superioris delegantis nomine in tali casu procedat, quòd est proprium delegatorum, per c. *Cum aliquibus*, & *nisi*, *de rescript. in 6.*

1537.

Not. autem, quòd observat Barbosa *p. 3. de offic. & potest. Episc. allegat 92. à nu. 11.* si insuper addatur in dicto casu particula *etiam*, ut, cū dicitur (*etiam authoritate nostra*) Ordinarium habere tunc utramque potestatem, *ordinariam* scilicet, & *delegatam*. Rationem dat, quia particula *etiam*, unum casum exprimit, & alium includit juxta Gloss. *in Clem. 2. de heret. V. Ecclesia.* Viderique potest *in Tr. de Dictionibus, V. etiam*, ubi *n. 2.* expressè docet, quòd dictio *etiam*, etiam in materia stricta, & exorbitante, implicativa sit ad majora expressis; ex quo sequitur, facultatem concessam absolvendi à refer-

vatis *etiam* *Pape*, vi hujus doctrinæ extendi à fortiori ad reservata inferiori; ne particula *etiam*, nihil operetur, & apposita inutiliter, ac sine effectu dicatur, quòd est contra rectam rescriptorum interpretationem, de qua egimus à *num. 1474.*

Quæres. 5. Quid importet clausula *de plenitudine potestatis*? hæc clausula denotat, quòd Princeps tunc agat potestate absoluta; ita Sanchez *l. 2. matrim. D. 15. nu. 3.* Menochius *de præsumpt. l. 1. præsumpt. 12. à n. 2.* eam tamen multi censent esse odiosam, consequenter strictæ interpretationis, nec in dubio præsumi, nisi evidenter constet de voluntate ejus, vel quando defectus (inducens nullitatem) foret expressus; vel apponat clausulam *non obstante*; aut *ex certa scientia*, vel *motu proprio*, de quo fuse Barbosa *clausula 41. à n. 5.* Authores quidem, non tamen probationem afferens asserti sui. Cæterum, etsi hæc clausula habeat magnam vim in ordine ad actum, pro quo apponitur, prout colligi potest ex dictis de clausula *motus proprii*, & *ex certa scientia*, (cū illis æquivalet) non tamen procedit ultra narrata, & expressa; nec in præjudicium juris alieni, statutorum, & consuetudinum particularium locorum; nec in casu, cujus nullitatem, aut defectum Princeps sanare non solet, prout dictum est *in superioribus* à *nu. 1520.*

Quæres. 6. quid operetur clausula: *dummodo*, seu *quatenus sunt in usu*; dum apponitur rescripto, quò per Superiorem statuta inferiorum, Universitatum, vel locorum, & privilegia confirmantur. Volunt aliqui eam, in fine rescripti positam, debere ad omnia referri juxta *reg. l. fin. de rebus dubijs*; Barbosa tamen cit. *clausula 52.* ex Theodosio *de Rubeis in singul. Rotæ tom. 3. p. 4. conclus. 332. & 612.* censet, appositam in confirmatione *statutorum*, & *privilegiorum*, referri ad privilegia, & non ad statuta; & quòd (cū soleat apponi ex stylo) non mutet substantiam, nec naturam statutorum; & *ly quatenus sunt in usu*, intelligi de illistantum privilegiis, quæ sunt in observantia, non de invalidis, & amissis, quæ vult nec per confirmationem *ex certa scientia* revalidari, sic ille *clausula 124. n. 1.* ex Emmanuel. Rodriguez *qq. Regul. tom. 1. q. 8. a. 3.*

a. 3. Peyrinis in declar. privileg. suo ordini Minorum concessorum tom. 2. super constitut. Greg. XIII. n. 1.

1540. Quares. 7. quid intelligatur per hanc clausulam (*dummodo*, seu *quatenus sacris Canonibus, & decretis Concilij Tridentini non adversentur*) quæ de stylo Curia apponi solet in confirmationibus privilegiorum Regularibus concessorum. R. per sacros Canones ibi non intelligi canones decretalium in corpore juris; nec etiam decretis aliis Pontificum, non insertis corpori juris; sed solum canones decretorum ipsius Tridentini; hoc enim constat decretis, & canonibus; nam textus loquitur copulativè de Concilij decretis, ac canonibus, sic Hieron. à Sorbo in annotat. ad camp. privileg. v. *Privilegia fratrum*. Rodriguez cit. q. 8. a. 8. Peyrinis cit. n. 2. Alviset de Privileg. sect. 1. c. 4.

1541. Not. autem. 1. ut aliquod privilegium dicatur *in usu*, non requiri, quòd sit in usu in omnibus ordinibus, seu ordinum Monasteriis, sed sufficere, si in aliquo; sic Alviset n. 13. Not. 2. per illam clausulam: *modo non sint contraria Tridentino*, eoipso significari, quòd privilegia aliis Conciliis contraria, vi dictæ confirmationis factæ ab Urbano VIII. motu proprio, & ex certa scientia, sint specialiter confirmata, & si prius fuissent antiquata, fuisse rursus innovata.

1542. Not. 3. quantum ad ipsum *Tridentinum*, hanc clausulam privilegii Regularium non officere in illis terris, & provinciis, in quibus non fuit receptum; quia illa exceptio apposita in confirmatione privilegiorum fuit, ad Concilii, & decretorum ejus manutentionem; manuteneri autem non potest, quòd non existit. Addit Alviset cit. n. 16. quòd, licet in aliqua diocesi Episcopus, aut Abbas, conetur introducere Tridentinum, & se illius dispositionibus conformare, adhuc prædictam limitationem nihil obfuturam; quia privata voluntas particularis Prælati non facit *Concilium esse receptum*.

1543. Not. 4. ea verba: *dummodo decretis Tridentini non adversentur*, apponi propter duplicem effectum; primus est, ut firmetur regula in contrarium, id est, ut intelligantur confirmata omnia alia privilegia, aliis conciliis generalibus contraria, exceptò Tridentinò; sic Rodriguez cit.

q. 8. a. 11. junctis, quæ tradit Suarez l. 8. de legibus, c. 19. n. 6. & de hoc mentionem fecimus *supr.* Alter est juxta Peyrinis cit. n. 3. quòd ea verba, huic sensum nunc obtineant, ut per ea censeantur derogata privilegia non solum, quæ à Concilio Trid. per clausulam *non obstantibus*, expressè derogantur; sed etiam ea, quæ sunt eidem Concilio simpliciter contraria; nisi post Tridentinum legitimè sint innovata. Not. 5. quando in gratiis, & confirmationibus privilegiorum apponitur ea clausula, *quatenus opus sit, de novo*, denotari, ejusmodi rescriptum non esse confirmationem simplicem, sed novam concessionem, si opus foret; atque adeò esse clausulam valde salutarem.

Præter hæc not. 6. clausulam (*si preces veritate nitantur*) appositam in rescriptis, posse addi, vel ad solam instructionem Judicis delegati, quomodo secundum justitiam procedere debeat; vel ut causam commissam definiat, ac decidat. Primò modò communiter apponitur in rescriptis justitiæ, seu ad lites; & in hoc casu non evadit rescriptum irritum ipso jure, si narrata in illo veritate destituta sint; quia respicit solam instructionem, non jurisdictionem; ita Felinus in c. 2. h. t. n. 6. Not. 7. in rescriptis gratiæ hanc clausulam (*salvo jure alterius*) nisi contrarium exprimat, semper intelligi. Nam Princeps sive Ecclesiasticus, sive Laicus nunquam censetur velle derogare juri alterius, sed cuique jus suum salvum, ac illæsum conservare, nisi aliud exprimat, c. *Super eo*, 15. de offic. Jud. delegat. junct. gloss. v. *intentionis*, l. ex facto 143. ff. de vulgar. substit. & l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico; sic Andr. Gail l. 2. observat. 58. n. 4. & alij communiter, quod tamen intellige de gravi alterius præjudicio. Nam modicum æstimari non solet, ut dicitur c. *Ad aures*, 8. h. t. junct. gloss. v. *intentionis*.

Not. 8. hanc clausulam (*si is, cui datur, dignus sit ad obtinendum beneficium*) in omnibus rescriptis beneficialibus expressè apponi solitam; & si omiſsa foret, subintelligendam esse, c. *Cum adeò*, 17. h. t. junct. gloss. fin. sufficit, dignum esse negativè, hoc est, non indignum, seu carere impedimentò canonicò. Not. 9. hanc clausulam (*si duo, vel tres, ad quos*

diriguntur litera delegationis, ipsis, nimirum literis, exequendis, simul interesse nequiverint, alter, vel plures reliqui nihilominus exequantur) apponi solitam in rescriptis tam iustitiæ, quam gratiæ, intelligi, non tantum de impotentia facti (ut si unus eorum esset mortuus, vel alio modo impeditus necessitate non vitabili) sed etiam juris, puta, si unus eorum esset infamis, excommunicatus, &c. Nam generaliter, que contra bonos mores sunt (nimirum, quæ honestè, ac licitè fieri non possunt) nec facere nos posse, censendum est. *L. si stipulor, 35. de verb. oblig. L. Filius, 15. ff. de condit. institut.*

1546. Not. 10. si contingeret unum ex delegatis in dato casu non velle interesse, cum posset, reliquos adhuc procedere posse. Nam sic adhuc verificatur, quod delegati omnes interesse non possint, undecunque fiat, quod non sint omnes simul; sic Abbas in *c. fin. h. t.* & colligitur ex *c. Prudentiam, 21. §. adjicimus, de offic. deleg.* & tali casu jurisdictio est penes reliquos, & hi rectè procedunt, ex *priori num.* ergo. In hoc tamen casu, ut alij validè procedant sine altero Coniudicum impedito, Felinus in *c. Sciscitatus, 13. h. t. n. 12.* & alij notant, requiri; quod impeditus impedimentum suum notum faciat, ut ipsi nihilominus in causâ demandata procedant; & colligitur ex *textu cit. c. 13.* ibi: *dummodo is, qui pro necessitate presens esse non potest, Collegis suis canonicè excusationem suam (si poterit) destinare &c.* Observandum tamen, hanc excusationem canonicam ab impedimento de necessitate (ut sine ipso alij nihilominus validè procedant) faciendam, non requiri, si in rescripto sic habeatur expressum: *si non omnes interfuerint, vel simul nequiverint, aut noluerint interesse, & unus, cum posset, interesse non lit,* constat ex ipso textu.

1547. Not. 11. si contingat à duobus impetrari, & afferri rescriptum Apostolicum pro Canonicatu v. g. in eadem Ecclesia conferendo, & in secundo apposita sit clausula: *si pro alio non scripsimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur, rescriptum hoc secundum nihil profuturum, si primo impetranti per Ordinarium jam fuit provisum; cum enim secundo Papa non intendat favere (si pro alio scripsit) rescri-*

ptum hoc est merè conditionale, si pro alio non sit scriptum; cum ergo in casu ponatur contrarium, nullum habebit effectum hoc rescriptum, ut habetur in *c. Mandatum, 38. h. t.* Si autem dicas: etsi non habeat effectum ad collationem illius Canonicatus, qui jam est collatus alteri, ut ponitur; valebit tamen mandatum ad alium Canonicatum in eadem Ecclesia. *Id.* id concedi, si hoc exprimat in mandato; secus enim non est intentio *Papæ collatorem Ordinarium gravare super receptione, vel institutione duorum;* ita expressè textus in *cit. c. Mandatum.* Et videtur procedere, ut expressè loquitur Rubrica, sive primus expectet, sive sit jam gratiam consecutus.

Not. 12. in casu, quo novus Pontifex rescripto suo gravat aliquam Ecclesiam, ut Titio provideatur de beneficio in eadem, adjectâ clausulâ, nisi ea Ecclesia simili mandato suo gravata fuisset, adhuc Titio conferendum esse beneficium proximè vacaturum in ea Ecclesia, licet illè novus Papa dederit ad eandem Ecclesiam rescriptum executorium pro Cajo providendo in illa, pro quo ejus Prædecessor ad eandem dedit monitorias, ut huic provideretur in ea de beneficio, ut habetur in *c. Literis, 39. h. t.* quia rescriptum illud executorium non tam fuit successoris, seu novi Pontificis factum, quam prosecutio facti antecessoris, ut explicat ipse textus; & ideo rescripto pro Titio non obstabat rescriptum, seu mandatum pro Cajo; quia hoc non tam erat factum novi Pontificis, quam Prædecessoris. Hodie tamen omnes gratiæ expectativæ, seu mandata de providendo in beneficiis vacaturis, ex consuetudine in curia Romana, quæ vivente, à quo data sunt, Pontifice, non habuerunt executionem jure reali in eis acquisito, à Successore revocantur, ut constat ex *c. Si is, cui, 39. cum seq. de præbend. in 6. c. fin. de concess. præbend. c. 2. eod. in 6.* de quo plura Tridentinum *Sess. 24. de reform. c. 19.* quo gratiæ expectativæ sunt penitus sublata, ibi: *decernit S. Synodus, mandata de providendo, & gratias, quæ expectativæ dicuntur, nemini amplius, etiam Collegiis, Universitatibus, Senatibus, & alijs singularibus personis, etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus con-*

concessis cuiquam uti licere. Sed nec reservationes mentales, nec alie quacunque gratia ad vacatura, nec indulta ad alienas Ecclesias, vel Monasteria alicui, etiam ex sancte Romana Ecclesia Cardinalibus, concedantur, hactenus concessa, abrogata esse censeantur.

§. VII.

De literis seu rescriptis in forma: perinde valere.

1549. Cùm frequenter contingat (præsertim in dispensationibus matrimonialibus) concessionem ex defectu aliquo invalidam, debere revalidari per novas literas, in quibus apponitur clausula: *in omnibus, & per omnia*, qua significatur, priorem gratiam revalidari, & id, cujus defectu infirma erat, suppleri: quaestio est, an hæc clausula rescripto, gratiæ prioris revalidatorio, apposita, suppleat omnes defectus, propter quos prior gratia nulla, vel infirma fuit.

1550. Ante resolutionem not. rescriptum impetratum ad priorem gratiam revalidandam, vocari rescriptum, seu literas: *perinde valere*, & ejus effectum esse, ne prior gratia jam obtenta, in aliqua sui parte minus efficax, prorsus inanis reddatur, *illam revalidare*. Hinc gratia *perinde valere*, suscitatur spiritum primi rescripti extincti; Corradus *Apost. dispens. l. 8. c. 5. n. 39.*

1551. Not. 2. gratiam *perinde valere*, tunc dari, quando Pontifex gratiam suam, ex aliqua parte invalidam, revalidat, adjecta dictione *perinde*, quæ significat impropriam, & fictionem. Papa enim potest fingere, ac statuere, ut actus *perinde* valeat, ac si jure fuisset factus; Bartolus, & alij in *L. Si is, qui pro emptor. ff. de usufrucap.* ac proinde facit, ut ipsa prior gratia *perinde* valeat, ac si valida fuisset tempore impetrationis; Rebuffus in *praxi, tit. de rescripto: Etiam, & perinde valere.*

1552. Not. 3. per gratiam *perinde valere* non suppleri alios defectus in prima supplicatione commissos, nisi expressos in secunda; ita Rebuffus *loc. cit.* & ex illo Corradus *cit. à n. 42.* quibus positis ad quaestionem in n. 1549. factam: hæc imperfectam expressionem non suppleri per clausulam *in omnibus, & per omnia*. Nam

verba non possunt operari ultra expressa; cum non expressa non censeantur in mente concedentis. Quare idem est, ac, *in omnibus expressis* revalidamus priorem gratiam.

Cæterum hæc clausula importat nondum fictionem, sed etiam veritatem in his, quæ verè fieri possunt. Unde si statutum dicat, quod filia nupta *per omnia* habeatur, prout *sui juris*, verè dicitur *sui juris effecta*; sic Angelus Aretinus *conf. 107. n. 20.* Illud etiam hic advertendum: in rescriptis Apostolicis sæpius etiam apponi hanc clausulam: *ex nunc, prout ex tunc*; quæ habet hunc effectum, ut dispositio rescripti retrotrahatur, perinde, ac si actus à principio purè factus esset; Barbosa *de clausul. claus. 61. nu. 2.* & habet hunc effectum, ut actus postea factus, censeatur jam à principio factus; *Gloss. V. ex nunc, in Clement. Volentes, de heretic.*

Not. 4. quod dicta clausula in dispositione *conditionali* non operetur retrotractionem, nisi justificata conditione; Barbosa *cit. n. 4.* in rescriptis autem, & gratiis (quæ imitantur naturam ultimarum voluntatum) conditio etiam casualis non retrotrahitur, sed tempus conditionis inspicitur, & perinde est, sicut si tempore conditionis gratia fuisset facta, c. *Si prote, 13. de rescript. in 6.* ubi, ut exponit Joan. Andreas, dicitur: si primo sub conditione provideri mandatur, & secundus purè impetrans (priusquam veniat conditio) à Papa, vel executore suo Canoniatum obtineat: in affectuone præbendæ primo præfertur.

Not. 5. eandem appositam à Pontifice in collatione *de vacanti*, non suspendere gratiam; secus, si *de vacaturo*: operari tamen, quòd unum tempus videatur alteri inesse; sic Doctores in *L. hujusmodi, 2. ff. de Verb. oblig.* Hinc transfundit tempus præsens in futurum; Paulus de Rubis, *decis. 7. n. 6.* Not. 6. gratiam expectativam, concessam cum hac clausula, retrotrahi ad tempus datæ gratiæ; Felinus c. *Licet causam de præbend. n. 6.* non tamen esse retrotractivam ad diem *data* in præjudicium juris alteri quaesiti medio tempore; Barbosa *cit. n. 8.* Ex hoc fit, quòd si Papa concedat expectativam de beneficio *vacaturo* cum hac clausula, gratia usque ad eò dicatur perfecta

1553.

1554.

1555.

fecta, ut non exspiraret morte concedentis; Barbosa *cit. n. 9.* & Gonzalez *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 12. n. 42. vers. Sic etiam.*

§. VIII.

De forma rescriptorum.

1556.

Quæstio est, qua ratione in rescriptis præscriptus ordo, & forma, seu modus sit servandus? Resp. ordinem verborum, seu scripturæ sic servandum esse, ut, quod prius narratur, vel præcipitur, ante alia sit expediendum, c. *cum dilecta*, 22. *junct. gloss. V. transponentes, h. t.* aliàs processus jure irritus est, non observato ordine *substantiali*; Felinus *ibid. n. 4.* & *gloss. cit. V. irritum*; constat hoc ex ipso textu *citati c. 22. ibi: dictum in super Scholasticum, & conjudices suos invenimus, minus providè processisse.* Cùm enim in literis nostris eisdem principaliter mandaretur, *ut ad prædictam Ecclesiam personaliter accedentes, persone idoneæ administrationem committerent Abbatiæ, cui ad opus ejus fieret hinc inde resignatio subtractorū: ipsi formam mandati Apostolici transponentes, illo capitulo præmissa, de alijs articulis inordinatè plurimum cognoverant:* propter quod processum ipsorum *contra nostri formam rescripti*, ac juris ordinem attentatum, *irritum decernimus, & inanem.* Quod verum est, sive agatur contra, sive præter, seu ultra formam rescripti, seu mandati, *L. diligenter, ff. mandati.* esto partes consentiant in transgressionem formæ; quia forma rescriptorum *substantialis*, est *juris publici*, cui pactis privatorum derogari non potest, *L. 3. C. de jurisdicte.* Excipe, nisi forma merè in favorem partium data esset. Cæterum specificè, & non per æquipollens impleri debet; Felinus *cit. ampliat. 11. n. 7.*

1557.

Not. autem, quod dictum est, processum esse irritum, non servatam formam rescripti, intelligi de forma, & modo, qui jure communi non requiruntur, sed à delegante *de novo* præcipitur, & inducitur; colligitur ex c. *cum dilecta*, 22. *h. t.* Felinus in c. *fin. de præsumpt. n. 23.* Sanchez *l. 3. matrim. D. 33. n. 4.* nam tali casu censetur *substantialis*, nisi aliunde

colligi possit, quòd ille. novus modus, à delegante præscriptus, sit solum ad instructionem delegati; Pirhing *de rescript. n. 48.* Ex hoc vides in præsentibus, processum vitari non servatam formam præscripti, quando hoc præscribit novam formam in commissione facta, ultra id, quod jure communi servandum est. Illud etiam notandum, quòd interdum *ly &* in rescriptis justitiæ, vel gratiæ ponatur pro disjunctiva, & idem sit ac *vel*, *L. Sape, § 3. ff. de verb. signif.* Hoc autem colligendum est vel ex materia subtracta, vel ex intentione mandantis, aut concedentis; exemplum est in c. *2. h. t. de quo V. Pirhing cit. n. 50.* reliqua in hoc puncto jam præmissa sunt.

ARTICULUS VII.

De executione, usu, & abusu, rescriptorum.

Supponendum, Executores rescriptorum alios dari ad causas justitiæ, seu lites decidendas; alios, qui deputari solent pro exequendis gratijs, qui nihil habent jurisdictionis, sed nudum ministerium, seu executionem. Si enim habeant aliquid etiam jurisdictionis v. g. receptionem testium, vel quid simile, non sunt *meri executores*; his positis:

§. I.

Quibusnam personis committi possit, ac debeat executio rescriptorum Apostolicorum?

Cùm non omnes sint jure habiles, ut sint Judices delegati, seu Commissarij, qui exequantur rescripta Apostolica, Bonifacius VIII. in c. *Statutum, 11. de rescript.* fancivit, *ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonis, causa literarum autoritate Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ejusdem de cætero committantur: nec audiantur alibi, quàm in civitatibus, vel locis insignibus, ubi possit commodè copia peritorum haberi;* pro cujus explicatione not. 1. *per dignitatem* hic intelligi, Ecclesiasticam præminentiam junctam cum jurisdictione fori externi; & *per Personatum*, Ecclesiasticam

eam præminentiam, sine jurisdictione; sic Barbofa in c. statutum n. 21.

1560. Not. 2. dictam constitutionem intelligi de executoribus rescriptorum tam justitiæ, quàm gratiæ, modò non sint meri executores; Navarrus in c. cum contingat de rescript. causâ 2. nullitatis, n. 8. item de sub-executoribus, seu subdelegatis gratiarum; cum habeant potestatem cognoscendi, & assumendi Judicis officium; sic Rota Romana decis. 1. aliàs 99. de offic. delegat. in antiquis; etiam iis, qui exequentur rescripta, edita à Legato Pontificis, vel delegato ab illis, sive Legatus sit de latere, sive missus, sive natus, gloss. in c. statutum, V. Legatorum: non tamen de executoribus ad causas temporales Ecclesiæ, quæ tractari possunt etiam coram Judice laico; sed tantum de causis, quæ agi debent coram Judice Ecclesiastico; Franchus in c. statutum, h. t. in 6. n. 12. Unde nec habet locum in casu rescriptorum editorum ab Episcopis, & Ordinariis, gloss. cit. V. Sedis Apostolica, quibus positus:

1561. Quæstio est 1. quid dicendum, si commissio facta sit ad aliquem, qui tempore commissionis factæ habuit dignitatem, quâ resignavit ante præsentationem literarum? R. si commissio ad eum directa sit sub nomine proprio, vel ratione personæ, adhuc exequi posse, & debere, c. quoniam, 14. de offic. Jud. deleg. ibi: quia sub expressis nominibus locorum, & non personarum commissio emanavit, sibi socium in causæ cognitione adjunxit, nos sententiam illorum (sicut est justa) ratam, & firmam habemus. Nam ex hoc per oppositum colligitur dictum nostrum, ut notat Layman in cit. c. 14. n. 4. excipe, nisi depositus foret ob crimen cum infamia, arg. L. 2. ff. de Senatoribus. Si verò ad eum directa sit ratione dignitatis, & officii, eam exequi debet Successor in officio, & dignitate, c. quoniam cit. Si verò directa sit ad Canonicum Cathedralis Ecclesiæ, cum is propriè Successorem non habeat (gloss. c. quod sicut de elect. V. consentire) censetur facta persona, licet non expressè nomine proprio, & debet eam exequi etiam resignato Canonicatu, gloss. in c. statutum, V. Canonicis.

1562. Quæstio est 2. quid dicendum, si talis Canonicus, ad quem literæ papales directæ sunt, ingrediatur religionem, possitne il-

Tom. I.

las exequi? R. posse cum licentia sui Prælati, quia status superveniens non facit eum incapacem; Layman in c. statutum, de rescript. n. 7. Similiter Canonicus Ecclesiæ Cathedralis regularis, esto professus, potest esse delegatus, & commissarius Papæ; Abbas c. causam de Judic. n. 9. Sanchez de matr. l. 6. c. 13. n. 83. Layman cit. n. 8. quod etiam procedit ex eadem ratione de Canonico non habente præbendam.

Quæstio est 3. an sufficiat, quòd executor sit in dignitate Ecclesiastica, non perpetua, sed ad nutum revocabili? R. affirmative per Clement. etsi 2. de rescript. ubi dicitur, quòd principalis Officialis Episcopi, & Prior conventualis, licet obedientiarus, delegari possint à Papa: Officialis verò foraneus, vel Prior claustralis, non. Quod procedit 1. esto sit Officialis, seu Vicarius generalis Episcopi electi, & confirmati, sed nondum consecrati; quia consecratio nihil jurisdictionis addit. Clement. cit. gloss. V. Episcopi; sed in Vicario Archidiaconi, vel alterius Prælati Episcopò inferioris, locum non habet; sic gloss. cit.

Quæstio est 4. quid dicendum, si in aliqua diœcesi sint plures Officiales, seu duo Vicarii generales? R. si ambo sint æquè principales, utrique rescriptorum Apostolicorum executionem committi posse, per gloss. marg. in cit. Clement. 2. V. principalis: si autè unus eorum constitutus sit generaliter ad omnes causas, & loca diœcesis; alter verò solum ad certas, vel solum in certa parte diœcesis, hic esse nequit delegatus, seu Commissarius Papæ; Clement. 2. & gloss. ibi V. foraneo; quia sic caret Ecclesiastica dignitate. Idem dicendum venit, si unus eorum sit solum Vicarius in spiritualibus, & alter solum in temporalibus; Layman in c. 11. de rescript. in 6. n. 3. Nam sic postremus neque jurisdictionem, neque dignitatem Ecclesiasticam habet; adeoque Commissarius, seu delegatus Papæ esse nequit; secus est de priori. Vicarius autem Capituli constitutus, Episcopali sede vacante, est Officialis, seu Vicarius jurisdictionis Episcopalis, adeoque potest esse commissarius Papæ, gloss. in cit. Clement. 2. V. Episcopi.

Quæstio est 5. an Prior conventualis possit esse Commissarius, seu delegatus Papæ? R. posse, si præest toti conventui

Uu

Regu.

Regularium cum jurisdictione. Nam sic obtinet præminentiam cum jurisdictione super certo Conventu Regularium, *cit. Clem. 2. junct. gloss. V. Electionem*, quod verum est, etsi tales Priores non sint perpetui. Secus dicendum est de Prioribus *claustralibus*, qui in eodem Conventu subiecti sunt Abbati, ad quem pertinet immediatè potestas administrationis, & jurisdictionis. Nam tales Priores nec dignitatem, nec jurisdictionem habent, sed simplex officium, seu curam, ac sollicitudinem; ita *cit. Clem. 2. de rescript. cum gloss. V. Claustrali*.

1566. *Guardiani* autem Ordinis Minorum, esto dignitatem Ecclesiasticam habeant, propter peculiarem ordinis constitutionem delegati esse non possunt ad ejusmodi delegationes: seu jurisdictiones delegatas cum litigio bonorum temporalium junctas; nec eas sine Generalis licentia suscipere possunt Superiores Societatis nostræ, ut tradit Layman in c. *Statutum*, n. 4. quod etiam procedit de Cancellario nostræ Societatis, esto aliàs Cancellarius Universitatis approbatæ à Papa, personatum habeat, & delegatus Papæ esse possit, per Layman *cit. n. 5. excipe*, nisi Papa ex certa scientia ejusmodi Priorem claustralem deputaret delegatum suæ sedis; *gloss. fin. in cit. clem. 2.* quod etiam procedit, si taliter deputaret simplicem Religiosum, ut colligitur ex *cit. c. Statutum*.

1567. Quæstio est. 6. ubi executio causæ per Papale rescriptum delegatæ fieri debeat? Resp. non alibi cognosci, tractari, vel audiri debere, quàm in civitatibus, vel locis insignibus, ubi copia peritorum (juris nimirum) commodè haberi possit, cujusmodi sunt Advocati, Assessores, seu Consiliarij, c. *Statutum*, 11. *de rescript. in 6. gloss. ibid. V. copia, & V. peritorum*. Textus *cit. c. 11.* sic habet: *sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus: seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, causæ auctoritate literarum Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ejusdem de cætero committantur: nec audiantur alibi, quàm in civitatibus, vel locis insignibus, ubi possit commodè copia peritorum haberi.*

1568. Quæstio est. 7. in quo loco Reus conveniri debeat per rescriptum Apostolicum contra eum impetratum? Resp. 1. quan-

do Actor, & Reus in eadem civitate, aut diocesi existunt, causam committi non posse extra civitatem, aut diocesim, nisi in casibus expressis, c. *Statutum*, *de rescript. §. cum verò, in 6.* Layman *ibid. n. 9.* quod etiam procedit, esto Reus etiam alteri in alia civitate subditus sit, *Clement. 1. eod.* Si autem sint diversæ civitatis, vel diocesis, ille debet impetrare delegatum vel in civitate, & diocesi Rei; vel in alia non propria, nec ultra unam diatam existente *cit. c. Statutum*, §. *cum autem*. Delegatus autem, extra locum commissionis nihil agere potest, nisi de consensu partium expresso, neque alteri causam subdelegare, nisi in eum locum, & personis requisitam qualitatem habentibus, c. *Statutum cit. §. cum autem*.

§. II.

An delegatus Apostolicus à partibus minus aliquod accipere possit?

1569. Resp. quòd talis delegatus *ad lites*, nullum munus à partibus accipere debeat, nisi sit esculentum, vel poculentum, ex mera liberalitate oblatum, quod intra paucos dies absumi possit, c. *Statutum, cit. §. Insuper*; alioquin acceptum restituere debet, §. *Si quid autem*. Hoc autem intelligendum non est de aliis Papæ Commissariis, quibus v.g. dispensationes super votis, vel impedimentis matrimonii committuntur; quia §. *Insuper*, loquitur de delegatis *ad lites*; & cum sit panalis, de casu ad casum extendi non debet; Layman *cit. n. 14. & 18.* sed intellige, ut de his non procedat, *quoad inhabilitatem comparandi dominii, muneris accepti*; quia quoad hoc ille textus est specialis, & novus, præsertim, cum etiam annullat remissionem restitutionis faciendæ factam à dante.

1570. Quæstio est, an consuetudo in quibusdam diocesibus vigens, ut Officialis recipiat scutum aureum, pro labore in audiendis testibus ad verificanda narrata, quos partes producunt, repugnet huic decreto, ut nullum munus recipiatur; nec accepti dominium acquirat? negat Sanchez l. 8. *matrim. D. 35. n. 10.* quia *datum pro labore*, non est *munus*, vel *præmium*, sed *merces*: mihi verius est, repugna-

pugnare; ita Navarrus in *consil. ult. de rescript. editione. 2.* Layman *cit. nu. 13.* quia in *dict. c.* dicitur: *nullum munus, vel quicquid aliud.* Deinde, quod comparatione aliorum laborantium *merces* appellatur, comparatione advocati, honestiore vocabulo *munus*, vel *honorarium* dicitur; sic Layman *cit.* hinc negatur, quod datum illud non sit *munus*, praesertim cum ille labor sit ex iustitia debitus; & delegatus teneatur gratis exequi, quod utique laboris compensationem excludit. Sed quid, si delegatus munus oblatum restituat danti, & hic munus sibi redditum, de novo Judici liberaliter donet? valebitne tunc donatio, ut Judex licite retineat? Resp. probabiliter affirmari à glossa in *c. statutum, §. si quid autem, v. remissione*, & Molina *cit. n. 14.* cum Layman *cit. nu. 17.* modò id non fiat in fraudem, & delegatus deserit esse Judex dantis; nam *aliud est*: restitutionem muneris accepti remittere; id, quod annullatur *cit. §. aliud*, rem in effectu restitutam denuo donare.

§. III.

Quis teneatur solvere expensas executionis?

1571. **R**esp. quod ei incumbat sumptus praestare; cuius gratia actus exercetur, L. *Sed est. §. quo autem loco, ff. ad exhibendum.* Sumptus autem pro testibus praestare debet is, qui eos producit, L. *quoniam, C. de testibus*; V. Andreas Gail. *l. 1. observ. 99.* quod autem Judex ex officio facit, non ad partis instantiam, utriusque partis sumptibus expediendum est; ut, cum petit consilia Doctorum; ita Zasius in L. *Praetor ait, §. Is etiam, ff. de edendo*: idem dic de Assessoribus quoad sumptus, qui pro illis fiunt, & ex indigentia assumendi sunt à delegato. Si autem assumat eos sine necessitate, Judex ex proprijs debet illis providere, *c. statutum, de rescript. §. Assesorem.*

1572. Ne autem Notarii ad scribendum assumpti, cum id genus hominum, ut ait Layman *cit. nu. 16.* in exigendo salario plerumque rationis metas excedat, jubetur delegatus, prudenter refranare, & nullatenus cum iis, aut Assessoribus la-

Tom. 6

crum participare, & secus ad restitutionem tenetur, non profutura ipsi remissione ab illis facta, quibus restitutio fieri debet, *c. statutam, cit. §. Notarium, &c.*

1573. Praeter hæc not. quæ diximus de sumptibus praestandis à partibus, intelligi, quando faciendi sunt pro executione rescripti *Papalis*; non verò delegati ab inferiore, Papâ (v.g. ab Episcopo) etiam ad causam particularem. Tunc enim sumptus praestandi sunt à delegante; cum ad eum ratione officii pertineat causas expedire, & ideo fructus beneficiorum percipiat, per *c. cum ab omni, 10. de vit. & honest. Cleric.* ibi: *cum ab omni speciemali præcipiat Apostolus abstinere*: sanè ad audientiam Apostolatus nostri pervenit, quod cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas: *more secularium super decima litis, vel parte alia pro diversa terrarum consuetudine præter expensas victualium cum litigantibus receptis pignoribus, pro salario convenitis.* Nos attendentes, quod ad hoc vobis, & aliis Clericis sint Ecclesiastici reditus deputati, ut ex ipsis honestè vivere debeatis: ideoq. mandamus, quatenus ab hujusmodi exactionibus de cætero abstinete, vigorem judicarium gratis studeatis litigantibus impartiri; non obstante, quod in fraudem à quibusdam proponitur, quod id exigatur nomine assessorum, cum nec justum iudicium Judici vendere liceat, & venales sententiæ ab ipsis etiam secularibus legibus reprobentur; sic Molina *cit. D. 84. num. 8.*

§. IV.

De usu rescriptorum.

1574. **Q**uestio est, i. quid dicendum de pluribus rescriptis, simul, vel successive impetratis ab eodem? Resp. si sint simul eodem tempore data ad idem beneficium, censeri unum, etli inter se non pugnent, censeri omnino valida; Abbas *c. in nostra de rescript. n. 5.* idem dic, si successive impetrata sint sub eadem forma, & tenore, ad majorem securitatem, gloss. *c. ex tenore, de rescript. v. negotio*: si autem sint ad diversa, aliqui censent esse tunc in arbitrio impetrantis, uti, quo vollet; gloss. in *c. in nostra, cit. v. mentionem*.

Uu 2

mem

nem: sed probabilius est, posterius non valere, nisi constet, vel probari possit, priori esse renuntiatum; tum quia secus præberetur occasio fraudibus; tum quia tale rescriptum, cum sit ambitiosum, restringendum est, c. *quamvis*, de præbend. in 6. ibi: *quamvis plenissima sit aliis in beneficiis interpretatio facienda: literæ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi: & ideo si alicui usque ad certam summam provideri mandamus: ei non in pensione, sed in beneficiis Ecclesiasticis tantum volumus provideri: nisi de petitione in nostris literis mentio habeatur expressa.*

1575. Quæstio est. 2. quid agendum, quando Titius impetrat rescriptum pro beneficio sibi conferendo, si Cajus postea super eodem impetret aliud? Resp. beneficium Titio relinquendum (idem dic de præbenda) si prius, quam Cajus præsentaret suum rescriptum, provifus sit; si vero Cajus prius præsentet, & provideatur, huic relinquendum, c. *Tibi*, de rescript. in 6. Loquimur autem de rescripto gratiæ conferendæ, non collatæ. Nam in hoc adhuc Titius est Cajo præferendus, esto hic suas literas prius præsentaverit, c. *eum*, cui, 7. de præbend. in 6. Unde responsio nostra ex c. *Tibi*, procedit de rescripto, seu gratiæ expectatiivæ. Sed hanc responsionem nihilominus:

1576. Limita 1. nisi executor mandati pro Titio Collatori intimaverit mandatum sibi factum de providendo ipsi Titio, eique vigore mandati prohibuerit, ne alteri conferret, prohibitione irritante collationem factam alteri. Tunc enim Titius præfertur Cajo, licet hic literas suas prius præsentaverat, c. *Tibi*, §. *Idem quoque*. Limita 2. si rescriptum pro Titio habeat clausulam, ut irritum sit, & inane, si quid contra fuerit attentatum; gloss. in c. *Tibi* quia imo. v. *decretum*. Excipe, nisi Titio objici possit notabilis negligentia in suis literis præsentandis, c. *Tibi*, §. *fin.*

1577. Quæstio est. 3. quid dicendum, quando Titius impetrat rescriptum pro beneficio sibi conferendo sub conditione suspensiva; & postea Cajus aliud super eodem absolute? Resp. si Cajus ante conditionis eventum obtineat beneficium, licet postea sequatur, seu purificetur conditio, & Ti-

tio idem Canonicatus conferatur, Cajum Titio esse præferendum; ita statuitur c. *Si pro te*, 13. de rescript. in 6. Nam sic jus Caij, utpote absolutum, potius est jure Titij. Sed quid in casu, quo duo, vel plures uno eodemque die datas literas impetrarunt, deputatis certis Executoribus de Canonicatu, & præbenda in eadem Ecclesia? Resp. si non appareat ulla alia diversitas, eum esse præferendum, qui prius etiam uno quadrante impetravit; quia cæteris paribus prior tempore, potior jure, reg. jur. 54. in 6. Si autem nec hoc sit, sed uni Papa beneficium contulit, & alteri conferri mandavit, ille præferendus est, licet hic ab Ordinario in Canonicatu jam receptus sit; quia is, cui Papa contulit, propter autoritatem conferentis potius jus habet, c. *Si sede*, de præbend. in 6. Ubi verò utrique Papa contulit, vel utrique conferri mandavit, nec alia est ratio potior, is præferendus est, qui literas citius præsentavit. Si autem simul præsentent, & ex literis non clarè pateat, quòd Papa singulis provideri voluerit, tunc ille præferetur, quem voluerint illi, ad quos spectat collatio, vel saltem eorum pars major, c. *duobus*, 14. de rescript. in 6.

1578. Quæstio est. 4. quid dicendum, si Titius impetret rescriptum pro beneficio sibi conferendo; & Papa hoc annullato ad idem rescribat Cajo; Titius verò postea impetrat, ut ad gratiam revocatam restituatur? Resp. nisi Papa in postremo rescripto aliud exprimat, in assentione talis beneficij præferendum esse Cajum; quia talis restitutio (nisi aliud exprimat) censetur fieri sine præjudicio juris alieni, c. *quamvis* de rescript. in 6. Et notandum, hoc procedere, etiam si aliàs in restitutionibus, quæ sunt ex justitia, vel æquitate, propter læsionem, vim, vel aliam causam justam, restitutio fieri soleat in integrum, ita, ut privatus recuperet omnia, quæ antè habebat, perinde ac si privatus non fuisset, L. 1. ff. *ex quibus causis majores*; item L. 1. & L. ult. in fine, C. *de sent. passis*: Si quis tamen à Principe ad gratiam revocatam, & legitime extinctam restituatur, non fit ad illam restitutio cum præjudicio juris interea quæsitæ alteri; quia hæc restitutio censetur nova gratia, seu concessio, gloss. in cit. c. *quamvis*, v. *Cum talis*;

lis; quã intelligitur salvo jure alterius, per
n. 1544.

1579. Quæstio est. 5. quid agendum, si super
eandem causã impetratis diversis rescriptis
ad diversos Judices dubitatur, quodnam
alteri præferendum? Resp. i. si in hoc
casu una pars Judicium delegatorum alte-
ri deferat, ut cognoscat, ad quos jurisdic-
tio pertineat? illos solos, quibus defertur
cognitio, super hoc dubio debere decide-
re, an prius rescriptum sit, vel non sit per
posterius revocatum, & id, antequam de
causa principali cognoscatur, c. *Pastoralis*,
14. de rescript. Si autem neutra pars Ju-
dicium delegatorum alteri parti deferre
velit, sive concedere potestatem super hac
controversia, tunc simul inspectis rescrip-
tis, eorumque datis definire debent, utri
parti jurisdictio, seu potestas cognoscendi
competat? si verò inter se convenire non
possent, tunc ab utraque parte litigantẽ
communi consensu arbitri eligi debent;
qui controversiam definiant, c. *Pastoralis*,
cit. Si causa aliqua communi consensu
Judicium delegatorum per diversa rescrip-
ta datorum decidenda sit, non sufficit,
si major pars absolute omnium delegato-
rum consentiat, sed requiritur, ut major
pars delegatorum in quolibet rescripto
consentiat; sic gloss. in cit. c. *Pastoralis*;
V. plures. Si demum nec per arbitros
definiri possit, recurrendum erit ad
Pontificem; sic Abbas in c. *Pastoralis*;
num. 4.

1580. Quæstio est. 6. quid faciendum, quan-
do contenditur occasione duorum rescrip-
torum, unius in causa principali, alteri-
us in causa appellationis? Resp. quòd in
eo casu de validitate appellationis, seu an
sit, vel non sit legitime appellatum? co-
gnoscere debeat Judex appellationis, non
autem Judex super causa principali, c. *di-
lectus*, 29. de rescript. ubi, cum quæstio
mota esset, an Judex super principali, vel
delegatus super appellatione cognoscere
debeat de validitate appellationis? Judici-
bus super principali scripsit Honorius III.
mandamus, quatenus (si est ita, quòd ipsi
Judices super principali, etiam contem-
pta appellatione, processerint, invalidam
reputantes) causã super sedeatis eidem;
cum non vos, sed dicti Judices (delegati
scilicet) cognoscere habeant, ad quos ju-
risdictio debeat pertinere.

§. V.

De variis abusibus rescriptorum, ac pœ-
nis eorum.

1581. PRIMUS est, si quis rescriptum pro se
acquisitum cedat alteri ejusdem no-
minis c. *fin. h. t.* Porro cessionarius, utens
tali rescripto, committit crimen *stelliona-
tus*, quo intelligitur delictum commif-
sum per quamlibet imposturam, seu cal-
lidam circumventionem, quã proprio;
seu specifico nomine caret; Abbas in c.
fin. de rescript. nu. 8. Nam rescripta ju-
stitiæ sunt jura personalia, nec excedunt
personas, quibus concessa sunt, conse-
quenter cedi non possunt alteri per c. 40.
de offic. delegati, ubi expressè habetur,
*delegatam jurisdictionem ad personas, non
expressas in rescripto, etiam de ipsa-
rum consensu, prorogari non posse.*

1582. Secundus, cum quis impetrat rescrip-
tum contra personas, quibuscum nul-
la ipsi controversia est, & sic illas calu-
mniôsè trahit ad judicium, c. *fin. cit.* Ter-
tius est, si quis literas impetratas ad con-
troversiam decidendam, trahat ad futu-
ras causas, quæ tempore impetrationis
nondum ortæ erant, c. *fin. cit.* Quartus,
si quis impetret plura rescripta super ea-
dem causa ad diversos Judices; vel etiam
super pluribus negotiis, vel personalibus
actionibus, quæ commodius coram uno
Judice tractari possent, c. *fin. cit.* & c. *dis-
pendia, de rescript. in 6.* Quintus, si
Reus convenire volens Actorem suum,
impetret rescriptum adversus Actorem,
ad diversos Judices, c. *fin. de rescript.*

1583. Quoad alteram verò partem, de pœ-
nis abutentium rescriptis Apostolicis, not.
duas pœnas jure canonico statutas in eos
esse. Prima est, ut abutens, *omni com-
modo* impetrati rescripti careat, c. *fin. cit.*
& c. *dispendia, cit.* & processus, vi talium
literarum institutus, sit nullus, c. *dispen-
dia.* Secunda est, ut ad legitimas expen-
sas, & damna condemnatur; ita in ci-
tatis capitulis; intellige, si pars passã id
petat, nisi personæ sint miserabiles; Pir-
hing *cit. num. 159.* tunc enim Judex
condemnare abutentem debet in ex-
pensas, parte etiam non petente, ex
pietate.

ARTICULUS VIII.

De rescriptorum derogatione.

1584. **D**E derogatione plura jam dicta sunt à n. 1097. quæstio hic est circa rescripta Papalia, quæ, cum diversis plerumque clausulis subjecta sint, egent speciali explicatione, ubi concurrunt plura rescripta pro diversis temporibus, ut si post rescriptum generale detur aliud speciale priori contrarium; quibus positis:

§. I.

An per rescriptum speciale derogetur generali?

1585. **R**esp. si rescriptum generale nihil aliud concedat, quàm quod jure communi concessum est, & speciale continet aliquid contra, vel præter jus commune, illi per hoc derogari in eo, quo ipsi contrarium est, v. g. Titio concessum est generaliter, quòd liberè possit appellare; si Cajus impetrat rescriptum contra Titium in aliqua causa cum clausula: *sublatò appellationis remediò*, prævalet rescriptum Caij, ut habetur *c. i. h. t.* ubi cum per Archi-Episcopum Senonensem quæsitum esset ab Alexandro III. si alicujus causa delegatis iudicibus sublatò remediò appellationis committitur: & literis Apostolicis altera pars munita (quibus ei generaliter est indultum, ut liberè sibi liceat appellare) in vocem appellationis proruperit: an ejus in eadem causa debeat appellationi deferri? respondit: *quòd ejus in hac parte appellatio non debeat admitti, postquam est causa iudicibus appellatione remota commissà; quia speciale mandatum derogat generali.* Not. autem hoc procedere, licèt in rescripto speciali non fiat mentio illius rescripti generalis, nihil nisi dispositum jure communi continentis; quia tali casu non præsumitur Princeps ignorare tale rescriptum, vel privilegium, sicut non præsumitur ignorare jus commune.

1586. Dixi: *si rescriptum generale nihil aliud contineat, quàm quod jure communi concessum est; unde moveri potest quæstio, an procedat etiam in casu, quo rescriptum generale aliquid continet etiam ultra jus*

commune v. g. ut liberè possit appellare; etiam sapius, quàm jure communi permiffum sit? affirmativam sequitur Pirhing *h. t. n. 161.* volens id procedere, licèt in rescripto speciali nulla fiat mentio de contrario generaliter concessò, si per rescriptum generale impetranti nondum sit acquisitum jus in re, sed tantum ad rem; rationem sumit ex eo, quòd *generi per speciem derogetur, licèt in specie derogante nulla fiat mentio generis, c. dudum, 14, 2.* Nos igitur, *de præbend. in 6;* & confirmat ex eo; quia, licèt quis habeat generale privilegium conferendi omnia beneficia suæ diocesis, vel certi loci, si tamen Papa alicui conferat tale beneficium, antequam privilegiatus alteri providerit, ille præferendus, licèt nulla in rescripto fiat mentio, derogans privilegio generali, *c. quamvis, 38. de præbend. in 6.*

1587. *2.* id, quod affirmat Pirhing *cit.* omnino procedere in literis gratiæ. Nam in literis gratiæ, specialis gratia, omnino derogat generali, & ei præfertur, ut expressè dicitur in *cit. c. quamvis;* & notat ibid. Barbosa *v. prima generali gratiæ n. 2.* & ideo literis generalis gratiæ, inest tacitè clausula, *nisi fiat rescriptum gratiæ speciale, etiam carens clausula illi expressè derogante;* ne dicamus Pontificem, ignorato juri alieno, jam acquisito, nihilominus velle derogare; quod aliàs, ubi non exprimit, præsumi non debet ex dict. n. 1544. Unde, quando dicitur, *per speciem generi derogatur, etiam non factà mentione generis in dispositione speciali,* non debet indefinitè accipi; quia quando genus debet in certa specie verificari, cum sic potius sit rescriptum speciale quoad effectum, licèt sit generale verbis, non derogatur ei per rescriptum speciale posterius, priori contrarium *in ea specie,* nisi contineat expressionem derogantem illi in ea specie. Nam *posterius rescriptum speciale non derogat priori quòq; speciali quoad effectum,* licèt verbis generale sit; sic gloss. in *c. i. h. t. v. mandatum,* Abbas in *c. Pastoralis, 14. 2. quoniam, eod. n. 3.* & alii.

§. II.

An rescripto speciali derogetur per subsequens generale?

1588. **R**esp. negativè, si rescriptum posterius non faciat mentionem prioris sub clau-

clausula illi derogante; fundatur in c. *Abbatem* 140. h. t. *unct. gloss. V. per literas generales*, ubi dicitur; quod dicecesanus, cui scribitur, ut in dicecesi sua, ubi pro alio scriptum non est, provideat, & faciat provideri, non possit id exequi circa beneficium spectans ad collationem alterius, jam pro alio gravati. & in c. *Si propter*, 10. eod. in 6. Nam postquam Bonifacius VIII. Episcopo cuidam ex speciali gratia concessit, ut ad dissolutionem debitorum Ecclesie suae omnium fructus ad quinquennium in dicecesi primos fructus ad quinquennium percipere possit, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, privilegiis, vel statutis, per quae gratia ista impediri posset; aliquorum autem beneficiorum fructus primi anni speciali consuetudine, privilegio, vel statuto debebantur Ecclesie Cathedralis fabricae, vel alteri usui, vel alicui personae singulari, dubitatum fuit, quid de his fructibus faciendum esset? respondit Papa, *intentionem suam non esse, nova illa concessione specialibus antea factis primorum fructuum applicationibus praesudicium asserere, nisi id expressum fuerit*. Princeps enim non censetur velle alicui auferre privilegium speciale, prius concessum, nisi id exprimat, c. *Veniens*, 19. de *Prescript.* sic Layman in c. 1. de *rescriptis*. n. 8. & hoc etiam procedit in rescriptis ad lites. Nam & in his generali derogatur per speciale secundum dicta, ut colligitur ex c. *Pastoralis*, 14. §. *quoniam*, eod. *unct. gloss. V. Jurisdictionem*. In toto quippe jure, *generi per speciem derogatur*, sive species precedat, sive sequatur; sic Azor p. 1. l. 5. c. 12. q. 12.

ARTICULUS IX.

De revocatione rescriptorum.

1589. ANtequam agamus de revocatione rescriptorum, resolvenda venit quaestio, quando rescripta censeantur esse in statu integro, quando incepta, seu, non esse in statu integro? Ex hoc enim pendent plures quaestiones in materia rescriptorum. Nam, ubi executio rescripti jam est incepta, & non amplius est in statu integro, jurisdictione delegata prorogatur, seu firmatur, & radicatur in delegato; etiam si mandans, seu delegans moriatur ante fi-

nem executionis. Ad hoc resolvendum fit:

§. I.

An, ut res desinat esse in statu integro, requiratur jurisdictionis delegatae usus per citationem?

1590. VIDetur negandum ex eo; quia tunc causa delegata desinat esse integra, & dicitur jam incepta, quando delegatus jurisdictionis sibi commissae exercuit aliquem usum; e contra esse in statu adhuc integro, quando nullum ejus usum exercuit; & colligitur ex c. *Licet undique, de offic. deleg.* & c. *Si a subdelegato*, eod. in 6. Cum ergo illi actus fieri possint, ante citationem partium, videtur, non requiri, ut res desinat esse in statu integro, factum esse usum jurisdictionis per citationem. Haec opinio valde probabilis est; in praxi tamen tenendum, requiri saltem usum per citationem, propter communem Doctorum consensum, qui videri possunt apud Sanchez l. 8. D. 28. à n. 8. & constabit ex sequentibus.

1591. Et quamvis citatus Author num. 13. censeat, sufficere citationem, seu mandatum expressum, seu expeditum esse a delegato, licet ad citatum non pervenerit; probabilius tamen est (ex suppositione sententiae, ut res desinat esse integra, requiri citationem) necessarium esse mandatum partibus intimatum. Nam solum mandatum citandi, vel intimandi, aut mandati expeditio, non est citatio perfecta, & consummata, qualem jura requirunt, dum partis citationem exigunt, arg. c. *quia propter*, & c. *Cum post petitum, de elect.*

1592. Unde quando in c. *gratum, de offic. deleg.* dicitur, negotium esse quasi ceptum ex hoc, quod propositum sit citationis edictum, non intelligitur de sola mandati expeditione, sed de proposito edicto cum effectu, seu citatione facta, quae non tribuitur nudo mandato; unde in eodem c. expresse dicitur: quod, cum in casu, priori citatione facta, negotium sit quasi ceptum, proposito edicto, non insinuat, quod sit quasi ceptum ex sola edicti expeditione: sed potius intimatione; praeterquam quod illa verba, quae dicunt negotium quasi ceptum proposito edicto non sint

sint verba Papæ, sed solum partis; Pontifex enim expressè requirit *citationem factam*.

1593. Hinc, cum *citatio* petatur ad inchoandam jurisdictionem, non potest solum *mandatum dici citatio perfecta* in ordine ad effectum perpetuandi jurisdictionem in delegato. Nam licet *mandatum citandi* partes sit aliquis usus jurisdictionis delegatæ; quia tamen perpetuatio jurisdictionis in delegato, supponit *usum per citationem* ad hunc effectum perpetuationis; & *mandatum citandi* non sit *citatio* propriè loquendò, sed tantum quoddam ejus initium, solum *mandatum* non potest inducere illum effectum, nisi completum.

1594. Neque dicas cum Pirhing *h. t. n. 179.* *citatio* habet vim præcepti, ac instar ejus obligat, effectumque suum producit; sed præceptum, quatenus à Superiore procedit, censetur habere plenum effectum, & quantum est ex se, vim obligandi; licet per accidens ratione ignorantie non obliget, donec fuerit intimatum; ergo similiter. Resp. nec præceptum obligare in actu secundo, antequam intimetur subdito, licet habeat vim obligandi in actu primo solum remoto; & proximè potens obligare requirat sui applicationem ad voluntatem subditi per cognitionem. Sic dicendum de citationis edicto, in quantum procedit à delegante.

1595. Si quæras, an ad hunc effectum perpetuandæ jurisdictionis sufficiat *unica citatio*? Resp. affirmari probabilius; quia in *cit. c. gratum*, & *c. a subdelegato*, plus non exigitur, quam *citatio facta*; sed, licet tantum *semel facta* sit v. gr. per edictum, verè facta est *citatio*. Unde quando in Authent. *qui semel*, & *L. tres denuntiationes*, *C. quomodo*, & *quando Judex*, requiritur *trina*; sermo est quoad effectum, ut *condemnetur citatus*; non autem ad effectum, ut *perpetuetur jurisdictione*, ita Sanchez *cit. à n. 14.*

§. II.

An, ut causa desinat esse integra, sufficiat usus jurisdictionis factus per citationem?

1596. **N**egativam tenent plures apud Sanchez *cit.* quibus accedit Salas *D. 20.*

S. 17. nu. 127. Barbosa *p. 2. de potestate Episcopi, allegat. 39. n. 29.* volentes, jurisdictionem delegatam, integram esse, quousque *lis contestata sit*. Sed affirmativa, quoad effectum perpetuandi jurisdictionem delegatam, probabilior est 1. quia revera probabilius est, de jure, ad hunc effectum requiri usum jurisdictionis per citationem juridicam, ex *num. 1590. 2.* quia citatione facta, negotium est quasi *ceptum*, ut expressè dicit Urbanus III. in *cit. c. gratum*; sed hæc potest esse facta, *lite nondum contestata*; ergo etiam negotium quasi *ceptum*; consequenter non integrum; ita Sanchez *cit. V. dicta n. 1590.*

Dices tamen 1. in *c. Relatum, 19. de offic. delegati*, decernitur *expirare jurisdictionem delegati, lite non contestata*; ergo *lite non contestata* res manet integra; forus enim *contentiosus*, propriè dici non potest, nisi inter partes *contentio fiat*: at non est perfecta contentio, quousque *lis contestetur*. 3. quia ante *litis contestationem* non est *judicium*; quæ enim præcedunt, illius *præambula* dicuntur, ut notat Scaccia in *judic. c. 2. n. 22. & c. 8. num. 15.* ergo *jurisdictio judicialis* non erit exercita, nisi post *litis contestationem*. 4. *lis* non movetur, quousque *contestata* non fuerit per *c. Ex parte, 30. de Verb. signific.* ergo neque *jurisdictio* ad *judicandum* concessa prius dicitur exercita.

Ad 1. ex *c. Relatum* Resp. verum esse, quòd ibi dicatur, *si ante litis contestationem decessit mandator*, seu mandans, non esse à *Judicibus, quos delegaverat, ex delegatione hujusmodi procedendum*; ex quo textu, ut patet in objectione, inferunt aliqui, causam, & jurisdictionem delegatam manere integram, esto mortuus sit delegans, si ante hujus mortem *lis* non est contestata; consequenter jurisdictionem tali casu non perpetuari, sed expirare, etiam citatione facta, sed *lite nondum contestata*, id, quod tanquam probabilius amplectitur etiam Gonzalez in *c. Gratum h. t. n. 4.* quamvis *n. 3.* fateatur inter hæc duo capitula, nempe *c. Relatum, 19.* quod est Lucij III. & *c. Gratum 20.* quod est Urbani III. esse manifestam antilogiam, seu contrarietatem; nam in *c. Gratum* expressè dicitur, *perpetuari jurisdictionem in delegato, facta citatione*; in *c. Relatum*, negari videtur. Ut

1599. Ut hanc apparentem contrarietatem dissolvant Authores, in varias interpretationes abeunt. Aliqui volunt textum in c. *Relatum*, corrigi per posteriorem in c. *gratum*; verum correctio jurium statui non debet, ubi conciliari possunt, ut diximus *titulo. 2.* Alij volunt, Lucium III. non utcumque dixisse, *jurisdictionem expirare, si ante litis contestationem decedat mandans*; sed debere subintelligi *to maximè*, ut sensus sit, jurisdictionem delegatam expirare morte mandantis, *maximè* si contingat ante litis contestationem, ac quidem facta citatione; sed licet hoc cogitari possit; verba tamen hoc non significant. Alij dicunt, cum in judicialibus jus Ecclesiasticum sequatur ut plurimum constitutiones Juris Civilis, in quo controversum est, *an sola citatione, an non nisi litis contestatione*, res definat esse integra? Lucium Papam secutum esse opinionem tenentium hoc secundum, *tanquam tutius*; Urbanum verò primùm, *tanquam benignius*; alij alias expositiones sequuntur.

1600. Mihi videntur loqui Pontifices in diverso casu. Nam quantum colligi potest ex c. *Relatum*, quæstio Papæ proposita fuit, an expiret jurisdictione delegata, *si delegatus alteri subdelegavit, & ante litis contestationem mandator, seu delegatus subdelegans decessit*, sic, ut à nullo, nisi à delegato, ullus usus (nisi *subdelegationis*) prius exercitus sit? & ad hoc Lucium respondisse affirmativè. Et in hoc sensu verum est, per talem usum subdelegationis non perpetuari jurisdictionem in subdelegato, si ante litis contestationem decessit delegatus delegans, de quo casu non agit Urbanus. Quòd autem ibi loquatur Lucius de delegato subdelegante, consequenter de casu, an delegato ante litis contestationem mortuo jurisdictione perpetuetur in subdelegato? colligitur ex eo, quia casus ibi propositus est, de delegatione facta Judicibus ab alio delegato ipsius Papæ, vel alterius, ut patet consideranti quæstionem ab Archi-Episcopo Cantuariensi, & Suffraganeis ejus Lucio III. propositam. Hinc:

1601. Ad cit. c. *Relatum* Resp. cum distinctione: *in cit. c.* dicitur expirare jurisdictionem delegati ab alio delegato, si lite non contestata delegans moritur, nullo usu nisi

Tom. I.

si subdelegationis exercito, C. non delegati ab alio delegato, N. ant. dist. consequens: ergo lite non contestata res manet integra, quando agitur de jurisdictione subdelegata per delegatum C. jurisdictione non subdelegata, N. conf. secundum dicta.

Ad 2. *in n. 1597.* Resp. 1. transeat ma. N. min. multi enim docent, iudicium, etiam contentiosum (quod scilicet exercetur etiam in invitos) incipere à citatione ad finem contentionis inter partes; ergo ut res dicatur deducta *ad forum contentiosum*, quatenus requiritur *ad effectum perpetuandæ jurisdictionis* in delegato, sufficit factam esse citationem; esto litis contestatio requiratur, ut dicatur deducta ad forum contentiosum *quoad alios effectus* v. g. ut delictum non maneat occultum, prout requiritur, ut Episcopi absolvant ab irregularitate ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum.

Ad 3. *in n. cit.* Resp. 1. cum distinctione: ante litis contestationem non est iudicium *continuativè*; C. *inchoativè*, N. ant. Primus enim actus substantialis, adeoque principium, & fundamentum iudicij, est *citatio*, §. *ult. Institut. de pena temerè litigant.* gloss. in c. *Quoniam*, 11. *de probat. V. Citationes.* Resp. 2. cum distinctione antecedentis: ante litis contestationem non est iudicium, *per ordinem ad quoslibet effectus*, qui nascuntur, cum parti petenti coram Iudice responderet Reus conventus C. ant. *per ordinem ad effectus*, quos parit usus jurisdictionis *judicialis*, hoc est, ad iudicandum concessæ, N. ant. & sub eadem distinctione consequ. Nam ad effectum jurisdictionis delegatæ, imò etiam subdelegatæ perpetuandæ, sufficit, quòd delegatus jurisdictione delegata; vel subdelegatus subdelegata uti ceperit. Tunc enim nec morte delegantis secuta post talem usum, jurisdictione finitur, ut expressè deciditur in c. *Licet*, 30. *de offic. deleg.* ubi resolvitur, si unus ex pluribus delegatis, alteri ex illis, suam jurisdictionem deleget, & *hic uti capit eo vivente*, jurisdictionem sic delegatam non expirare, licet post ejus usum mors mandantis secuta sit: ac *citare* est usus jurisdictionis.

Ad 4. *in n. 1597.* sicut responsum est in *num. priori ad 3.* Hinc concedo, *litem non dici motam*, nisi lis contestata fuerit,

X x

fuerit, loquendo de motione *continuati-
vè*, ac per ordinem ad quoslibet effe-
ctus, qui nascuntur ex eo, quòd pars con-
venta respondeat petenti; secus *inchoa-
tivè*, & per ordinem ad effectum, quon-
iam inducit usus jurisdictionis delegatæ secun-
dum dicta *ex cit. c. Licet*, 30. ubi ad qua-
estione, an, cum tribus delegatis com-
mittitur causa ea lege, quòd, si non om-
nes possint commissioni exequendæ ad-
esse, ut si unus, qui alteri delegavit, mor-
tuis sit, & alter recusetur, superstes pos-
sit procedere, suo, & defuncti nomine?
respondit Pontifex: quòd si jurisdictione
à suo Collega sibi delegata *eo vivente uti
non ceperit*, quia mandatum hujusmo-
di re integra morte mandatoris expira-
vit: non habet solus officium judicandi:
si verò *ante mortem illius jurisdictione
uti ceperit* taliter demandata, vices suas,
& alius poterit adimplere.

§. III.

An causa desinat esse integra, si dele-
gatus jurisdictionem commissam sub-
delegavit?

1605. **A**ffirmativam sequuntur plures relati-
vè à Sanchez *cit. n. 18.* sed probabilius
est contrarium, id, quod tenet Sanchez
loc. cit. & alii complures. Quia jurisdi-
ctio delegata non perpetuatur, nisi dele-
gatus usus sit jurisdictione sibi delegata:
at per hoc præcisè, quòd delegatus sub-
delegaverit, non est usus jurisdictione de-
legata, sed *ordinaria*, virtute legis (non
delegationis) competente delegato. Nam
lex delegato concedit in his, vel illis ca-
sibus, potestatem subdelegandi; ergo.
Et quoniam lex non distinguit, an sub-
delegatio fiat præsentibus, vel absentibus
partibus, in utroque casu dicendum pro-
babilius esse, ex sola subdelegatione non
firmari jurisdictionem delegatam, nec di-
ci posse, juridicè causam esse ceptam,
& desuisse esse integram; id, quod con-
firmari potest ex dictis, tum sententiæ re-
quirentis ad hoc litis contestationem, vel
saltem partis citationem.

1606. Præter dicta quæri potest 1. an per re-
scripti præsentationem res desinat esse in-
tegra, & firmetur jurisdictione? Resp. *ex
dictis n. 1596.* constare, quòd non, quia

acceptare rescriptum, & jurisdictionem,
non est, *eo uti*; ita Sanchez *l. 8. matr. D.
28. n. 19.*

1607. Quæri potest 2. an jurisdictione ad plu-
res causas, vel circa plures personas, in
uno rescripto delegata, firmetur, per u-
nam v. g. citationem, quoad omnes: re-
cum distinctione, & concedo firmari quo-
ad omnes per unicam citationem commu-
nem, nimirum omnium; non autem, si
citatio facta sit solum particularis, nimi-
rum, *unius tantum ex illis*, quorum cau-
sæ commissæ sunt. Ratio primi est; quia
per talem citationem *universalem* causa
jam cepta est, quoad omnes; per parti-
cularem autem, non quoad non citatos;
ex quo habetur ratio secundi.

1608. Dices: rescriptum, de quo in præsens,
est unum; ergo cum citatione particula-
ri utatur eo rescripto; & usu rescripti fir-
metur jurisdictione rescripto delegata, cita-
tione particulari firmabitur quoad omnes.
Resp. usu rescripti firmari jurisdictionem
quoad omnia in illo contenta, etiam plu-
ra sint, & diversa, si rescriptum sit unum
tam formaliter, quam materialiter; non
autem, si unum solum materialiter, sed
formaliter multiplex; ita Sanchez *cit. n.
25.* Molina *de Just. Tr. 5. D. 19. num. 4.*
Ratio est: quia rescriptum ad diversa, &
independentia, perinde se habet, ac si fo-
rent rescripta distincta. Sic stipulatio-
nes multiplicentur ad multipliciterem re-
rum specialiter designatarum, ut dicitur
L. *Scire debemus*, ff. *de Verb. obligat.*
Aliud est, si rescriptum contineat plura,
sed connexa; vel plura, non tamen spe-
cialiter designata, sed una universalitate;
tunc enim censetur adhuc unum, etiam
formaliter; & usus unius, censetur etiam
usus circa reliqua, quatenus commissæ
sunt; ita illi. Dixi, rescriptum censi
unum etiam formaliter, si contineat plu-
ra, sed connexa, intellige, inseparabili-
ter, & ubi dispositum in uno, altero ne-
go, careret effectu. Unde sub hac li-
mitatione intelligendum venit axioma il-
lud: *connexorum idem est iudicium*, ex
quo aliqui nimis liberaliter procedunt,
ut ostendit solidis omnino responsis P. Ni-
colaus Rayeus in Examine Juridico-Theo-
logico Præambulorum ad exhibitionem
errorum P. Danieli Papebrochio; imputa-
torum

torum à P. Sebastiano à S. Paulo, *preambulo* 3. à n. 2.

1609. Ex dictis colliges 1. quando alicui delegatur munus aliquod (v. g. visitandi aliquam Ecclesiam curatam, vel Monasterium) cujus exercitium citatione non indiget, jurisdictionem dici ceptam, consequenter rem non amplius esse integram, per primum usum talis muneris circa aliquid eorum, ad quæ tale munus se extendit; quia nec citatione juridica, nec litis contestatione indiget, ut dicatur *cepta*.

1610. Ex hoc colliges. 2. idem dicendum in rescriptis *gratie faciende*. Nam hoc ipso, quod cum *authoritative*, hoc est, *communi virtuti rescripti* ad te voces, cui gratia facienda est, jurisdictione cepta est, & negotium jam non amplius est integrum, consequenter non expirat jurisdictione, & potestas exequendi gratiam, licet ante executionis finem delegans moriatur. Nam in rescriptis gratiæ non habet locum judicialis citatio; sic Felinus in *c. Pastoralis*, §. *quoniam*, h. t. n. 3.

1611. Collig. 3. si, postquam accepisti rescriptum, ut inter Oratores dispenses in impedimento matrimonij, vocasti testes ad examinandum, *an preces veritate nitantur*? Jam negotium esse ceptum, nec amplius rem integram, consequenter te nihilominus posse procedere ad dispensandum, licet Pontifex, qui hanc gratiam, faciendam illis, tibi delegavit, ante dispensationem factam decesserit; quia sic decessit, re non amplius integra.

1612. Dixi *n. priori*, in rescriptis *gratie faciende*. Difficultas est, quænam rescripta contineant *gratiam jam factam*; quæ primò *faciendam*? Sanchez l. 8. matr. D. 28. n. 87. dicit, dupliciter fieri posse rescriptum *gratie*, 1. quando alicui sic committitur facultas de provisione *certæ personæ* in aliquo beneficio, vel absolutione, aut dispensatione facienda in favorem ejus, qui providendus, vel absolvendus, aut dispensandus est, *ut liberè uti possis ea facultate*. 2. *ut tenearis eâ uti ex mandato, vel precepto*. In primo casu dicit, rescriptum continere *gratiam faciendam*; in secundo casu, *factam*. Rationem dat, quia in priori casu nemini est jus quæsitum per eas literas, seu rescriptum. Non pro-

Tom. I.

visuro; quia, ut ponit casus, facultas ibi non conceditur in ejus favorem; non *providendo*; quia relinquitur arbitrio providentis: ubi autem hic tenetur præstare gratiam, nihil requiritur, nisi mera executio, adeoque gratia jam est facta; sic ille.

Suarez l. 8. de legib. non approbat hanc doctrinam, quod, ubi delegatus tenetur exequi rescriptum, *gratia censeatur facta*. Quia illa obligatio, seu necessitas præstandi gratiam, transit in mandatum; mandatum autem expirat morte mandantis, si contingat re integra, ut habetur in *c. Relatum*, 19. & *gratum*, 20. de offic. delegat. L. *mandatum*, C. *mandati*: ergo etiam tali casu expirat ea gratia; quod tamen non fieret, si jam esset *facta*. Et ideo cum Molina tract. 5. de Just. D. 20. n. 4. docet citatus Suarez, attendendum, *ad quem rescriptum dirigatur*? si enim ad te dirigitur data tibi facultate, vi cujus eligas Confessorem, qui te absolvat, aut dispense, aut tibi de beneficio provideat, gratiam censeret *factam*, sive Confessor ad id faciendum obligetur, sive non; quia gratia sic concessa jam est quasi dispensatio facta in re: at verò, si rescriptum directè referatur ad alterum, ut tibi provideat, te absolvat, vel tecum dispense, gratiam non esse factam, sed *faciendam*. His non obstantibus:

1613. Sententiam Patris Sanchez probabiliorum judicat Castropalaus P. 1. tr. 3. D. 4. p. 16. §. 2. n. 3. cum Garcia de benefic. p. 6. c. 2. §. 3. à n. 304. quia in hac questione attendi debet, *cui gratia in effectu fiat non, ad quem rescriptum referatur*; sed in effectu gratia fit *dispensando*, sive rescriptum referatur ad dispensantem, sive ad dispensandum, si dispensans tenetur dispensare. Nam sive mandetur Sacerdoti, ut tecum dispense; sive tibi dicatur, ut eligas Sacerdotem, qui tecum dispense, ex obligatione, ut hoc faciat, in tui favorem rescriptum fit. Unde non solum rescriptum, in quo tibi conceditur beneficium primò vacaturum; sed etiam, quo mandatur Ordinario, ut tibi conferat beneficium primò vacaturum, rescriptum continet gratiam *factam*. Nam in utroque casu non tam Ordinarius tibi confert, quàm exequatur gratiam à Pontifice factam;

X x 2

etiam; in utroque enim habes jus ad beneficium primò vacaturum.

1615. Ad rationem in n. 1613. Resp. dupliciter alicui imponi posse *mandatum* de faciundo aliquid, primò, *quando gratia fit* alicui in effectu; secundò, quando nondum fit in effectu; quo posito: dist. maj. illa obligatio, seu necessitas transit in *mandatum de gratia, que in effectu fit*, C. secus, N. ma. si in effectu fieret, non tam haberet rationem gratiæ ipsi factæ, sed potius oneris; dist. min. sed *mandatum* expirat morte mandantis re adhuc integra, quando in effectu fit *mandatario*, C. tertio, N. min. & sub eadem distinctione consequ. *Mandatum* igitur datum alicui, ut provideat tertio, huic actu tribuit jus ad id, in quo providendus est, consequenter continet gratiam in effectu illi factam; tale autem *mandatum* non expirat morte mandantis, cum coipso res (utpote *facta*) non sit integra.

1616. Hanc tamen doctrinam limita, ut *mandatum de providendo* tunc contineat gratiam *factam*, quando est de providendo *certæ personæ, in re certa, & determinata*; nam in re *incerta, & non determinata* non potest dici *gratia facta*, sed *facienda*; tunc enim pendet adhuc ex arbitrio *mandatarij determinatio rei*; sicut nec, si non determinatur *persona cui*. Quidquid enim alicui fit, & *factum esse* dicitur, in *persona determinata* fuit, aut *factum est*; hoc autem contingere non potest, cum non determinatur, in quo fiat; sic Molina *cit. n. 2.* Requiritur etiam aliqui, ut *gratia dicatur facta*, in eo, cui fit, acceptationem, quia est quædam donatio, quæ non censetur *facta* prius, quàm accedat *donatarij acceptatio*; sed aliud est, ut *gratia sit facta ex parte concedentis*; aliud, ut sit *firma, & revocari non possit à concedente*: acceptatio ad secundum, non ad primum requiritur; ita Suarez *l. 8. de legib^o, c. 31. n. 21.* Sanchez *cit. l. 8. D. 28. n. 43. & 69.*

§. IV.

An, & quomodo potestas delegata per *rescriptum, finiatur per revocationem delegantis?*

1617. **S**upponendum, quòd, si habens jurisdictionem ordinariam, eam alicui delegavit, etiam ad universalitatem causa-

rum, sive pro interno, sive externo foro possit eam pro arbitrio revocare; cum sic utatur jure suo, & disponat de re quasi propria. Delegatus enim non in vi jurisdictionis suæ, sed delegantis operatur; ita Felinus in c. *Novit*, 13. *de Judic. à n. 80.* Sanchez *cit. D. 33. à n. 6.* Hinc quando dicitur, *jurisdictionem finire revocatione delegantis*, sensus est, eam expirare *in persona*, cui commissa fuit; non *in se*, cum maneat in delegante.

Quæstio autem est, an jurisdictione delegata finiatur in delegato per revocationem delegantis, etiam quando res non amplius est integra? responsio est affirmativa juxta *L. 58. ff. de Judic. ibi: judicium solvitur, prohibente eo, qui judicari jussit*; quod verum esse vult glossa *ibid.* etiam si revocatio fiat post litem contestatam; & quidem, ubi causa revocandi *justa est*, etiam licet; *si revocatio non cedit in damnum tertij, vel mandatarij.* Mandans enim, loquendo universim, etiam re integra, *mandatum revocare potest, secundo aliorum damno*; constat ex *§. 9. Instit. Quomodo mandatum finiatur*, ibi: *rectè quoque mandatum contractum, si, dum adhuc integra res sit, revocatum fuerit, evanescit.* Nam si revocatio fieret *re non integra*, usu jam facto, ratione cujus interest mandatarij, ut si sumptus jam fecisset, indemnitas servandus est à mandante; *arg. L. 15. ff. cod.*

Quæstio est 2. quando talis revocatio sortiatur effectum, in ordine ad hoc, ut in delegato finiatur jurisdictione commissa? Resp. quòd non nisi postquam literæ revocationis Commissario fuerint præsentatæ, ac intimatæ, *cit. L. 3. & c. cum contingat*, 24. *de rescript.* ubi querenti propter literas ad diversos Judices impetratas super aliqua lite dubitatio nascitur, cui mandato parendum? an primo? an secundo? Innocentius III. Archiepiscopo Rothomogeni rescriptit: credimus distinguendum: an, cum primum *mandatum recepisse dignosceris*, tibi forsitan innotuerit inter illos, & alios super jurisdictione discordiam suscitata, an super hoc nihil omnino scivisti? Et quidem si super contentione hujusmodi nihil tibi penitus innotescat, cum primum *mandatum recipere te contingit*: illud debes humiliter executioni mandare. Sed si postea con-

tra-

trarium tibi ab aliis demandatur, tunc literarum ad utrosque à Sede Apostolica obtentorum copia postulata (quas tibi auctoritate presentium districtè præcipimus exhiberi, si ex ipsarum tenore deprehenderit evidentè, ita quòd non sit aliquatenus hæsitandum) quòd literæ, quæ ad illos, à quibus secundum mandatum receperis, impetratæ noscuntur, expressè revocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quòd tibi secundò locò mandatur. Si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet, quòd literæ obtentæ ad illos, qui primò dedere mandatum, nullatenus exequaris. Quòd si super hoc tibi meritò fuerit dubitandum: ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet, donec juxta cuiusdam nostræ constitutionis tenorem inter eos hujusmodi concertatio sopiatur. Et idipsum facere debes, si primò mandatò receptò, & nondum executioni mandatò, tibi forsàn innotuerit, quòd inter se super jurisdictione demandata cœperint discipitare. Ex quo vides, si mandatarius (mandato revocato) revocationis ignatus, procederet in causa mandata, ejus actus valere perinde, ac si nulla revocatio facta esset. Hoc tamen limitandum est, ut non procedat *in mandato ad contrahendum matrimonium, nomine mandantis*. Nam tale mandatum expirat hoc ipso, quòd mandans, ante contractum matrimonium, voluntatem suam mutet, etiam ignorante mandatario, seu Procuratore, *per c. 9. de Procurat. in 6.* id, quòd etiam procedit in mandatò manumissionis, *per l. 4. ff. de manumissis vindictâ*; ratio est, quia in his casibus mandatarius non est propriè Procurator; sed tantum internuntius voluntatis ejus, à quo mittitur.

1610. Ex dict. collig. 1. mandatum gratiæ faciendæ per mandantem semper validè revocari, quando res est integra, modò caveatur damno tertii, ut diximus, *n. 1618.* & revocatione intimata mandatario, in hoc jurisdictionem ei delegatam tunc expirare; non autem, antequam ei intimata sit, excepto casu mandati ad matrimonium contrahendum, ut constat à *num. 1619.* dixi, gratiæ faciendæ. Nam ubi gratia jam facta est, qualiter evenire diximus, cum mandatarius tenetur exequi mandatum, revocatio mandati non ob-

stat; cum id, quòd jam factum est, infectum fieri nequeat; nam tunc res non est amplius integra. Dixi, *quando res integra est*; cum in hoc communiter Authores conveniant; quando autem non amplius est integra, etsi aliqui judicent, revocationem, etiam intimatam mandatario, non operari, ut in eo tunc desinat jurisdictione commissa; contrarium tamen (extra casum matrimonii) dicendum esse, modò caveatur periculo tertii, constat ex *num. 1618.*

Collig. 2. etiam Principis delegatum, qui totam jurisdictionem sibi delegatam alteri subdelegavit, posse illam revocare, re adhuc integra, *ex c. Quamvis, 6. h. t. in 6.* Si autem non totam, sed tantum partem causæ, etiam re non integra, poterit revocare jurisdictionem subdelegatam. Nam in hoc casu locum habet, quòd dicitur *L. 58. ff. de Judic. Vetante eo, qui judicare jusserat, vel ejus Superiore, judicium solvitur.*

§. V.

Qualiter potestas delegata per rescriptum finiatur morte mandantis?

Supponendum 1. in omni commissio-
1622. Sine per rescriptum esse attendendum, an mandatum, in rescripto contentum, contineat *delegationem jurisdictionis contentiosæ*, qualia sunt rescripta justitiæ, ut partibus ministretur justitia; an verò contineat *rationem beneficii, & gratiæ*, ut sunt facultates absolvendi à rescriptis, dispensandi in impedimentis matrimonii, suscipiendi ordines ab alieno Episcopo, extra tempora, &c. Suppon. 2. in hac quæstione (an jurisdictione delegata expiret morte delegantis?) per mortem, in ordine ad finiendam jurisdictionem in delegato, etiam venire ejus depositionem ab officio; sic glossa in *c. Licet, 3. h. tit. V. re integra*; Abbas *ibid. n. 7.* Sanchez *l. 8. matr. D. 28. num. 32.* quibus positus:

Communis regula est: jurisdictionem delegatam in causis justitiæ, seu ad lites in delegato (re adhuc integra) expirare naturali morte delegantis. Constat ex *c. Relatum, 19.* ibi: respondemus, quòd *si lis fuerit ante prænominati abitum contestata,*

stata, mandatum morte mandatoris nullatenus expiravit. Si verò ante litis contestationem decessit, non est à Judicibus, quos delegaverat, ex delegatione hujusmodi procedendum; sic Lucius III. item c. Gratum, 20. ubi ad quæstionem, an ante obitum delegantis propositò citationis edictò, lite verò post mortem contestata, nihilominus debeat in causa procedere delegatus? Et utrum is intelligatur appellationi renuntiassè, qui eà interposità ad producendos testes inducias postulavit, & demum productioni, & allegationi renuntians, attestaciones petiit solenniter publicari? respondit Urbanus III. quòd, cum in casu priori citatione facta negotium sit quasi captum (& maxime si delegatus non sit certus de obitu delegantis) potest, & debet in causa procedi, tenebitq., quòd justitià fuerit prævià definitum. In secundo verò casu videtur ab appellatione recessum, si secundùm ea, quæ præmissa sunt, cum, qui appellaverit, constituerit processisse. & c. Licet, 30. h. t. de quo supra. Cujus ulterior ratio est, quia rescriptum, continens mandatum ad lites, non firmat jurisdictionem in mandatario, nisi ubi res non amplius est integra, seu, nisi eà uti cœperit, ut dicitur etiam in c. quamvis, 6. eod. in 6. ibi: ex quotempore, & non ante, Judex esse incipit. Et hoc sensu procedit, quòd universim dicitur L. mandatum, 1 §. ff. mandati, mandatũ re adhuc integra expirare morte mandantis.

1624. Hæc regula extenditur 1. ad casum, esto mandatarius ignoret mortem mandantis. Quare si mandans re adhuc integra obiit; & mandatarius, primò post jurisdictione uti cœpit, ejus acta non valent, defectu jurisdictionis, quæ, ut primùm mandans extinctus est, in eo expiravit. Nam ignorantia, quòd mandans obiit, nulla juris dispositione firmat jurisdictionem, sicut, si per ejus usum res non fuisset integra, dum mandans obiit; ita Sanchez l. 3. matr. D. 22. n. 59. & colligitur ex L. 3. C. de jurisdic. omn. Judic. V. tamen limitationem aliquam à num. 1627.

1625. Extenditur 2. ut etiam procedat, mandante ab officio deposito, cujus ratio est ex n. 1622. Si quæras, an locum habeat, si delegans sit excommunicatus, suspensus, vel interdictus? videtur enim affir-

mandum. Nam jurisdictione Vicarii Generalis suspensa est, suspensa jurisdictione Episcopi; sed Resp. negativè de delegato, licet verum sit de Vicario generali; hujus enim jurisdictione eadem est cum jurisdictione Episcopi; at jurisdictione delegantis distincta est à jurisdictione delegati; sic Abbas in c. Licet, 30. h. t. n. 8. Sanchez l. 3. matr. D. 30. à n. 3.

Extenditur 3. ut procedat etiam in delegato Principis mortuo delegante, & in subdelegatis mortuo subdelegante; colligitur ex cit. c. Licet, ubi dicitur, delegationem à Papa factam expirare ipsi morte interveniente re adhuc integra, V. num. 1623. Id, quòd verum est, licet illa jurisdictione à Principe delegata æquiparetur ordinariæ; nam hoc verum est, re non amplius integra, & postquam delegatus (etiam ad universitatem causarum) eà usus est; sic Layman in c. Gratum, 20. h. t. n. 8. ut enim ordinaria sit, debet esse firmata, quòd non fit mortuo delegante, re integra, ex num. jam citato.

Limitari tamen debet prædicta regula, ex dictis, ut non procedat 1. si delegatus ad aliquem actum, eundem aliàs exercere potuit potestate ordinaria. Nam eo casu, etsi re adhuc integra obiit delegans, & consequenter in delegato expirat jurisdictione, in quantum est delegata; non tamen in quantum est ordinaria, non jure delegationis, sed dignitatis, vel officii, & muneri competens; tunc enim hæc à delegatione independens est.

Limitari debet 2. ut non procedat in jurisdictione delegata immediatè ab ipsa dignitate concedentis, v. g. Sedis Apostolicæ. Nam sicut ea dignitas non expirat morte personæ, quæ illam obtinuit; cum ex se perpetua sit; sic nec expirat id, quòd concessum est, dum, & quamdiu ea existit. Cum autem fieri possit delegatio dupliciter, vel immediatè ab ipsa dignitate, vel immediatè à possidente ac obtinente illa; & usu compertum sit, nisi aliud exprimat, communiter fieri secundò modò, sub eadem distinctione respondendum erit, ubi casus occurrerit dubius.

Limitari debet 3. regula, quòd mandatum extinguatur morte mandantis re integra; non autem, re non integra, ut hoc secundùm procedat in commissione jurisdictionis ad lites, vel executionem.

Nam

Nam in *præceptis* prout condistinguntur à *legibus*, aut jurisdictione commissa, ut diximus, quæ privato imponunt obligationem aliquid faciendi, vel omittendi, non est idem. Hæc enim extincta persona præcipiente, vel ab officio remota, cum his extinguntur. Ea enim non sunt natura perpetua, & vim obligandi solum habent ex vi jurisdictionis *existentis in persona præcipiente*; ita Sanchez l. 8. matr. D. 28. nu. 47.

1630. Limitari debet 4. ut non procedat in rescriptis meræ gratiæ jam factæ, ubi delegatus est merus executor ex mandato. Nam ubi res jam est facta, res non est amplius integra; cum ergo mors, concedentis gratiam, contingere ponatur facta jam gratiâ, licet executione pendente, non verificetur concedentem esse mortuum re integra, adeoque nec id, quod alias consuetudinem est, expirare mandatum in delegato (non ad jurisdictionem exercendam) sed gratiam jam factam exequendam.

1631. Limitari debet 5. dictum in n. 1624. ut non procedat in casu, quo post rescriptum intimatum, non tamen usurpatum, consequenter re adhuc integra, etiam post delegantis mortem, re integra factâ, delegatus processit, communi errore hominum ignorantium casum mortis, atque

adeo credentium, eum legitime procedere. Nam ubi proceditur existente errore communi (licet deserit jurisdictionis *commissio*) & est titulus putativus (quem præstat rescriptum commissionis factum) defectum jurisdictionis in delegato supplet vel concedens, vel communitas, ut est Ecclesia, vel Magistratus, si ab eo supplebilis est. Est hæc satis communis sententia, quæ passim supponitur, & fundatur in L. *Barbarius ff. de offic. Prat.*

1632. Ita lex, usu jam recepto, communiter obtinet in foro externo, sed de foro interno non omnes idè sentiunt, existimantes, jurisdictionem in delegato non suppleri, quando contingit casus, quo dato dispositione juris humani, jurisdictionis vel nunquam accepta validè (qualiter contingit in simoniacè electis, intus, &c.) vel finita est, ex alijs causis, solum juris humani, licet interveniat titulus coloratus, seu putativus, & communis error, seu existimatio, talem agere cum potestate legitima. Quia nec titulus in re falsus, nec opinio communis, nec error dat jurisdictionem. Ad hanc difficultatem resolvendam respondimus alibi, jurisdictionem tunc suppleri à magistratu vel Superiore necessitate boni communis sic exigente.

QUÆSTIO IV.

IN TITULUM IV. DE CONSUETUDINE.

1633. Postquam absolvimus ea, quæ sunt de jure scripto (nimirum de constitutionibus, & rescriptis) agendum est de consuetudine, quæ dicitur *jus non scriptum*, quia vim suam non obtinet promulgatione, sed moribus populi, & utentium, seu agentium actibus frequentatis. Hodie *ratio consuetudinis* nimium ampliatur; cum in omni ferè transgressione legis, usurpatione jurisdictionis, exactio-num, & similium pro causa, qua tales sibi actus esse licitos volunt, allegetur, communis usus, praxis, consuetudo; cum tamen certum sit, non omnem consuetudinem dare jus, aut habere vim contra legem. Unde Nicolaus Papa ad Hincmarum Remensum Archi-Episcopum, mala

consuetudo, inquit, quæ non minus, quam perniciosa corruptela, vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur, & incipiunt prævaricationes, & variæ præsumptiones celerrimè non compressa pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.

ARTICULUS I.

De consuetudine in genere.

1634. **C**onsuetudo sumi potest vel pro facto, vel pro jure. *Consuetudo facti* est frequentia operandi liberè eodem modo; seu, frequentia actuum humanorum similia